

<https://doi.org/10.52340/gbasb>

ISSN 2233-3606 (print)
ISSN:2960-981X (online)

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია
GEORGIAN ACADEMY OF BUSINESS SCIENCES

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

მოამბე
XLIX
MOAMBE

**INTERNATIONAL PRECISED AND REVIEWED
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE**

თბილისი 2023 TBILISI

**„მოამბე“ გამომდის 1995 წლიდან
„MOAMBE“ IS PUBLISHED SINCE 1995**

სტატიები მიიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, Sylfaen-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალის სტრიქონებს შორის 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა 2.5 და 2.5 სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG ფორმატში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს არანაკლებ 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კოორდინატები (ტელეფონები, ელ-ფოსტა).
3. სტატიას უნდა ახლდეს სტატიის სათაური და რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე. რეზიუმე უნდა იყოს მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად Sylfaen-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12, სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ უცხო ენაზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა რეზიუმე მოგვანოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სტატიების გადმოგზავნა შესაძლებელია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:

temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

ტელეფონები: 593 23 99 58; 593 95 92 47

ვებ-გვერდი: www.sbma.ge

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNusx font 12, interval between lines – 1.5; borders in right and left side – 3 and 2 sm. Also, up and down borders – 2,5 and 2,5 sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is Spages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail).
3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNusx and in Times New Roman, size of font – 12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in any foreign language. So, it is also our request to prepare rezi-ume in Georgian and English languagues too.

E-mail: temur.babunashvili@mail.ru; mariizoria@mail.ru;

Tel: 593 239 958; 593 959 247

www.sbma.ge

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია დაფუძნდა 1995 წლის 23 მარტს. აკადემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ რეგისტრაციის ბაზარა 1995 წლის 9 აპრილს, რეგისტრაციის სერტიფიკატის №1982

THE GEORGIAN ACADEMY OF BUZINESS SCIENCES WAS ESTABLISHED ON MARCH 23, 1995. THE ACADEMY WAS REGISTERED ON APRIL 9, 1995 BY MINISTRY OF GEORGIA (CERTIFICATE #1982)

მთავარი რედაქტორის მიმართვა ჟურნალ მოამბის ახალ სტატუსთან დაკავშირებით

პატივცემულო სარედაქციო კოლეგის წევრებო, სამეცნიერო სტატიების ავტორებო და ჩვენი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალ „მოამბის“ მკითხველთა ფართო წრის წარმომადგენლებო, მაქვს პატივი მოგილოცოთ ჩვენი ჟურნალის საერთაშორისო სტატუსის ახალ საფეხურზე აღზევება, სულ ცოტა ხნის წინ ჟურნალ მოამბეს მიენიჭა „დოის ინდექსი“, ასევე ყველა გამოქვეყნებულ სტატიას ინდივიდუალურად მიენიჭება დოის ინდექსი და ეს ინფორმაცია განთავსდება ქვემოთ ჩამოთვლილ ინდექსაციის რეგისტრირებულ ბაზებში:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

მინდა გაცნობოთ, რომ ჟურნალ მოამბეს ასევე მიენიჭა ელექტრონული ISSN ვერსია. ჟურნალის დოის ინდექსია: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

ხოლო ISSN-ებია:

ISSN:2233-3606 (print) და ISSN:2960-981X (online)

ასევე ინფორმაციის გაცნობა შეგიძლიათ ჩვენს „Facebook გვერდზე „საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია“ -

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059> .

ყველა დაინტერესებულ ფიზიკურ პირს ან ორგანიზაციას შეგიძლიათ დამიკავშირდეთ მობილურ ტელეფონზე : 593239958 ან ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით: temur.babunashvili@mail.ru

ჩვენი ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით გამოვთქვამ მზაობას ურთიერთ თანამშრომლობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით ახალ პირობებზე.

პატივისცემით,
ჟურნალ მოამბის მთავარი რედაქტორი
და სარედაქციო კოლეგიის თავჯდომარე,
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ქ.თბილისის საპატო მოქალაქე
თეიმურაზ ბაბუნაშვილი

**ADDRESS OF THE EDITOR-IN-CHIEF
REGARDING THE NEW STATUS OF “MOAMBE” JOURNAL**

Dear editorial board members, authors, and representatives of a wide circle of readers of our international scientific journal “Moambe”! I have the honor to congratulate you on the rise of our magazine to a new level of international status. The journal was recently awarded a Digital Object Index (DOI). Also, all articles published in it will be individually assigned a DOI and this information will be placed in the following indexing bases:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

Print version ISSN:2233-3606

Electronic version ISSN:2960-981X

Information can be found on the “Georgian Academy of Business Sciences” Facebook page - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059>

All interested individuals or organizations can contact me by mobile phone at 593-23-99-58, or via e-mail: temur.babunashvili@mail.ru

On behalf of the editorial board of our magazine, I express my readiness to continue cooperation under new conditions.

Sincerely,
Editor-in-Chief of “Moambe” magazine,
Chairman of the editorial board,
Doctor of Economic Sciences, Professor
Teimuraz Babunashvili

„მოამბე“

საერთაშორისო რეზერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო ჟურნალი, №49, 2023 წელი

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი- მთავარი რედაქტორი და სარე-
დაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქ. თბილისის საპატრიო მოქალაქე.

სარედაქციო კოლეგია მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები

აბდუშელიშვილი გივი, აბესაძე რამაზი, აბრალავა ანზორი, არნანი თამ-
ილა, ბაბუნაშვილი გიორგი (აშშ), ბაკაშვილი ნიკოლოზი, ბარათაშვილი ევ-
გენი, ბერიძე თეიმურაზი, გვალია ნარგიზი, გომოხია რევაზი, გველესიანი
მერაბი, გეგუაია ვადერი, ელიაშვილი, თურნაშვილი, იზორია მარინა, კოჭ-
ლაშაშვილი ლელა, კურტანიძე დავითი (აშშ), კვალაშვილი ვაჟა, ლაბ-
არტყავა გულთაზი, ლოხაშვილი გივი, ლეკაშვილი ეკა, მელაქსეიძე, მძე-
ვაშვილი ელგუჯა, ნარმანი დავითი, პაიჭაძე ნუგზარი, როკატლიშვილი
მიხეილი (აშშ), სილაგაძე ავთანდილი (საქ. მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
აკადემიკოსი), სოლომონიშვილი დალი, უბრახელიძე მინდია, ქარჩავა ლიონი,
ქეშელაშვილი ომარი, ქუთათელაძე რუსუდანი, ყიფიანი გელა, ყურაშ-
ვილი გუგული, შენგელია თეიმურაზი, შენგელია რევაზი, ჩაბელიშვილი
ლალი, ჩაქვაშვილი მაია, ჩიხლაძე ნიკო, ჭითანაშვილი ნოდარი, ჭუმბურიძე
მამია, ხელაშვილი იოსებო, მამედოვი ფიზული (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა),
მელნიკი ტატიანა (უკრაინა), სერძიანი ნიკი (სომხეთი), ალირზაევი ალი
(აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), ბორზდოვა ტატიანა (ბელორუსია), ალუხანოვი
ესპერანა (ყაზახეთის რესპუბლიკა), ბალინა ლოპუშინა (უკრაინა), ზალენი-
ნი ინგა (ესტონეთი), ვლოჟენკო ნატალია (უკრაინა), მიხაილ ვარჩოლა (სლოვა-
კეთი), ბალინა კუზმენკო (უკრაინა), ტაღუშვილი ტროციკოვსკი (პოლონეთი). ანა-
ტოლი შიშკოვი (რუსეთი), იანკო სტროჟნი (პოლონეთი), ალიონა ალინიკოვა
(უკრაინა), ევგენი შუკოვი (რუსეთი), მანტაშვილი რასკაშვილი (ლიეტუვა), ვიქ-
ტორია ბრიგალიშვილი (ლიეტუვა).

შეიქმნა რედაქციის ყოველთვიის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს

„MOAMBE“
QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №49, 2023

TEIMURAZ BABUNASVILI- Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doktor of Economic Science, President of
Georgian Academy of Business Science,
Honored citizen of Tbilisi

E EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors

ABDUSHELISHVILI GIVI, ABESADZE RAMAZI, ABRALAVA ANZORI, ARNANIA TAMILA, BABUNASHVILI GIORGI (USA), BAKASHVILI NIKOLOZI, BARATASHVILI EVGENI, BERIDZE TEIMURAZI, GVALIA NARGIZI, GOGOKHIA REVAZI, GVELESIANI MERABI, GECHBAIA BADRI, ELIAVA LIA, TURNAVA NATIA, IZORIA MARINA, KURTANIDZE DAVITI (USA), KUTATELADZE RUSUDANI, KVALIASHVILI VAJA, LABARTKAVA GULTAZI, LOBJANIDZE GIVI, LEKASHVILI EKA, MELADZE SERGO, MEQVABISHVILI ELGUJA, NARMANIA DAVITI, PAICHADZE NUGZARI, ROKETLISHVILI MIKHEILI (USA), SILAGADZE AVTANDILI (Member of Georgian national Academy of Science), SOLOGASHVILI DALI, UGREKHELIDZE MINDIA, KARCHAVA LOIDI, KESHELASHVILI OMARI, KIFIANI GELA, KOCHLAMAZASHVILI LELA, KURASHVILI GUGULI, SHENGELIA TEIMURAZI, SHENGELIA REVAZI, CHAGELISHVILI LALI, CHECHELASHVILI MAIA, CHIKHLADZE NIKO, CHITANAVA NODARI, CHUMBURIDZE MAMIA, KHELASHVILI IOSEBI, MAMEDOVI FIZULI (AZERBAIDJAN), MELNIKI TATIANA (UKRAINA), SERKHAIANI NAIKI (ARMENIA), ALIRZAEVI ALI (AZERBAIDJAN), BORZDOVA TATIANA (BELORUSIA), ALUKHANOVI ESBERGI (KAZAKHSTAN), GALINA LOPUSHNIAK (UKRAINA), ZALENIENI INGA (ESTONIA), VDOVENKO NATALIA (UKRAINA), VARCHOLA MICHAL (SLOVAKIA), GALINA KUZMENKO (UKRAINA), TADEUSZ TROCIKOWSKI (POLAND), ANATOLI SHEVCHUK (RUSSIA), IACEK STROJNI (POLAND), ALIONA ALENIKOVA (UKRAINA), EVGENI DJUKOV (RUSSIA). MANTAUTAS RASKAUSKAS (LITHUANIA), VIKTORIA GRIGALIVANAITE (LITHUANIA).

შინაარსი

1. მაია ჩაჩელაშვილი, გიორგი თოფურია	9
ელექტრონული ვალუტა თანამედროვე ეკონომიკური და სამართლებრივი გამონვევების თვალსაზრისით	
2. გობა გელიტაშვილი	17
საბანკო რეგულირებისა და ზედამხედველობის დამოუკიდებლობა თანამედროვე ეტაპზე	
3. ვაჟა დანელია	24
მნიშვნელოვან სასპორტო ღონისძიებათა სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები	
4. გიორგი შატაკიშვილი	28
მომხმარებელთა დამოკიდებულება კორკორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის მიმართ საქართველოში	
5. ნინო გომართელი	33
თავისუფლება - სულიერების მტკიცე საყრდენია	
6. ქეთევან ჯოჯიშვილი	37
სამხრეთ კავკასიის ახალი გადაწყვეტილება - რუსეთის თანამედროვე დღეება	
7. ეკატერინე მარუაშვილი	43
სტილისტიკა და თანამედროვე მხატვრული ლიტერატურა	
8. მაია ბრეგვაძე	48
პუბლიცისტი სამსონ ფირცხალავა პოლიტიკური რეალობის პირისპირ	
9. ГУРАМ МАРХУЛИЯ	54
Роль и значение Центральной Азии в вопросе геополитической безопасности Грузии	

CONTENTS

1. MAIA CHECHELASHVILI, GIORGI TOPURIA	9
ELECTRONIC CURRENCY IN TERMS OF MODERN ECONOMIC AND LEGAL CHALLENGES	
2. GOGA GELITASHVILI	14
INDEPENDENCE OF BANKING REGULATION AND SUPERVISION AT THE PRESENT STAGE	
3. VAJA DANELIA	24
SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF IMPORTANT SPORTS EVENTS	
4. GIORGI SHATAKISHVILI	28
ATTITUDE OF CONSUMERS TOWARDS CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN GEORGIA	
5. NINO GOMARTELI	33
FREEDOM IS A STRONG PILLAR OF SPIRITUALITY	
6. KETEVAN JOJISHVILI	37
NEW REDISTRIBUTION OF THE SOUTH CAUCASUS - RUSSIA'S MODERN DILEMMA	
7. EKATERINE MARUASHVILI	43
STYLISTICS AND CONTEMPORARY FICTION	
8. MAIA BREGADZE	48
PUBLICIST SAMSON FIRTSKHALAVA FACING POLITICAL REALITY	
9. GURAM MARKHULIA	54
THE ROLE AND IMPORTANCE OF CENTRAL ASIA FOR GEORGIA'S GEOPOLITICAL SECURITY	

ელექტრონული ვალუტა თანამედროვე ეკონომიკური და სამართლებრივი გამონახვის თვალსაზრისით

მაია ჩეჩელაშვილი
ეკონომიკის დოქტორი (Ph. D.)
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

გიორგი თოფურია
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.01>

საკვანძო სიტყვები: კრიპტოვალუტა; ბიტკოინი; მთავრობის რეგულაცია; კრიპტოვალუტის ბაზრის საკანონმდებლო დიზაინი.

შესავალი. კრიპტოვალუტების მიმართ დამოკიდებულება სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებულია კრიპტოვალუტების მიმოქცევაში არასრული სიცხადის გამო, რადგან კრიპტოვალუტების გამოყენება ხშირად ასოცირდება თაღლითურ სქემებთან, ჩრდილოვანი სექტორის დაფინანსების შუამავლებთან, ტერორიზმთან და ნარკოტრაფიკთან.

იმისდა მიუხედავად, რომ კრიპტოვალუტა მხოლოდ 2008 წელს გამოჩნდა, მისი საფუძველი ჩაეყარა გასულ ათასწლეულში, კერძოდ 1992 წელს cypherpunks-ის მიერ - ადამიანების არაფორმალური ჯგუფი, რომელიც ძირითადად დაინტერესებულია კრიპტოგრაფიით და ავლენს გარკვეულ ინტერესს გადახდების ანონიმურობის შენარჩუნებით. პირველად 1993 წელს ამერიკელმა პროგრამისტმა ერიკ ჰიუზიმ გამოაცხადა გადახდების კონფიდენციალური განხორციელების შესაძლებლობა სპეციალური სისტემის გამოყენებით - მრავალსაფეხურიანი დაშიფვრა. მომდევნო წელს (1994) Intel Corporation-ის ცნობილმა ამერიკელმა მეცნიერმა და ინჟინერმა ტიმოთი მეიმ გამოქვეყნებულ სტატიაში “კითხვები და პასუხები Cypherpunk-ის შესახებ” აღწერა ასეთი სისტემის ყველა დადებითი და უარყოფითი მხარე, მათი დაშიფვრის გზით მიუკვლევადი ტრანზაქციების უსაფრთხოება. , განხორციელდა ტრანზაქციის მონაწილეებს შორის შუამავლების გარეშე. ამისათვის საჭირო იყო საბანკო სექტორის გვერდის ავლით ახალი ანგარიშსწორების მექანიზმის შექმნა. კრიპტოვალუტის კონცეფცია სახელწოდებით “b-money” პირველად აღწერილია 1998 წელს, მისი ავტორი იყო Wei Dai, რომელმაც არსებითად შესთავაზა ანონიმურ მხარეებს შორის შეთანხმების პირობების შესრულების რეალური გზა.

ფაქტობრივი კრიპტოვალუტა „ბიტკოინი“ შემოგვთავაზა ნიკ საბომ 2005 წელს, როგორც მარტივი, ციფრული გადახდის საშუალება, რომელიც მოითხოვს „მუშაობის მტკიცებულების“ ალგორითმის შესრულებას, ჰალ ფენის იდეის სესხება - „ციკლური მუშაობის მტკიცებულება“. RPOW სერვერის აპლიკაცია. ამჟამად ავსტრალიურმა მედიამ გაავრცელა ინფორმაცია, რომ ამ რევოლუციური ტექნოლოგიის ავტორი ავსტრალიელი მეწარმე კრეიგ სტივენ რაიტია, რომელმაც უკვე წარმოადგინა ბიტკოინების ავტორის მტკიცებულებები. ”მე ვითამაშე მთავარი როლი ამ საქმეში, მაგრამ მე სხვა ადამიანები მეხმარებოდნენ”, - თქვა რაიტმა და მათ შორის მოიხსენია კრიპტოგრაფი ჰალ ფინი. „ბიტკოინის საზოგადოების გამოჩენილმა წევრებმა და კრიპტოვალუტის განვითარების მთავარმა გუნდმა ასევე დაადასტურა რაიტის განცხადება“, - წერს უცხოური მედია. ავსტრალიის ხელისუფლების ოფიციალური

ინფორმაციით, რაიტი არის ორი IT კომპანიის, Hotwire-ისა და Panopticon-ის დირექტორი, ორივე მათგანი რეგისტრირებულია მისი სახლის მისამართზე სიდნეიში.

2008 წლის ბოლოს სატომში ნაკამოტომ აღწერა და გამოაქვეყნა ბიტკოინის ზოგადი პრინციპები, ხოლო 2009 წლის 3 იანვარს მან გამოუშვა სისტემის კოდი და დაიწყო ბლოკის ჯაჭვმა მუშაობა, თანამედროვე მაინერები აგრძელებენ მასთან მუშაობას, რომელთა საქმიანობაც მიმართულია. გამოშვებული ვალუტის შენარჩუნებაში, კრიპტოვალუტაში საკომისიოს მიღებისას.

თავდაპირველად ბიტკოინებით დაინტერესდნენ მხოლოდ მათემატიკოსები, კრიპტოგრაფები და ადამიანები, რომლებიც ძალიან გატაცებულნი იყვნენ კომპიუტერული და ქსელური ტექნოლოგიებით. თავდაპირველად, ბიტკოინები უბრალოდ ემსახურებოდა ელექტრონული ფულის არსებობისა და ბრუნვის შესაძლებლობის მტკიცებულებას, რომელსაც არ გააჩნდა რეალური მხარდაჭერა. ბიტკოინებს ხშირად ადარებენ ოქროს: ოქროს მსგავსად, „ბიტკოინის მოპოვება რთულია, მისი რაოდენობა შეზღუდულია და მაინინგის შრომის ინტენსივობა მხოლოდ დროთა განმავლობაში იზრდება“. „ნამდვილად, ა.მ. ნოვიკოვის თქმით, კრიპტოვალუტა აერთიანებს ზოგიერთ იმ თვისებას, რომელიც ასე ფასდება ძვირფას ლითონებში: გაყოფა, დიდი ღირებულების განსახიერება, უსაფრთხოება, მთავრობასთან ან სხვა ცენტრალიზებულ ინსტიტუტებთან კავშირის არარსებობა. ამავდროულად, ბიტკოინს აქვს უპირატესობები, უნივერსალური ეკვივალენტის ფუნქციების შესრულების თვალსაზრისით, ოქროსთან შედარებით: ძირეულად განსხვავებული ხარჯები შენახვისა და ტრანზაქციებისთვის“ (ნოვიკოვი, 2015). 2009 წლის მესამე კვარტალში 1 BTC = 0.8 ცენტი. ამ მომენტიდან დაიწყო ბირჟაზე ვაჭრობა, რომელიც აღმავლობითა და ვარდნით, გახმაურებული გაკოტრებითა და წარმატებული პროექტებით გამოირჩეოდა. ბიტკოინებით გადახდასთან დაკავშირებული ტრანზაქციები თავდაპირველად იშვიათი და სპორადული იყო. ყველაზე ცნობილი და ხშირად მოყვანილი მაგალითია ორი პიცის ყიდვა 10000 BTC-ად, რომელიც მოხდა 2010 წლის მაისში (2010 წლის ფასებში 25 აშშ დოლარის ეკვივალენტი).

კრიპტოვალუტების იურიდიული სტატუსი მნიშვნელოვნად განსხვავდება ქვეყნიდან ქვეყანაში. ზოგიერთ ქვეყანაში ბიტკოინის, როგორც გადახდის საშუალების გამოყენებით ტრანზაქციები ოფიციალურად დაშვებულია. ცნობილი ფაქტია, რომ 2015 წლის 22 ოქტომბერს ევროპულმა სასამართლომ გამოსცა ოფიციალური განჩინება, რომ „ფიდუციურ ვალუტაზე გაცვლითი ოპერაციები თავისუფლდება დღგ-სგან, მაგრამ კანონი ასევე განმარტავს, რომ დღგ ვრცელდება საქონლის მიწოდებისა და მიწოდების გადასახდელებზე. მომსახურება. სასამართლომ რეკომენდაცია გაუწია, რომ ევროკავშირის ყველა ქვეყანამ კრიპტოვალუტა გამორიცხოს დაბეგვრას დაქვემდებარებული აქტივების სიიდან“.

მსოფლიოში კრიპტოვალუტის გამოყენების თავისებურებების შესახებ

ევროკავშირის (EU) არ მიუღია კონკრეტული კანონმდებლობა ბიტკოინის, როგორც ვალუტის სტატუსის შესახებ. 2012 წლის ოქტომბერში ევროპის ცენტრალურმა ბანკმა გამოაქვეყნა მოხსენება ვირტუალური ვალუტის სქემების შესახებ, რომელიც ეხება ბიტკოინის სისტემას და მოკლედ ახანალიზებს მის იურიდიულ სტატუსს ევროკავშირის არსებული კანონმდებლობით. 2013 წლის 13 დეკემბერს ევროპის საბანკო ორგანიზაციამ, ევროკავშირის სახელმძღვანელო ორგანომ, რომელიც პასუხისმგებელია ევროკავშირის ინსტიტუტების საბანკო, ელექტრონული ფულის

რეგულირებისა და გადახდების შესახებ ინფორმირებაზე, გამოსცა გაფრთხილება ტრანზაქციებთან დაკავშირებული საფრთხის შესახებ, როგორცაა ვირტუალური ვალუტის შემენა, ფლობა ან ვაჭრობა (ლომოვეცი, 2014 წელი). ევროპის საბანკო ორგანიზაციის ინფორმაციით, ვინაიდან ბიტკოინის მიმოქცევას კანონი არ არეგულირებს, ბიტკოინის ბაზაზე მოქმედი ეკონომიკური სუბიექტები რეალური აქტივების დაკარგვის მაღალი რისკის ქვეშ არიან.

გერმანია. კრიპტოვალუტის, კერძოდ, ბიტკოინის, როგორც კერძო ფულის იურიდიული სტატუსის დადგენის შემდეგ, ქვეყანა უშვებს უნაღლო ანგარიშსწორებას (ბიტკოინებით) გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში.

ხორვატია. ხორვატიის ეროვნულმა ბანკმა დაადგინა, რომ კრიპტოვალუტის გამოყენება შესაძლებელია ლეგალურად ქვეყანაში, მაგრამ ის არ შეიძლება ჩაითვალოს ლეგალურ გადახდის საშუალებად.

იაპონია. დაიწყო და გრძელდება კრიპტოვალუტით ტრანზაქციების დაბეგვრის სისტემის დახვეწა და მიმდინარეობს კრიპტოვალუტის ბაზარზე არსებული ვითარების დეტალური შესწავლა. ბიტკოინი, როგორც გადახდის საშუალება, დომინირებს კრიპტოვალუტის ბაზარზე.

ტაილანდი. კრიპტოვალუტების ეროვნულ ვალუტაში გაცვლა ნებადართულია, მაგრამ აკრძალულია ტრანზაქციები, რომელიც მოიცავს გადახდას კრიპტოვალუტით.

ჩინეთი. ჩინეთის მოქალაქეებისთვის ნებისმიერი ტრანზაქცია კრიპტოვალუტით დაშვებულია, ბანკის თანამშრომლებისთვის კი აკრძალულია. 2013 წლის 3 დეკემბერს ჩინეთის ცენტრალურმა ბანკმა, ასევე ზოგიერთმა სამინისტრომ და რიგმა კომისიებმა მიიღეს „ცნობა ბიტკოინის გამოყენების რისკებთან დაკავშირებული პრევენციული ზომების შესახებ“. ამ დოკუმენტში ბიტკოინს უწოდებენ სპეციალურ „ვირტუალურ სიკეთეს“ და ასევე კონკრეტულად აღნიშნულია, რომ, თავისი არსით, ბიტკოინი არ შეიძლება ჩაითვალოს ვალუტად და არ შეიძლება ეწოდოს ვალუტას და არ შეიძლება გავრცელდეს ბაზარზე. შეტყობინება კრძალავს ბიტკოინების გამოყენებას ფინანსური და გადახდის ინსტიტუტების მიერ, პროდუქციის ან მომსახურების ფასს ნებისმიერ კრიპტოვალუტაში, ბიტკოინების ყიდვას ან გაყიდვას, ბაზრის აგენტებისთვის ბიტკოინთან დაკავშირებული პირდაპირი ან არაპირდაპირი სერვისების მიწოდებას, მათ შორის რეგისტრაციას, ვაჭრობას, ანგარიშსწორებას, კლირინგს და სხვა მომსახურებას. აკრძალვა ვრცელდება კრიპტოვალუტის, როგორც კლირინგ ინსტრუმენტად გამოყენებაზე, ბიტკოინების ვაჭრობაზე ჩინურ იუანზე და სხვა უცხოურ ვალუტაზე. შეტყობინება ბრძანებს უფრო მკაცრ კონტროლს ინტერნეტ ვებსაიტებზე, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ბიტკოინის რეგისტრაციაზე, ვაჭრობაზე და სხვა სერვისებზე. განსაკუთრებით აფრთხილებს ბიტკოინის სისტემის გამოყენებით ფულის გათეთრებაში ჩართულ მხარეებს რისკების შესახებ.

აშშ. კრიპტოვალუტები განიხილება როგორც საკუთრება და ექვემდებარება საგადასახადო კანონებს. შეერთებული შტატები თავის პოზიციას იმით ხსნის, რომ ანონიმური გადახდები, როდესაც შეუძლებელია გადამხდელისა და მიმღების იდენტიფიცირება, არის ნაყოფიერი საფუძველი არალეგალური ოპერაციების განვითარებისთვის, რომელშიც ტერორისტული დაფინანსება შესაძლოა ბოლო ადგილზე არ იყოს. არაერთმა ექსპერტმა ზოგადად წამოაყენა ვერსია, რომ ბიტკოინი მთლიანად არის რაღაც ძლიერი კრიმინალური საზოგადოების პროექტი“ (ვატოლინა და დანილოვი, 2015). ბიტკოინის მიმართ ინვესტორების ინტერესი, განსაკუთრებით ამერიკელების, იზრდება. 2015 წლის იანვრიდან მისამდე ბიტკოინში 229 მილიონი დოლარის ინვესტიცია განხორციელდა - ინვესტიციების ნახევარი (მთელი პერიოდის განმავლობაში 2015 წლამდე) (447 მილიონი აშშ დოლარი). კალიფორნიის

შტატის საკანონმდებლო ორგანომ გადაწყვიტა, რომ კრიპტოვალუტებით მომუშავე კომპანიების საქმიანობა ისევე დარეგულირდება, როგორც საბანკო საქმე“. ნიუ-იორკის საფონდო ბირჟა ითვლის ბიტკოინის ფასს (Bitcoin Base Index). აშშ-ს საქონლის ფიუჩერსების სავაჭრო კომისიამ (CFTC) გახსნა ბიტკოინის წარმოებულებით ვაჭრობის პირველი რეგულირებადი პლატფორმა და ასევე დაიწყო ბიტკოინის ფასის ინდექსის გამოთვლა.

შვეიცარია. ქვეყნის პარლამენტმა მიიღო გადაწყვეტილება: კრიპტოვალუტების უცხოურ ვალუტად დათვლა.

სინგაპური. ყველა ტრანზაქცია კრიპტოვალუტით რეგულირდება და კონტროლდება სახელმწიფოს მიერ. სინგაპურმა და ნორვეგიამ ბიტკოინების ვაჭრობა გაათანაბრეს პროგრამული უზრუნველყოფის და უბრალოდ ვირტუალური პროდუქტების გაყიდვასთან და, შესაბამისად, შესთავაზეს ასეთი ტრანზაქციების მოგების დაბეგვრა, რომელიც იბეგრება ოფიციალურად აღიარებულ ეროვნულ ვალუტაში.

ნორვეგია. კრიპტოვალუტები აღიარებულია, როგორც გაცვლითი აქტივი, მაგრამ არა როგორც ვალუტა.

ბულგარეთი. კრიპტოვალუტით ნებისმიერ ტრანზაქციაზე დაწესებულია 10%-იანი გადასახადი.

ბოლივია. ბოლივიის ცენტრალური ბანკის თანახმად, ვალუტა, რომელიც არ არის გამოშვებული ან არ კონტროლდება მთავრობის ან უფლებამოსილი ორგანოს მიერ, უკანონოა.

ეკვადორი. კრიპტოვალუტის გამოყენება აკრძალულია, რადგან ეროვნული ელექტრონული ფულის სისტემა დანერგილია.

შვედეთის NASDAQ OMX-ზე მიმოქცევაშია სკანდინავიური ბირჟის კუპიურები (BITCOIN XBT).

ბრაზილია. 2013 წლის 9 ოქტომბერს მიღებულ იქნა კანონი No12865, რომელიც იძლევა მობილური გადახდის სისტემების და ელექტრონული ვალუტების, მათ შორის ბიტკოინის შექმნის შესაძლებლობას. გარდა ამისა, ეს კანონი აწესებს გადახდის ინსტიტუტების მიერ ისეთი გადახდის ღონისძიებების გამოყენებას, რომლებიც შედის ბრაზილიის გადახდის სისტემაში (Sistema de Pagamentos Brasileiro, SPB).

ასე რომ, სახელმწიფოების დამოკიდებულება კრიპტოვალუტების მიმართ ძალიან განსხვავებულია. სავალუტო სისტემის მარეგულირებლები ბევრ ქვეყანაში, მათ შორის დემოკრატიულად განვითარებულ ქვეყნებში, ეწინააღმდეგებიან კრიპტოვალუტების გამოყენებას მათ ტერიტორიაზე, რაც ამ მექანიზმს ანიჭებს ჩრდილოვანი კომპონენტის მაღალ ალბათობას. ქვეყნებში, სადაც დომინირებს, დ. აცემოლლუსა და დ. რობინსონის ტერმინოლოგიით, მოპოვების ინსტიტუტები, ინდივიდუალური კრიპტოვალუტები აკრძალული იყო მარეგულირებლის მიერ. ავსტრალიაში, გერმანიაში, ნიდერლანდებში, ახალ ზელანდიაში, სინგაპურში, აშშ-ს ზოგიერთ შტატში და სხვადასხვა ოფშორულ კომპანიებში, არსებობს რეალური შეზღუდვები, რომლებიც შეიძლება გადაიზარდოს ამკრძალავ ზომებში, როგორც ინდონეზიაში, ჩინეთში, რუსეთში და უკრაინაში. პირდაპირი ამკრძალავი ზომები გამოიყენება მხოლოდ ბოლივიასა და ეკვადორში. ბევრმა მთავრობამ აირჩია ლოდინის მიდგომა - ეს არის ევროკავშირის ქვეყნები, დიდი ბრიტანეთი, შვეიცარია, აშშ, კანადა, იაპონია და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნები. განვითარებული ქვეყნების უმეტესობა ადაპტირებს კანონმდებლობას ახალი ელექტრონული ფულის დასარეგულირებლად, რაც ნელ-ნელა მოარგებს ფინანსური ბაზრის ინოვაციას - კრიპტოვალუტას თანამედროვე რეალობასთან.

კრიპტოვალუტა - ყველა დადებითი და უარყოფითი მხარე

მკვლევარების აზრით, ამჟამად ყველა ტრანზაქციის ოპერაციების მხოლოდ 2%-ს ახლავს რეალური სასაქონლო ღირებულებების მოძრაობა. დარჩენილი ოპერაციები არის სპეკულაციური ოპერაციები აქტივებით, რომლებიც საბანკო სისტემას საშუალებას აძლევს გამოიტანოს სავალუტო რენტა. თუმცა, ტრანზაქციის ხარჯები ვერ იარსებებს ტრანზაქციის შემოსავლის გარეშე, რომელსაც ითვისებენ სხვადასხვა სახის ფინანსური ტრანზაქციის ინიციატორები.

ფულის ფენომენთან დაკავშირებით სხვადასხვა შეხედულება არსებობს: მაგალითად, გ. მანკიუ წერს: „ისინი გთავაზობენ ფულად განიხილონ ის, რასაც ადამიანები აღიარებენ, როგორც გადახდის საშუალებად“ (Mankiw, 1999), პ. სამუელსონი: ფული არის „ხელოვნური სოციალური. კონვენცია“ (Samuelson, 1964), ფული ასევე ეხება საშუალებებს, რომლებიც გამოიყენება გამოთვლებში.

ბიტკოინის მახასიათებლები, რომლებიც განასხვავებს მას სხვა სახის ელექტრონული და ქაღალდის ფულისგან:

1. ხელმისაწვდომობა და ცენტრალიზაციის ნაკლებობა. ბიტკოინის სისტემა არის კლიენტური პროგრამების (საფულეების) და ბლოკჩეინის მონაცემთა ბაზის (ბლოკჩეინი, ბლოკ-ჩეინ) კოლექცია. ბლოკჩეინი არის ბიტკოინის ყველა ტრანზაქციის სრულიად ღია და ხილული წიგნი.

2. გადახდების გამჭვირვალობა. ნებისმიერი გადახდის გავლის შესახებ ინფორმაცია, რომელიც არასოდეს წაიშლება მონაცემთა ბაზიდან, შეიძლება თვალყური ადევნოთ ელექტრონული ვალუტის მონეტებად გარდაქმნის თავიდან ბოლომდე. ბიტკოინის მისამართის გამოყენება შესაძლებელია ამ ადრესატის ყველა ტრანზაქციის თვალყურის დევნებისთვის.

3. ბიტკოინის სისტემაში მონაწილეობის არჩევა - ან ეს არის ოფიციალური Bitcoin Core კლიენტი, ან არის მსუბუქი მობილური საფულე, ან ტექნიკური საფულე დამატებითი დაცვის ხარისხით შესყიდვებისა და სერვისების გადახდისთვის.

4. ქსელის უკონტროლობა. არ არსებობს საკონტროლო ცენტრი, რაც ნიშნავს, რომ არ არსებობს ანგარიშის „გაყინვის“, დაბლოკვის ან გადახდის სრულად გაუქმების შესაძლებლობა. გარიგებები ყოველთვის შეუქცევადია. არის საკომისიოები, მაგრამ ისინი უმნიშვნელოა.

5. გამოთვლები ანონიმურია. ანგარიშის ნომერი არის დაახლოებით 34 სიმბოლოსგან შემდგარი სტრიქონი, მაგალითად: 2LQ9qma7dn9snSCyJQB4ZcN-86biBtk3ee. ეს არის ერთგვარი კოდი, რომლის გადაცემაც შესაძლებელია.

6. ახალი ბიტკოინები შემოდის მიმოქცევაში, როგორც „ჯილდო“ მათთვის, ვინც „მადაროს“. „მაინერების“ ამოცანაა ერთ ბლოკში ჩაწერონ ყველა ის ტრანზაქცია, რომელიც მოხდა ქსელში წინა გაცემის შემდეგ (საშუალოდ 10 წუთი) და „დალუქონ“ რთული კრიპტოგრაფიული ხელმოწერით. შემდეგი ბლოკი გამოითვლება წინას ხელმოწერის საფუძველზე, რაც უზრუნველყოფს გარიგების შეუქცევადობას. ასე აკავშირებს ბლოკები ერთმანეთს და ქმნიან ჯაჭვს - ბლოკჩეინს.

7. მაღალი ხარისხის დაცვა. დღეს ბიტკოინი არის დეცენტრალიზებული გამოთვლითი ქსელი, რომლის შესრულებაც 8-ჯერ აღემატება მსოფლიოს ყველა სუპერკომპიუტერის მთლიან გამოთვლით ძალას. ამ ქსელის კონტროლი მოითხოვს ასობით მილიონი დოლარის ხარჯებს.

კრიპტოვალუტების გაჩენა განპირობებულია ერთი მხრივ ინტერნეტის გაჩენით, მეორე მხრივ კი კრიპტოგრაფიითა და კრიპტოვალუტების შესწავლით. არსებობდა მათემატიკური ალგორითმი, რომლის დახმარებითაც შესაძლებელი გახდა

ინფორმაციის ერთმანეთთან გადაცემა საინფორმაციო ქსელის საშუალებით. ამ სისტემის გამოყენებით შესაძლებელი გახდა ნებისმიერი რაოდენობის ბიტკოინების გადატანა დისტანციაზე. დღეს ბევრი კრიპტოვალუტაა – ათეულობით, ან თუნდაც ასეულობით, მაგრამ ბიტკოინი სამართლიანად ითვლება კონკურენციის მიღმა.

ბიტკოინის სისტემის შესაქმნელად საკმაოდ დიდი თანხა ჩაიდო - მილიარდობით დოლარი. მნიშვნელოვანია, რომ ბლოკჩეინში შედიან როგორც დიდი ბანკები, ასევე მაღალტექნოლოგიური კომპანიები. კრიპტოვალუტის ბევრი მხარდამჭერი თვლის, რომ ბიტკოინი თანამედროვე მრავალდონიანი საბანკო სისტემის ალტერნატივაა. თეორიულად, საბანკო სისტემა შეიძლება შეიცვალოს უკონტროლო კომპიუტერული ქსელით, განსაკუთრებით ხაზგასმით აღვნიშნოთ, მხოლოდ თეორიულად.

ჩვენ არ ვაკლებთ დანაშაულის, ტერორიზმის, ზოგადად ჩრდილოვანი ეკონომიკის დაფინანსების რეალურ შესაძლებლობებს, სავარაუდოდ გადასახადებისგან თავის არიდებას და მსგავს ფენომენებს. ამ პირობებში სახელმწიფოს როლი ფუნდამენტური ხდება. ისინი, ვინც საუბრობენ კრიპტოვალუტის შემოღების მომხრეც და წინააღმდეგი, საკუთარ სარგებელს ატარებენ. და მხოლოდ სახელმწიფოს, გავლენის ინსტიტუციური ბერკეტების მეშვეობით, შეუძლია იმოქმედოს ამ დავაში მკაფიო არბიტრის როლში და მხოლოდ მას შეუძლია I-ების მოწყვეტა.

თქვენ შეგიძლიათ გამოიყენოთ კრიპტო სისტემა, რათა დაარეგისტრიროთ საკუთრების უფლება არჩევნებში ხმების დათვლისას. მეცნიერის თქმით, ასეთ რესტრუქტურისთვის ექნება ტექნიკური, ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური შედეგები და გაართულებს კორუფციულ კომპონენტს. დიახ, ეს მართლაც ასეა კრიპტოსისტემის გამოყენების მსგავს წინადადებებზე, საჯარო ადმინისტრაციისთვის, მაგრამ თუ ბიტკოინთან ტრანზაქციები სრულიად უპიროვნოა, მაშინ კორუფციის და ჩრდილოვანი კომპონენტის შემცირებაზე ფიქრიც კი არ შეიძლება. განსაკუთრებით აღვნიშნავთ, რომ ბიტკოინის წილი გლობალურ ფინანსურ სისტემაში საკმაოდ უმნიშვნელოა. მაგალითად, ბიტკოინის საბაზრო კაპიტალიზაცია 3,5 მილიარდი დოლარია, ხოლო აშშ-ს ფედერალური სარეზერვო სისტემის მონაცემებით, 2022 წლის მაისის მონაცემებით, M1 აგრეგატის კაპიტალიზაცია დაახლოებით 3 ტრილიონია. დოლარი და M2 ერთეულისთვის თითქმის 12 მილიარდი დოლარი. ბიტკოინის ტრანზაქციის რაოდენობა დღეში 110-120 ათასია. შედარებისთვის, Visa-ს შეუძლია გაუძლოს წამში მინიმუმ 4070 ტრანზაქციას პიკური დატვირთვის დროს. ბიტკოინის გამტარუნარიანობის ლიმიტი დღეს არის 7 ტრანზაქცია წამში.

დასკვნა. აშკარაა ბიტკოინის კურსის არასტაბილურობა, რაც არ შეიძლება არ მიუთითებდეს გადახდის ამ საშუალების არასტაბილურობაზე. ამჟამად მიმოქცევაში დაახლოებით 15,5 მილიონი ბიტკოინია. ბიტკოინის ტრანზაქციები ძლივს აღემატება 300 მილიონ დოლარს, ხოლო SWIFT სისტემა ყოველდღიურად ამუშავებს 6 ტრილიონ დოლარს. ეს მაჩვენებლები მიუთითებს ბიტკოინის ბაზრის უმნიშვნელოობაზე, მაგრამ პრაქტიკაში, ბლოკჩეინის ტექნოლოგიის გამოყენების პოტენციურად შესაძლო სფეროების კვლევა და რაც მთავარია, მათი შესაძლებლობები. აპლიკაცია, აქტუალურია თანამედროვე პირობებში თანამედროვე საყოფაცხოვრებო პირობებში. ასეთი შესაძლებლობების გამოკვლევის მიმართულებები დამოკიდებულია სახელმწიფოს დამოკიდებულებაზე ამ პრობლემის მიმართ. ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ, რომ სახელმწიფომ არ უნდა აკრძალოს (ეს არის უმარტივესი გზა) კრიპტოვალუტა, მაგრამ არ უნდა დაუშვას ეს ბაზარი გადავიდეს ჩრდილოვან სექტორში და სწრაფად მოძებნოს გზა, გამოიყენოს იგი გონივრულად და ეფექტურად,

მათ შორის სოციალური სარგებლისთვის. აქ საჭიროა კონკრეტულად გავიგოთ, რომ აკრძალვა ვერაფერს მოაგვარებს, მაგრამ აუცილებელია საკანონმდებლო გზით უზრუნველყოს ამ ინოვაციის დანერგვა ფინანსურ ბაზარზე. თუ ნამდვილად დადგა მომენტი, რომ შეიძინოს ფუნქციონალური, გამჭვირვალე, იაფფასიანი, საჯაროდ ხელმისაწვდომი ფულადი ინსტრუმენტი, რომელიც აერთიანებს მთელ მსოფლიოს, მაშინ სახელმწიფომ უნდა გააკეთოს ყველა ღონე, რათა იურიდიულად გაიაზროს და ტექნიკურად მხარი დაუჭიროს ფინანსური ბაზრის ამ ინსტრუმენტის საქმიანობას, რათა მაქსიმალური იყოს სარგებელი და სარგებელი.

როგორ განვითარდება მოვლენები კრიპტოვალუტით საქართველოში - და რა არის ბიტკოინი, ამას დრო გვიჩვენებს. კრიპტოვალუტით მოვლენების განვითარების ორი შესაძლო სცენარი არსებობს. პირველი არის ვირტუალური ვალუტის სრული აკრძალვა საქართველოში, მაგალითად, ეკვადორში, ბანგლადეშში, ბოლივიასა და ყირგიზეთში. განსაკუთრებით აღვნიშნავთ, რომ თანამედროვე პირობებში ჩვენს ქვეყანას არ გააჩნია საჭირო ინსტრუმენტები, ტექნოლოგიები და კომპეტენციები კრიპტოვალუტით ტრანზაქციების მაღალი ხარისხის შეფასებისა და კონტროლისთვის.

მეორე სცენარი ეფუძნება საქართველოში კრიპტოვალუტის ბაზრის საკანონმდებლო დიზაინს. ამ გზის წარმატებით განსახორციელებლად აუცილებელია შეიქმნას „სამუშაო“ კანონები, რომლებიც მიზნად ისახავს საქართველოში გამჭვირვალე კრიპტოვალუტის ბაზრის შექმნას და რაც მთავარია, კრიპტოვალუტაში განხორციელებული ტრანზაქციების გაკონტროლებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. BOOKER B. Why is Bitcoin Going Up? (And will it continue...) <https://99bitcoins.com/why-is-bitcoin-going-up/>
2. Clinch M. Bitcoin recognized by Germany as ‘private money’// CNBC. 18 January 2014
3. Cocco L, Marchesi M (2016) Modeling and Simulation of the Economics of Mining in the Bitcoin Market. PLoS ONE 11(10): e0164603. doi:10.1371/journal.pone.0164603
4. Greenberg, A. Collected Quotations of The Dread Pirate Roberts, Founder of Underground Drug Site Silk Road And Radical Libertarian // Forbes. 2013-04-29.
5. Murphy E. Bitcoin: Questions, Answers, and Analysis of Legal Issues// Congressional Research Service No. 7-5700, 2016
6. Narayanan A., Bonneau J., Bitcoin and Cryptocurrency Technologies// Draft -2016
7. Nikamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008
8. Why Bitcoin is not suitable for criminals, 2015 [Electronic resource]. URL: <https://bits.media/pochemu-bitcoin-ne-podkhodit-prestupnikam/>
9. Official information portal Bitcoin [Electronic resource]. URL: <http://blockchain.info>

რეზიუმე

სტატიაში მოცემულია მოკლე ექსკურსი კრიპტოვალუტების განვითარებაში და წარმოდგენილია ციფრული ფულის ახალი ტიპის თეორიული შინაარსი. დღეს მსოფლიოში არ არსებობს კრიპტოვალუტის ერთიანი ინტერპრეტაცია. შესწავლილია კრიპტოვალუტების წარმოშობის ისტორია, ჩვეულებრივი ვალუტისგან განმასხვავებელი ნიშნები, დახასიათებულია მათი სამართლებრივი სტატუსი, გამოყენების სპეციფიკა და მათ მიმართ სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობების დამოკიდებულება. სტატიაში აღინიშნება კრიპტოვალუტის ყველაზე მნიშვნელოვანი მახასიათებლები, როგორცაა დეცენტრალიზაცია, ანონიმურობა და გარანტიების არარსებობა. შემოთავაზებულია საქართველოში კრიპტოვალუტის ირგვლივ მოვლენების განვითარების ორი შესაძლო სცენარი: ამკრძალავი და მარეგულირებელი. აღნიშნულია, რომ კრიპტოვალუტა არ უნდა აიკრძალოს, არამედ უნდა იქნას ჯერ შესწავლილი და შემდეგ დარეგულირებული.

ELECTRONIC CURRENCY IN TERMS OF MODERN ECONOMIC AND LEGAL CHALLENGES

Maia Chechelashvili

Doctor of Economics (Ph. D.)

Associate Professor of Georgian Technical University

Giorgi Topuria

Doctoral Student at Georgian Technical University

The article provides a brief excursion into the development of cryptocurrencies and presents the theoretical content of a new type of digital money. Today, there is no unified interpretation of cryptocurrency in the world. The history of the origin of crypto-currencies, their distinguishing features from ordinary currency, their legal status, specifics of use, and the attitude of the governments of different countries towards them are characterized. The article highlights the most important features of cryptocurrency, such as decentralization, anonymity, and lack of guarantees. Two possible scenarios for the development of crypto-currency in Georgia are proposed: prohibitive and regulatory. It is noted that cryptocurrency should not be banned, but should be studied first and then regulated.

Keywords: Cryptocurrency; Bitcoin; government regulation; Legislative design of the cryptocurrency market.

საბანკო რეგულირებისა და ზედამხედველობის დამოუკიდებლობა თანამედროვე ეტაპზე

გოგა გელიტაშვილი
დოქტორანტი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.02>

საკვანძო სიტყვები: საბანკო რეგულირება, საბანკო ზედამხედველობა, დამოუკიდებლობის კონცეფცია, საბანკო საქმიანობა, ცენტრალური ბანკი.

ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობის კონცეფციამ თითქმის საყოველთაო აღიარება მოიპოვა, ვინაიდან დამოუკიდებელმა ცენტრალურმა ბანკებმა დაამტკიცეს, რომ წარმატებით უზრუნველყოფენ მონეტარულ სტაბილურობას. საბანკო სექტორის რეგულირებისა და ზედამხედველობის დამოუკიდებლობა ავსებს ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობას ორმაგი ამოცანის - მონეტარული და ფინანსური სტაბილურობის მიღწევასა და შენარჩუნებაში.

ზედამხედველობა საბანკო სექტორში უფრო მკაცრი და ინტენსიურია, ვიდრე ეკონომიკის სხვა რეგულირებად სექტორებში. ზედამხედველობის ორგანოები ახორციელებენ ბანკების არა მხოლოდ საქმიანობის მაჩვენებლების დოკუმენტურ ანალიზს, არამედ ატარებენ ფართომასშტაბიან ინსპექტირებას ადგილებზე, საჭიროების შემთხვევაში აძლიერებენ მონიტორინგს და იღებენ ზომებს იმ დაწესებულებების მინიმალური მოთხოვნების შეუსრულებლობის შემთხვევაში, რომლებიც უზრუნველყოფს ბანკების ფინანსურ მდგრადობას. ექსტრემალურ შემთხვევებში ზედამხედველებს შეუძლიათ საქმიანობის უფლება ჩამოართვან პრობლემურ საბანკო ინსტიტუტებს.

პრობლემური ბანკების გადარჩენის სტიმულები მსგავსია იმ სტიმულებისა, რაც იწვევს უმოქმედობას ინფლაციის დროს. გაკოტრების ზღვარზე მყოფი ბანკის დახურვის გადაწყვეტილება, ჩვეულებრივ, არ სარგებლობს პოპულარობით. პრობლემის გამწვავების რისკისა და მისი დარეგულირების გრძელვადიანი დანახარჯების ზრდის მიუხედავად, როდესაც ხელისუფლების წარმომადგენლებს სურთ თავიდან აიცილონ პრობლემური ბანკის დახურვის აუცილებლობა, მათ შეიძლება სცადონ ზეწოლა საბანკო სექტორის ზედამხედველებზე ბანკის გადასაჩენად ან მისი ნორმატიული მოთხოვნებისგან გასათავისუფლებლად, რაც ამყარებს არგუმენტს საბანკო საქმიანობის რეგულირებისა და ზედამხედველობის დამოუკიდებლობის სასარგებლოდ. რეგულირების და ზედამხედველობის დამოუკიდებლობა ისეთივე მნიშვნელოვანია ფინანსური სტაბილურობისთვის, როგორც ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობა - მონეტარული სტაბილურობისთვის.

საბანკო საქმიანობის ზედამხედველი ორგანოები მაინც განსხვავდებიან ცენტრალური ბანკებისგან ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტით. როდესაც საბანკო ზედამხედველები აუქმებენ გაკოტრების პირას მყოფი ბანკის ლიცენზიას, ისინი იყენებენ იძულების მეთოდს, ხოლო ცენტრალური ბანკების მიერ მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისას მათ არ გააჩნიათ ასეთი იძულების უფლებამოსილება. მაგრამ, მარეგულირებლების უნიკალური უფლებამოსილებები არ უნდა იქნას გამოყენებული, როგორც არგუმენტი მათი დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ. პირიქით, ხელისუფლებამ უნდა აღიაროს და გაითვალისწინოს ამ უფლებამოსილების შედეგები,

რისთვისაც უნდა მიმართოს როგორც ანგარიშვალდებულების სანდო მექანიზმების დანერგვას ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების თავიდან ასაცილებლად, ისე საბანკო ზედამხედველობის განსახორციელებლად ხელი უნდა შეუწყოს მაღალკვალიფიციური პროფესიონალის დაქირავებას და შესაბამისი ანაზღაურების მიცემას.

ამ ფაქტორებმა, ისევე როგორც ბანკების, ფასიანი ქაღალდების ბაზრისა და სადაზღვევო კომპანიების მარეგულირებელი „ინტეგრირებული“ სააგენტოების შექმნის მზარდმა ტენდენციამ, რომელიც აიძულებს ეკონომიკური პოლიტიკის შემმუშავებლებს, გამტარებლებსა და კანონმდებლებს გადახედონ ინსტიტუციურ მექანიზმებს, გააძლიერა არგუმენტები მარეგულირებლების დამოუკიდებლობის სასარგებლოდ. ვფიქრობთ, მარეგულირებელი და ზედამხედველი უწყებები უნდა იყოს დამოუკიდებელი: ისინი არ უნდა იყვნენ „ჩაშენებული“ აღმასრულებელი ხელისუფლების იერარქიაში და, შესაბამისად, ექვემდებარებოდნენ პოლიტიკურ ზეწოლას. პოლიტიკური ჩარევისგან თავისუფალ, დამოუკიდებელ მარეგულირებლებს შეუძლიათ მიიღონ საბაზრო ინტერვენციების განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილებები, სრულყოფილი რეგულირებისა და ზედამხედველობის გამჭვირვალობა, სტაბილურობა და ხარისხი. მართლაც, სულ უფრო თვალსაჩინო ხდება, რომ დამოუკიდებელი მარეგულირებლები ხელს უწყობენ რეგულირების ეფექტიანობას, ბაზრის სტაბილურ და შედეგიან მუშაობას, გაცილებით უკეთ ასრულებენ თავიანთ ფუნქციებს.

მაგრამ, დამოუკიდებელ მარეგულირებლებსაც შეიძლება ჰქონდეთ რიგი მნიშვნელოვანი პრობლემები. როგორც ნობელის პრემიის ლაურეატმა, ეკონომისტმა ჯორჯ ჯ. სტიგლერმა აღნიშნა თავის ნაშრომში¹, სააგენტოები როგორც წესი ასრულებენ იმას, რაც სურთ ყველაზე მეტად ორგანიზებულ დაინტერესებულ დაჯგუფებებს. როდესაც მარეგულირებლები თავისუფალი არიან პოლიტიკური კონტროლისგან, იზრდება სხვა სუბიექტების მიერ „რეგულირების ხელში ჩაგდების“ რისკი, განსაკუთრებით კი თვით რეგულირებადი დარგის მიერ. ამ დროს სააგენტოები იწყებენ დარგის (ან ცალკეული კომპანიების ინტერესების) იდენტიფიცირებას საზოგადოების ინტერესებთან. დარგის მიერ ძალაუფლების ხელში ჩაგდება შეიძლება შეარყიოს რეგულირების ეფექტიანობა ისევე, როგორც პოლიტიკურმა ზეწოლამ. მარეგულირებლებს შეუძლიათ, მაგალითად, შეიმუშაონ წესები იმგვარად, რომ მინიმუმამდე დაიყვანონ დარგის ხარჯები, იმის ნაცვლად, რომ დაამყარონ სათანადო ბალანსი აღნიშნულ ხარჯებსა და საზოგადოებრივ სიკეთეს შორის. მათ, ასევე, შეუძლიათ არათანმიმდევრულად გამოიყენონ წესები და დაინტერესების შემთხვევაში გაათავისუფლონ რიგი ინსტიტუტები რეგულაციების დაცვისგან.

დღეისათვის ცნობილია დამოუკიდებლობის ოთხი ასპექტი: რეგულირების დამოუკიდებლობა, ზედამხედველობის დამოუკიდებლობა, ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა და საბიუჯეტო დამოუკიდებლობა.

ფინანსურ სექტორში რეგულირების დამოუკიდებლობა ნიშნავს, რომ მარეგულირებლები სარგებლობენ ფართო ავტონომიით, აწესებენ პრუდენციურ წესებსა და მოთხოვნებს, რომლებიც გამომდინარეობს ფინანსური შუამავლობის განსაკუთრებული ხასიათიდან. ეს წესები და მოთხოვნები მიეკუთვნება მეთოდებს, რომლებიც ფინანსურმა ინსტიტუტებმა უნდა გამოიყენონ თავიანთი უსაფრთხოებისა და მდგრადობის შესანარჩუნებლად, მათ შორის, მაგალითად, კაპიტალის ადეკვატურობის მინიმალური კოეფიციენტები, რისკის ლიმიტები და რეზერვები. როდესაც მარეგულირებლებს საშუალება აქვთ, თავად დაადგინონ ეს

1. Stigler, G. J., 1971. The Theory of Economic Regulation. Bell Journal of Economics and Management Science, N3, pp. 3-18

წესები, მოსალოდნელია, რომ უფრო მეტად იქნებიან დაინტერესებული მათი დაცვის უზრუნველყოფაში. აგრეთვე, შეუძლიათ უფრო სწრაფად და მეტი მოქნილობით მოიყვანონ ეს წესები შესაბამისობაში მსოფლიო ბაზარზე არსებულ ცვალებად პირობებთან, ხანგრძლივი და დამაბული პოლიტიკური დისკუსიებისა და პროცესების გარეშე.

ზოგჯერ ფინანსური ინსტიტუტებისა და მარეგულირებლების საქმიანობის განმსაზღვრელი კანონები იმდენად დეტალურია, რომ არ იძლევა საშუალებას მარეგულირებელმა ორგანოებმა დამოუკიდებლად შეიმუშავონ წესები; სხვა შემთხვევებში კი კანონებში მხოლოდ ზოგადი ჩარჩოებია დადგენილი, რაც მარეგულირებლების გაცილებით მეტ დამოუკიდებლობას უზრუნველყოფს. მიუხედავად კონკრეტული ქვეყნის სამართლებრივი ტრადიციებისა, ვთვლით, რომ დამოუკიდებელ მარეგულირებლებს მაინც უნდა გააჩნდეთ ფართო შესაძლებლობები დააწესონ და ცვალონ მოთხოვნები და ნორმატივები მათი შეხედულებისამებრ იმ ზოგად ჩარჩოებში, რომელიც დადგენილია კანონმდებლობით.

ფინანსურ სექტორში ზედამხედველობის დამოუკიდებლობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა გააჩნია. მისი მიღწევა და გარანტირება ასევე საკმაოდ რთულია. ზედამხედველები მჭიდროდ თანამშრომლობენ ფინანსურ ინსტიტუტებთან, არ შემოიფარგლებიან რა ამ უკანასკნელთა მხოლოდ შემოწმებითა და მონიტორინგით, არამედ ასევე იღებენ შესაბამის ზომებს, მაგალითად, აწესებენ სანქციებს, აუქმებენ ლიცენზიებს და სხვა.

ზედამხედველების საქმიანობაში პოლიტიკური ან თავად დარგის ჩარევა შეიძლება თითქმის შეუმჩნეველი იყოს საზოგადოებისთვის და გააჩნდეს მრავალგვარი ფორმა. ზედამხედველი ორგანოების მიუკერძოებლობის დასაცავად მიმართული ღონისძიებები მოიცავს სამართლებრივი დაცვის შეთავაზებას და ფინანსური სტიმულების შექმნას, რათა ზედამხედველებმა შეძლონ მოიზიდონ და შეინარჩუნონ კვალიფიციური პერსონალი და ხელი შეუშალონ მექრთამეობას. სანქციებისა და ინტერვენციების წესებზე დაფუძნებული სისტემის ჩამოყალიბება ასევე ზღუდავს საზედამხედველო ორგანოების დისკრეციული შესაძლებლობების არეალს და, შესაბამისად, პოლიტიკურ და დარგობრივ ჩარევებს. იმისათვის, რომ ზედამხედველები დაცული იყვნენ რაიმე სახის ზეწოლისგან, კანონმდებლობით ასევე შეზღუდული უნდა იყოს დრო, რომელიც გააჩნიათ სანქცირებულ ინსტიტუტებს გასაჩივრებისთვის. აგრეთვე, დამოუკიდებელ ზედამხედველებს და არა სამთავრობო უწყებას ან მინისტრს, უნდა გააჩნდეთ განუყოფელი უფლება-მოსილება გასცენ და გააუქმონ საქმიანობის ლიცენზიები, რადგან ყველაზე კარგად მათ იციან სექტორის მიმდინარე მდგომარეობა, ხოლო საბანკო საქმიანობის ლიცენზიის გაუქმების საფრთხე ძლიერ საზედამხედველო ინსტრუმენტს წარმოადგენს.

ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა, ანუ ხელისუფლების აღმასრულებელი და საკანონმდებლო შტოებისგან განცალკევებული უწყების სტატუსი მოიცავს 3 არსებით ელემენტს. უპირველეს ყოვლისა, მაღალი რგოლის მენეჯმენტს უნდა ჰქონდეს თანამდებობიდან დაუსაბუთებელი გათავისუფლებისგან გარანტია - მკაფიო წესები, რომლებიც იდეალურ შემთხვევაში მოიცავს სახელმწიფო ხელისუფლების ორი ორგანოს თანხმობას ხელმძღვანელი პირების დანიშვნასა და, განსაკუთრებით, გათავი-სუფლებასთან დაკავშირებით. მეორე, მმართველობითი სტრუქტურა უნდა მოიცავდეს რამდენიმე ექსპერტისგან დაკომპლექტებულ კომისიებს ან/და კომიტეტებს. მესამე, გადაწყვეტილებების მიღება უნდა იყოს ღია და გამჭვირვალე, რამდენადაც ამის საშუალებას იძლევა კომერციული საიდუმლოება, რაც საშუალებას მისცემს როგორც საზოგადოებას, ასევე დარგს თვალყური ადევნონ მიღებულ

გადაწყვეტილებებს.

საბიუჯეტო დამოუკიდებლობა, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებულია აღმასრულებელი ან საკანონმდებლო ხელისუფლების როლით მარეგულირებლის ბიუჯეტის ფორმირებისა და მისი გამოყენების წესის განსაზღვრაში. მარეგულირებელი და საზედამხედველო ორგანოები არ უნდა განიცდიდნენ პოლიტიკურ ზეწოლას ბიუჯეტის მეშვეობით. მაღალი რგოლის ხელმძღვანელობა უნდა სარგებლობდეს საბიუჯეტო თავისუფლებით იმგვარად, რომ შეძლოს ორგანოს დაკომპლექტება თავისი შეხედულებისამებრ და, ასევე, სწრაფად უპასუხოს წარმოქმნილ საჭიროებებს. თუ დაფინანსების წყარო არის სახელმწიფო ბიუჯეტი, საზედამხედველო ორგანომ თავად უნდა წარადგინოს და დაასაბუთოს საკუთარი ბიუჯეტი ობიექტური კრიტერიუმების საფუძველზე. ზოგიერთ შემთხვევაში ორგანო ფინანსდება დარგის შენატანებით, რაც მინიმუმამდე ამცირებს პოლიტიკურ ჩარევას, მაგრამ ქმნის დარგზე დამოკიდებულების რისკს და მისი ჩარევის საფრთხეს. ვთვლით, რომ ამ შემთხვევაში დარგის შენატანები ერთობლივად უნდა განსაზღვრონ მარეგულირებელმა ორგანომ და ხელისუფლებამ. გარდა ამისა, შენატანებზე დაფუძნებულმა დაფინანსებამ შეიძლება გამოიწვიოს მისთვის საჭირო სახსრების ნაკლებობა კრიზისულ პერიოდებში, რადგან ზუსტად ამ დროს დარგს სავარაუდოდ გაუჭირდება შენატანების გადახდა. შესაბამისად, მარეგულირებლებს უფლება უნდა ჰქონდეთ შექმნან სარეზერვო ფონდები.

აღბათ, საბანკო მარეგულირებლებისა და ზედამხედველების დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის უმარტივესი გზაა მათი ფუნქციონირება დამოუკიდებელი ცენტრალური ბანკის ქვედანაყოფის სახით. ვინაიდან, პრინციპში, დღეისათვის ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობის კონცეფცია საყოველთაოდ აღიარებულია, ფინანსური სექტორის მარეგულირებლებსა და ზედამხედველებს შეუძლიათ „ისარგებლონ“ იმ ავტონომიით, რომელსაც ცენტრალურმა ბანკებმა მიაღწიეს.

მთავარი არგუმენტი ფინანსური სექტორის მარეგულირებლების და ზედამხედველების ცენტრალური ბანკის ქვედანაყოფებად ფუნქციონირების სასარგებლოდ არის ის, რომ ბანკები წარმოადგენენ ინსტრუმენტებს, რომელთა მეშვეობითაც ცენტრალური ბანკი ახორციელებს მონეტარულ პოლიტიკას ფართო გაგებით. ამიტომ, ცენტრალური ბანკი, ბუნებრივია, დაინტერესებულია ბანკების მდგრადობით და სტაბილურობით, როგორც ეფექტიანი მონეტარული პოლიტიკის წინაპირობით. ხოლო, რადგან ცენტრალური ბანკი კრიზისის პირობებში ასევე გამოდის ბანკებისთვის ბოლო ინსტანციის კრედიტორის როლში, მას უნდა ჰქონდეს ნებისმიერი იმ ბანკის ფინანსური მდგრადობის შესახებ ინფორმაციაზე წვდომა, რომელმაც შეიძლება მიმართოს მას ლიკვიდობის მხარდასაჭერად.

მეორე მხრივ, არანაკლებ დამაჯერებელია საბანკო საქმიანობის მარეგულირებლების და ზედამხედველების ცენტრალური ბანკისგან გამიჯვნის არგუმენტები. პირველი ეხება პოტენციურ ინტერესთა კონფლიქტს. ცენტრალური ბანკი, რომელიც ზედამხედველობას უწევს ფინანსურ სექტორს, შესაძლოა აჰყვეს ცდუნებას გაატაროს რბილი მონეტარული პოლიტიკა ბანკების მდგრადობის უზრუნველყოფის მიზნით. მან შეიძლება ამ მხრივ წარმატებას მიაღწიოს, მაგრამ ინფლაცია გრძელვადიან პერსპექტივაში გაიზრდება. მეორე არგუმენტი რეპუტაციის რისკი. თუ ბანკი გაკოტრდება, ბრალი შეიძლება არა მხოლოდ საბანკო ზედამხედველობას დაეკისროს, არამედ თავად ცენტრალური ბანკის მიმართ სანდოობაც ეჭვქვეშ დადგეს. იმისათვის, რომ თავიდან აიცილოს მისი რეპუტაციისთვის ზიანის მომტანი ჯაჭვური რეაქცია, ცენტრალური ბანკი საკმარისი ხარისხით უნდა დისტანცირდეს საზედამხედველო ფუნქციისგან. მსგავსი არგუმენტი მართებულია ზედამხედველების თვალთახედვით,

ვინაიდან მათი რეპუტაცია ასევე შეიძლება დაზიანდეს, თუ ეკონომიკის სტიმულირებისადმი ცენტრალური ბანკის მიერ მიმართული ქმედებები გაახანგრძლივებს იმ საბანკო ინსტიტუტების სიცოცხლეს, რომლებიც, წესით, უნდა დაიხუროს.

შეიძლება ითქვას, რომ ფინანსური სექტორის რეგულირების და ზედამხედველობის ფუნქციის ცენტრალურ ბანკში გაერთიანების მომხრე და საწინააღმდეგო არგუმენტები თითქმის თანაბარია. განვითარებადი ქვეყნების შემთხვევაში, მათ შორის, საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ ქვეყნებში, როგორც ჩანს, უფრო ძლიერია არგუმენტები გაერთიანების სასარგებლოდ. ამ ქვეყნების უმრავლესობის ცენტრალურ ბანკებში გატარდა რეფორმები, რამაც მათ დამოუკიდებლობის ფართე გარანტიები მისცა (ზოგიერთ შემთხვევაში კონსტიტუციით). არც თუ იშვიათად, ცენტრალური ბანკის ხელმძღვანელს გააჩნია თანამდებობიდან დაუსაბუთებელი გათავისუფლებისგან დამცავი მტკიცე მექანიზმები, ხოლო ბანკს - დაფინანსების საკუთარი წყაროები. ცენტრალური ბანკის საბიუჯეტო ავტონომია და პრესტიჟი ასევე ანიჭებს მას უპირატესობას გამოცდილი და კვალიფიციური პერსონალის მოზიდვის და შენარჩუნების კუთხით. ამ მიზეზით, გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნების უმეტესობამ (მცირე გამონაკლისის გარდა) სწორედ აღნიშნული მოდელი დანერგა.

მაგრამ თავისთავად, ცენტრალურ ბანკში ფინანსური სექტორის მარეგულირებელი და ზედამხედველი ფუნქციების არსებობა არ უზრუნველყოფს მათ ავტომატურ დამოუკიდებლობას. საჭიროა გარკვეული მექანიზმები არა მხოლოდ ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობის გარანტირებისთვის, არამედ ზედამხედველი ორგანოს ოპერატიული ავტონომიისა და ცენტრალური ბანკის ფარგლებში ზედამხედველობის ფუნქციის მიუკერძოებლობის გარანტირებისთვის.

ბოლო წლებში, ცენტრალური ბანკის მიერ ან მის ფარგლებს გარეთ საბანკო ზედამხედველობის განხორციელების შესახებ დისკუსიები გართულდა იმით, რომ ბევრ განვითარებულ და განვითარებად ეკონომიკის ქვეყნებში საბანკო სექტორი ასევე ახორციელებს რიგ არასაბანკო საქმიანობას, როგორცაა ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობა, სადაზღვევო საქმიანობა და ა.შ. თუ საბანკო სექტორის რეგულირება და ზედამხედველობა ცენტრალურ ბანკშია თავმოყრილი, ცენტრალურ ბანკებს, პრინციპში, შეუძლიათ თავის თავზე აიღონ აღნიშნული მარეგულირებელი ფუნქციებიც, უზრუნველყონ მარეგულირებელი სტრუქტურების დამოუკიდებლობა და უფრო მეტად გააძლიერონ მათი მარეგულირებელი შესაძლებლობები, შესთავაზონ საინფორმაციო ტექნოლოგიების სამსახური, მონაცემთა შეგროვების მომსახურება, სტატისტიკური მომსახურება და საკუთარი კვალიფიციური პერსონალი. მაგრამ ეს მიდგომა თავის თავში მოიცავს რამდენიმე სერიოზულ ნაკლს. ის ცენტრალურ ბანკს აკისრებს პასუხისმგებლობას ფინანსური საქმიანობის ფართო სპექტრზე, რომლებშიც ცენტრალური ბანკის თანამშრომლები შესაძლოა განსაკუთრებულად ძლიერები არ იყვნენ. გარდა ამისა, ცენტრალური ბანკის მარეგულირებელი პასუხისმგებლობის გავრცელება არასაბანკო ფინანსურ ინსტიტუტებზე შეიძლება განიმარტოს, როგორც მისი ფინანსური დახმარების გარანტიის გავრცელება არასაბანკო დაწესებულებებზე. და რაც ყველაზე მთავარია, ცენტრალური ბანკისთვის მსგავსი ფართო მარეგულირებელი ვალდებულებების გადაცემამ შეიძლება შექმნას მისი განსაკუთრებული როლისა და ძალაუფლების შთაბეჭდილება და მართლაც გახადოს იგი ასეთად, რაც, სავარაუდოდ, გამოიწვევს ანგარიშვალდებულების სერიოზულ პრობლემას.

ასეთ პირობებში, ცენტრალურ ბანკში ყველა მარეგულირებელი და საზედამხედველო ფუნქციის ცენტრალიზაციის ალტერნატივა კვლავ არის ცალკე ინსტიტუციის (სააგენტოს), როგორც ინტეგრირებული ფინანსური მარეგულირებელი

ორგანოს შექმნა, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება საბანკო საქმიანობაზე, ფასიან ქალაქების ბაზარსა და სადაზღვევო საქმიანობაზე. ამასთან, ასეთი სუბსექტორული მარეგულირებლებისა და ზედამხედველების არსებობა ხშირად დამოუკიდებლობის სხვადასხვა ხარისხის არსებობის შესაძლებლობას იძლევა. ამიტომ, გაერთიანებული სააგენტოს შექმნისას ხელისუფლება უნდა ეცადოს გამოიყენოს გაერთიანების შედეგად არსებული შესაძლებლობები, რათა უზრუნველყოს მისი ყველა შემადგენლის დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხი.

მარეგულირებელი და საზედამხედველო დამოუკიდებლობის მიღწევის უნარი ასევე შეიძლება განსაზღვროს ქვეყნის პოლიტიკურმა კულტურამ. უმეტეს განვითარებულ ქვეყნებში, რეგულირების დამოუკიდებლობა უზრუნველყოფილია პოლიტიკური ინსტიტუტების დიდი ტრადიციებით, როგორცაა გამჭვირვალე პოლიტიკური პროცესი, საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების კონსტიტუციური ურთიერთ-დამოკიდებულების სისტემა, თავისუფალი პრესა. მაგრამ მსოფლიოს ბევრ ქვეყანას ჯერ არ გააჩნია მსგავსი ინსტიტუტები და მექანიზმები, რაც დამოუკიდებელ რეგულირების სისტემას მყარ საფუძველს ჩაუყრის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გელიტაშვილი გ., ყურაშვილი გ., ჭელიძე მ., 2023. საბანკო რეგულირების და ზედამხედველობის თანამედროვე ასპექტები. საერთაშორისო მულტიდისციპლინარული სამეცნიერო კონფერენცია „თანამედროვე მსოფლიო ახალი გამოწვევების წინაშე“. ლარნაკა, კვიპროსი.
2. Cihak, M., Demirgüç-Kunt, A., Martinez Peria, M.S., & Mohseni-Cheraghloo, A., 2013. Bank regulation and supervision in the context of the global crisis. *J. Financ. Stab.* 9, 733–746.
3. Dagher, J., 2018. Regulatory cycles: revisiting the political economy of financial crises, IMF Working Paper (No. 18/8). Washington, DC.
4. Demirguc-Kunt, A., Detragiache, E., & Merrouche, O., 2013. Bank capital: lessons from the financial crisis. *J. Money, Credit Bank.* 45, 1147–1164.
5. Masciandaro, D., & Romelli, D., 2018. Central bankers as supervisors: Do crises matter? *Eur. J. Polit. Econ.* 52, 120–140.
6. Stigler, G. J., 1971. The Theory of Economic Regulation. *Bell Journal of Economics and Management Science*, N3, 3–18.
7. The World Bank, 2019. Global Financial Development Report 2019/2020: bank regulation and supervision: the decade after the Global Financial Crisis. The World Bank, Washington, DC.
8. Квинтин, М., & Тейлор, Майкл У., 2004. Должны ли органы регулирования финансового сектора быть независимыми?

რეზიუმე

მარეგულირებლებსა და ზედამხედველებს ეკისრებათ პასუხისმგებლობა, უზრუნველყონ ბანკებისა და სხვა ფინანსური ინსტიტუტების სიჯანსაღე და მთლიანად ფინანსური სისტემის მდგრადობა და სტაბილურობა.

ექსპერტები და ანალიტიკოსები სულ უფრო მეტად აღიარებენ, რომ საჭიროა

საბანკო სექტორის მარეგულირებლების მაქსიმალური დაცვა პოლიტიკური ზეწოლისგან, რათა შეძლებისდაგვარად თავიდან იქნას აცილებული ფინანსური კრიზისების წარმოქმნა და მათზე დაგვიანებული რეაგირება. თუმცა, გასაკვირია იმ კვლევების სიმწირე, რომლებშიც სისტემატურად ხდება ფინანსური სექტორის მარეგულირებლების დამოუკიდებლობის სასურველობისა თუ აუცილებლობის მიზეზებისა და მისი მიღწევის საუკეთესო გზების გამოვლენა.

ფინანსური სექტორის რეგულირების დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად საჭიროა ყურადღების გამახვილება დამოუკიდებლობის ოთხ ასპექტზე: რეგულირების დამოუკიდებლობაზე, ზედამხედველობის დამოუკიდებლობაზე, ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობაზე, საბიუჯეტო დამოუკიდებლობაზე.

სტატიაში გაანალიზებულია მიზეზები, რის გამოც საბანკო სექტორის მარეგულირებლებისა და ზედამხედველებისთვის აუცილებელია დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხის მიღწევა, რათა სათანადოდ იქნას შესრულებული მათზე დაკისრებული მოვალეობები, ასევე დადგენილია, რომ თავისთავად, ცენტრალურ ბანკში მარეგულირებელი და ზედამხედველი ფუნქციების არსებობა არ უზრუნველყოფს მათ ავტომატურ დამოუკიდებლობას. საჭიროა გარკვეული მექანიზმები არა მხოლოდ ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობის გარანტირებისთვის, არამედ ზედამხედველის ოპერატიული ავტონომიისა და ცენტრალური ბანკის ფარგლებში ზედამხედველობის ფუნქციის მიუკერძოებლობის გარანტირებისთვის.

Abstract

INDEPENDENCE OF BANKING REGULATION AND SUPERVISION AT THE PRESENT STAGE

Goga Gelitashvili

PhD Student of Business Administration, Georgian Technical University

Regulators and supervisors are responsible for ensuring the soundness of banks and other financial institutions, as well as the stability of the financial system as a whole.

Experts and analysts are increasingly recognizing the need to protect banking sector regulators as much as possible from political pressure in order to avoid, if possible, the emergence of financial crises and a belated response to them. However, the paucity of studies that systematically reveal the reasons for the desirability or necessity of independence of financial sector regulators and the best ways to achieve it is surprising.

In order to ensure the independence of financial sector regulation, it is necessary to focus on four aspects of independence: regulatory independence, supervisory independence, institutional independence, budgetary independence.

The article analyzes the reasons why regulators and supervisors of the banking sector need to achieve a high degree of independence in order to properly perform their duties; It has also been established that the mere presence of regulatory and supervisory functions in the central bank does not automatically ensure their independence. There are needed certain mechanisms not only to guarantee the independence of the central bank, but also to guarantee the operational autonomy of the supervisor and the impartiality of the supervisory function within the central bank.

Keywords: banking regulation, banking supervision, independence concept, banking activity, central bank.

მნიშვნელოვან სასპორტო ღონისძიებათა სოციალურ- ეკონომიკური ასპექტები

ვაჟა დანელია
სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.03>

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, ბიზნესი, შეჯიბრება, მსოფლიოს ჩემპიონატი, ზამთრის ოლიმპიური ფესტივალი, ყინულის სასახლე, ინფრასტრუქტურა, სოციალური შედეგი.

სოციალური განვითარების პროცესში ფიზიკური კულტურა და სპორტი სულ უფრო მეტად აღწევს ადამიანთა ცხოვრების ყველა სფეროში, ამიტომ ისინი სახელმწიფოს ცხოვრების განუყოფელი და მნიშვნელოვანი ნაწილი ხდება, რადგან სპორტი არის ერთ-ერთი სოციალურ-კულტურული სფერო, რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელია ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და სხვა მნიშვნელოვანი ამოცანების გადაწყვეტა.

ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად მნიშვნელოვანი სტიმულია საერთაშორისო სასპორტო შეჯიბრებების ჩატარება, რაც დიდ გავლენას ახდენს მასპინძელი ქვეყნისა და მისი რეგიონების ეროვნული ეკონომიკის ყველა სფეროს ფუნქციონირებაზე. ამ ასპარეზობათა მომზადებასა და გამართვას, ისევე როგორც ნებისმიერ გრძელვადიან პროექტს, პირდაპირი და არაპირდაპირი გავლენა აქვს რეგიონის განვითარებასა და მის ფინანსურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე.

არადა, დიდი ხნის განმავლობაში სპორტი და ეკონომიკა განიხილებოდა როგორც ორი ცალკეული განსხვავებული ინდუსტრია. მიიჩნეოდა, რომ სპორტი არის ჰობი, თავისუფალი დროის გატარება და საერთო არაფერი აქვს ეკონომიკასთან, პროფესიასთან ან ვაჭრობასთან. დღეს ყველაფერი მკვეთრად შეიცვალა: სპორტში კარგი ფულის გამომუშავება შეიძლება, ცხადია, მკაცრი კონკურენციის პირობებში.

ამდენად, ხდება ბაზრის კანონების სწრაფი შეღწევა სპორტში და, ამავდროულად, იზრდება სპორტის, როგორც საქონლის მიწოდება და ეს არის ზუსტად ის, რაც წარმოადგენს მთავარ შინაარსს სპორტის ეკონომიკისა. ეს უკანასკნელი კი შეიძლება განიმარტოს, როგორც მეცნიერება, რომელიც სწავლობს სპორტის ეკონომიკურ, ასევე, სოციოლოგიურ, ფსიქოლოგიურ და იურიდიულ ასპექტებს [1].

ზოგი მეცნიერის აზრით, სპორტის ეკონომიკას ჯერ კიდევ მრავალი შეუსწავლელი მხარე აქვს. ბევრი რამ ზოგადი ხასიათისაა. უპირველესად, ეს არის დაფინანსების, სპორტის მენეჯმენტის, სპორტში შრომის ბაზრის, სპორტის სპონსორობის საკითხები. მაგრამ, ასევე, ჩნდება მრავალი კერძო შეკითხვა, რომლებიც დაკავშირებულია, მაგალითად, სპორტის ამა თუ იმ სახეობის სპეციფიკის გარკვევასთან და სწრაფ გადაწყვეტილებებს მოითხოვს [2].

დღეს სულ უფრო მეტი ადამიანი ეძებს ბალანსს სტრესსა და განმუხტვას შორის, სურთ იპოვონ თავიანთი მოწოდება ჯანმრთელობის შენარჩუნებით. თუ გვინდა, რომ მომავალში ჯანსაღი ერი გვყავდეს, აუცილებლად გვჭირდება ისეთი სპეციალისტები, რომლებსაც ესმით, რომ სპორტი უფრო მეტია, ვიდრე რეკორდებით,

გამარჯვებებითა და მედლებით ყურადღების ცენტრში მდგარი მოვლენები.

სპორტი ეკონომიკის ნაწილია და მისი მართვა პროფესიულ, კომერციულ თუ სხვა სფეროში მოითხოვს შესაბამის სპეციალისტებს, მეთოდებსა და ფორმებს. სპორტმა მის ხელთ არსებული რესურსების დამოუკიდებლად სარგებლობა უნდა ისწავლოს, ამიტომ ჩვენი ქვეყნისთვის სპორტის ეკონომიკის, როგორც მეცნიერების, განვითარება აუცილებელია.

ძველი საბერძნეთის დროიდან მოყოლებული, სასპორტო შეჯიბრებები ყოველთვის იყო მნიშვნელოვანი და პრესტიჟული ღონისძიება. ამდენად, არც არის გასაკვირი, რომ საქართველო, სხვა ქვეყნების მსგავსად, ბოლო წლებში რეგულარულად აცხადებს პრეტენზიას მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სასპორტო ასპარეზობების მასპინძლობაზე. ამ მხრივ ქვეყანამ სერიოზულად გააძლიერა თავისი პოზიცია, როგორც უდიდესი საერთაშორისო შეჯიბრებების ორგანიზატორმა, რაც მსოფლიოს საზოგადოების მხრიდან მის სტაბილურ სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ აღიარებაზე მიუთითებს.

საქართველოს სპორტის ინდუსტრიამ მიაღწია განვითარების ახალ დონეს და გახდა ეკონომიკის სრულფასოვანი სექტორი. ჩვენთან მნიშვნელოვანი საერთაშორისო შეჯიბრებების ჩატარება ადასტურებს სპორტის ინდუსტრიის მნიშვნელობას ეკონომიკასა და სოციალურ სფეროში, გაიზარდა ჩვენი ქვეყნის, როგორც საიმედო პარტნიორის, იმიჯი.

დასტურად ისიც გამოდგება, რომ 2019 წელს ევროპის ოლიმპიური კომიტეტების (EOC) 49-ე გენერალურმა ასამბლეამ ერთხმად დაუჭირა მხარი 2025 წლის თებერვალ-მარტში ევროპის ახალგაზრდობის ზამთრის ოლიმპიური ფესტივალის საქართველოში ჩატარებას. ეს შეჯიბრება უმთავრესად ბაკურიანში გაიმართება. მედლები ზამთრის სპორტის 8 სახეობაში გათამაშდება - ფიგურულ ციგურაობაში, ციგურებით სწრაფრბენაში, ჰოკეიში, ბიატლონში, თხილამურებით რბენაში, სამთო თხილამურებში, სნოუბორდსა და ფრისტაილში [3].

საქართველომ მსგავსი ღონისძიების გამართვის გამოცდილება უკვე მიიღო 2015 წელს, როცა თბილისმა ღირსეულად უმასპინძლა ზაფხულის ოლიმპიურ ფესტივალს. თუმცა ამჯერად შედარებით რთული ვითარებაა და გასაკეთებელიც ბევრად მეტია, რადგან საქმე ზამთრის სახეობებს ეხება – სფეროს, სადაც ბაზების თითქმის უმეტესობა თავიდანაა მოსაწყობი.

გადაწყვეტილია, რომ ზამთრის ოლიმპიური ფესტივალის ინფრასტრუქტურისთვის 100 მილიონი ლარი დაიხარჯება: ჰოკეისტთა შეჯიბრებისთვის თბილისში დიდმის ტერიტორიაზე ოლიმპიურ პარკში ყინულის ორდარბაზიანი სასახლე აშენდება. მთავარი დარბაზი 1500-მდე, ხოლო სათადარიგო - ხუთასამდე მაყურებელს დაიტევს. ფიგურული ციგურაობისა და ციგურებით სწრაფრბენისთვის ერთდარბაზიანი ყინულის სასახლე 2024 წლის შემოდგომაზე ბათუმში გაიხსნება, ბაკურიანში კი ბიატლონისა და თხილამურებით რბოლისთვის შესანიშნავი ბაზა მოეწყობა.

2023 წელს ბაკურიანმა ფრისტაილში, სნოუბორდსა და ფრისკიში მსოფლიოს ჩემპიონატს პირველად და წარმატებით უმასპინძლა. შეჯიბრება საერთაშორისო სათხილამურო ფედერაციის (FIS) ეგიდით, საქართველოს მთავრობის მხარდაჭერით, მთის ტრასების სააგენტოსა და საქართველოს სათხილამურო ფედერაციის ორგანიზებით ჩატარდა. მედლებისთვის 42 ქვეყნის 700-მდე სპორტსმენი იბრძოდა.

მსოფლიოს პირველობის სრულფასოვნად მასპინძლობისთვის ბაკურიანში საჭირო მასშტაბური ინფრასტრუქტურული სამუშაოები განხორციელდა - დიდველსა და მიტარბიზე მოეწყო ტბის ორი ხელოვნური რეზერვუარი, რომლებსაც ჯამურად 300 მლნ ლიტრი წყლის მარაგი აქვს და 30-კილომეტრიანი გათოვლიანების სისტემას უწყვეტი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფს. აშენდა 6 ახალი საშეჯიბრო ტრასა უნიკალური საბაგირო გზებით. შეიძინეს სპეცტექნიკა, უსაფრთხოების ინვენტარი. შესაბამისად, დაახლოებით 300 მლნ ლარის ინვესტიცია განხორციელდა. ზამთრის ოლიმპიური ფესტივალის ორგანიზატორები ამ ბაზებს 2025 წლის პაექრობებისთვისაც გამოიყენებენ.

საქართველოში ფესტივალის გამართვა დიდ ეფექტს მოახდენს, რადგან ის მოიცავს არა მხოლოდ ერთ რეგიონს, არამედ საქართველოს დედაქალაქსა და აჭარასაც.

ცხადია, ყოველივე ზემოაღნიშნული იაფი არ არის, მაგრამ გასათვალისწინებელია სოციალური შედეგის მნიშვნელობა - ქვეყანა დიდ მოგებას მიიღებს. კერძოდ, ქართველ სპორტსმენებს დარჩებათ მოწესრიგებული ინფრასტრუქტურა, აღორძინდება სპორტის ზამთრის სახეობები, მეტი ადამიანი ჩაერთვება სასპორტო ტურნირებში, ხელი შეეწყობა ზამთრის ტურიზმის განვითარებას, გაჩნდება ახალი სამუშაო ადგილები; ქვეყანა ინფრასტრუქტურასთან ერთად მიიღებს გადამზადებულ კვალიფიციურ კადრებს არა მარტო ზამთრის სპორტის, არამედ – ზამთრის ტურიზმისთვისაც. ამ ბაზებს პროფესიულ სპორტთან ერთად მასობრივი სპორტიც გამოიყენებს; განვითარდება ბავშვთა სპორტი, მოსახლეობას გაუჩნდება დასვენების ალტერნატიული გზა, რომელიც ალკოჰოლისა და თამბაქოს მოხმარებას შეამცირებს და, შესაბამისად, საზოგადოებრივ ჯანმრთელობაზე დადებითად აისახება; უფრო შესამჩნევი გახდება ქვეყნის პოლიტიკური თუ ზამთრის კურორტების ცნობადობა; აღნიშნული ინფრასტრუქტურა კურორტ ბაკურიანს გააძლიერებს, ზამთრის ტურისტულ სეზონს გაახანგრძლივებს და ვიზიტორთა გამტარუნარიანობას გაზრდის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Левченко Г. Н., Зайцев О. С., Гарцев А. В. Влияние физической культуры и спорта на экономическую сферу жизни государства и общества // Актуальные исследования. 2020. №19 (22). С. 84-88. URL: <https://apni.ru/article/1283-vliyanie-fizicheskoy-kulturi-i-sporta-na-ekon> (წვდომის თარიღი - 15.10.2023);
2. Разуваева, И. Ю. Экономика в области спорта / И. Ю. Разуваева, Г. М. Мадаминава. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 15 (149). — С. 672-674. — URL: <https://moluch.ru/archive/149/41051/> (წვდომის თარიღი - 22.10.2023);
3. 2025 წლის ევროპის ზამთრის ახალგაზრდულ ოლიმპიურ ფესტივალს ბაკურიანი უმასპინძლებს, <https://www.interpressnews.ge/ka/article/631056-2025-clis-evropis-zamtris-axalgazrdul-olimpiur-pestivals-bakuriani-umaspinzlebs/> (წვდომის თარიღი - 27 სექტემბერი, 2023);
4. Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный Бизнес./ В.В. Галкин – М.:Кнорус, 2006 – 320 с.
5. Галкин В. Спортивная индустрия и экономика спорта: соотношение понятий//

[Электронный ресурс]: <http://21biz.ru/stadii-razvitiya-ekonomiki-sporta-v-rossii/>
(წვდომის თარიღი - 5 ოქტომბერი, 2023).

რეზიუმე

სპორტი ეკონომიკის განუყოფელი ელემენტია, ამიტომაც ძალიან პოპულარულ და მომგებიან ბიზნესად იქცა. ნაშრომში ავტორი ანალიზებს ბაზრის კანონების შეღწევას სპორტის სფეროში და ხაზს უსვამს იმ დადებით ცვლილებებს ქვეყნის სასპორტოცხოვრებაში, რაც მნიშვნელოვანი საერთაშორისო სასპორტო შეჯიბრებების მასპინძლობითაც დასტურდება. ამ მხრივ საქართველომ ბოლო პერიოდში სერიოზულად გააძლიერა თავისი პოზიცია, როგორც უდიდესი საერთაშორისო შეჯიბრებების ორგანიზატორმა. ამიტომაც ანდეს ჩვენს ქვეყანას 2025 წლისთვის ისეთი გრანდიოზული სასპორტო ღონისძიების ჩატარება, როგორცაა ევროპის ახალგაზრდობის ზამთრის ოლიმპიური ფესტივალი.

ამ ფართომასშტაბიან ასპარეზობას კომპლექსური ეფექტი ექნება, კერძოდ, სოციალური, ეკონომიკური და მარკეტინგული: ქვეყანა დიდ მოგებას მიიღებს. ქართველ სპორტსმენებს დარჩებათ მოწესრიგებული ინფრასტრუქტურა, აღორძინდება სპორტის ზამთრის სახეობები, ხელი შეეწყობა ზამთრის ტურიზმის განვითარებას, გაჩნდება ახალი სამუშაო ადგილები; ამ ბაზებს პროფესიულ სპორტთან ერთად მასობრივი სპორტიც გამოიყენებს; მოსახლეობას გაუჩნდება დასვენების ალტერნატიული გზა.

SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF IMPORTANT SPORTS EVENTS

Vazha Danelia

Doctor of Social Sciences

SUMMARY

Sports is an integral element of the economy, that's why it has become a very popular and profitable business. In the work, the author analyzes the penetration of market laws in the field of sports and emphasizes the positive changes in the sports life of the country, which is confirmed by the hosting of important international sports competitions. In this regard, Georgia has recently seriously strengthened its position as the organizer of the largest international competitions. That is why our country was promised to hold such a grand sports event as the European Youth Winter Olympic Festival by 2025.

This large-scale competition will have complex effects, namely, social, economic and marketing: the country will get a lot of profit; Georgian athletes will have an orderly infrastructure, winter sports will be revived, winter tourism will be promoted, new jobs will be created; Along with professional sports, mass sports will also use these bases; The population will have an alternative way of recreation.

მომხმარებელთა დამოკიდებულება კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის მიმართ საქართველოში

გიორგი შატაკიშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.04>

საკვანძო სიტყვები: კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობა, მომხმარებელი, პროდუქცია, საქონელი.

შესავალი. საზოგადოების დიდმა ნაწილმა, განსაკუთრებით კი ბიზნესში მონაწილე სუბიექტებმა კარგად იციან რაოდენ დიდი როლი ენიჭება კორპორატიულ სოციალურ პასუხისმგებლობას, ასევე მის სწორად დაგეგმვას და განხორციელებას.

დიდი ხანია, ბიზნესმენებმა/ინვესტორებმა გააცნობიერეს, რომ გლობალურ გარემოში, სადაც ბიზნეს-კონკურენცია არის დაუნდობელი, განუსაზღვრელი, ყოველგვარ პროგნოზირებას მოკლებული, ძნელია გადარჩე კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის აღების გარეშე. ამ უკანასკნელის განხორციელება კი არის გარანტი ბიზნესის სასიცოცხლო ციკლის გახანგრძლივებისათვის.

ძირითადი ტექსტი

ფრიმენი ამბობდა, რომ კომპანია არ უნდა იყოს პასუხისმგებელი მხოლოდ კომპანიის შიგნით არსებული სუბიექტებისა და დაინტერესებული მხარეების მიმართ. მისი თქმით, კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობა (შემდგომში – კსპ) უნდა მოიცავდეს მთელ საზოგადოებას, მ.შ. კომპანიის მომხმარებლებს [1]. ამიტომაც საჭიროა შესწავლილ იქნას კსპ პროდუქციის მყიდველების მხრიდან.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ბრენდის პოზიტიური იმიჯი და რეპუტაცია შესაძლებელია შევქმნათ კსპ-ის საშუალებით [2]. ამიტომაც მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება იმას თუ როგორ აღიქვამენ მომხმარებლები კსპ-ს, ან რა ბრენდი ასოცირდება მათთვის აღნიშნულ საქმიანობასთან. კსპ ასევე არის ინოვაციური საშუალება კომპანიებისთვის, რომ გააძლიერონ კავშირი მომხმარებლებთან [3].

ბევრი კვლევა მიემდვნა იმის შესწავლას, რომ რა კავშირია კსპ-ა და მომხმარებლებს შორის. მაგალითად, მურის და ვოგელის მიერ ჩატარებული კვლევა გვაჩვენებს, რომ მომხმარებლები უფრო მეტად მზად არიან შეიძინონ პროდუქტები იმ კომპანიისგან, რომლებიც ჩართულნი არიან სოციალურ აქტივობებში [4].

წინა სტატიაში [5] ჩვენ მიერ კსპ განხილულ იქნა ბიზნესში ჩართული სუბიექტების მხრიდან. ახლა კი კვლევას ვაგრძელებთ მომხმარებლების შესწავლით.

წინა კვლევის მსგავსად მომხმარებელთა დამოკიდებულება მოხდა სატელეფონო გასაუბრებით. წინა ჩატარებულმა კვლევამ გვაჩვენა, რომ მომხმარებლებს მეტად აღიზიანებთ ხანგრძლივი დამოკიდებულები, ამიტომაც კითხვების რაოდენობა მაქსიმალურად შევკვეცეთ. ასევე არ გამოგვიკითხავს საიდენტიფიკაციო მონაცემები, იმისათვის რომ არ გამოგვეწვია ზედმეტი ეჭვი. დამოკიდებულება ჩატარდა თბილისის მასშტაბით.

წინა კვლევამ გვაჩვენა, რომ მანდილოსნები მეტად სენსიტიურები იყვნენ კსპ-ის მიმართ. მართალია წინა კვლევა ჩატარებული იყო ბიზნესთან დაკავშირებული

სუბიექტების შესწავლით, თუმცა ვფიქრობთ, სურათი არ შეიცვლება აღნიშნული საქმიანობის მომხმარებელთა დამოკიდებულების შესწავლის შემთხვევაშიც.

წინა კვლევამ აჩვენა ასევე, რომ კომპანიები გაურბიან ხანგრძლივადიან სოციალური პასუხისმგებლობის აღებას. თუ გავითვალისწინებთ, რომ კომპანიებს მართავენ ადამიანები, რომელთა ფსიქოლოგია დიდად არ უნდა განსხვავდებოდეს მომხმარებლებისგან, რადგანაც ორივე კატეგორია ცხოვრობს ერთი და იგივე ქვეყანაში, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, მომხმარებლებიც მოერიდებიან უწყვეტად შეიძინონ ისეთი პროდუქტი, რომელიც კსპ-სთანაა კავშირში, თუ საქონელში მოუწევთ მეტი თანხის გადახდა.

ყოველივე აღნიშნული ფაქტებიდან შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ ჰიპოთეზები:

ჰიპოთეზა 1: მანდილოსანი მომხმარებლები უფრო ხშირად ყიდულობენ კსპ-თან დაკავშირებულ პროდუქტს;

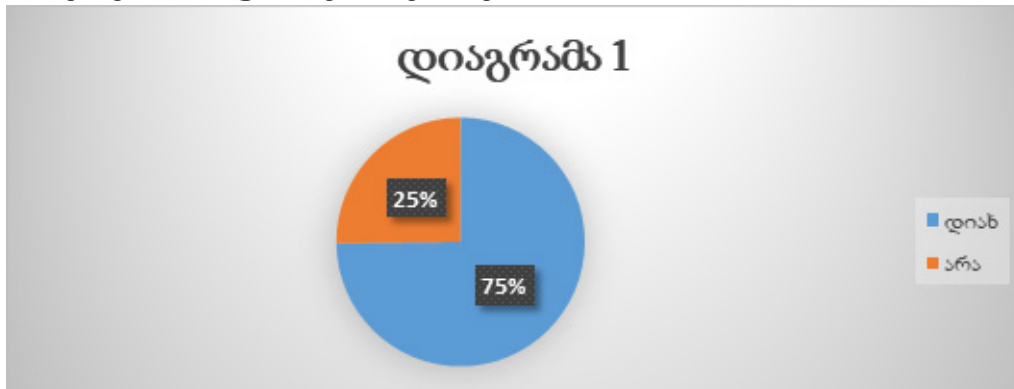
ჰიპოთეზა 2: მომხმარებლები ერიდებიან უწყვეტად ისეთი საქონლის შეძენას, რომელიც კავშირშია კსპ-სთან;

ჰიპოთეზა 3: მომხმარებლები ერიდებიან გრძელვადიანი პერიოდით შეისყიდოს კსპ-სთან დაკავშირებული საქონელი იმიტომ, რომ არ სურთ გადაიხადონ ზედმეტი თანხა.

სატელეფონო ზარი განხორციელდა 250 ადამიანთან.

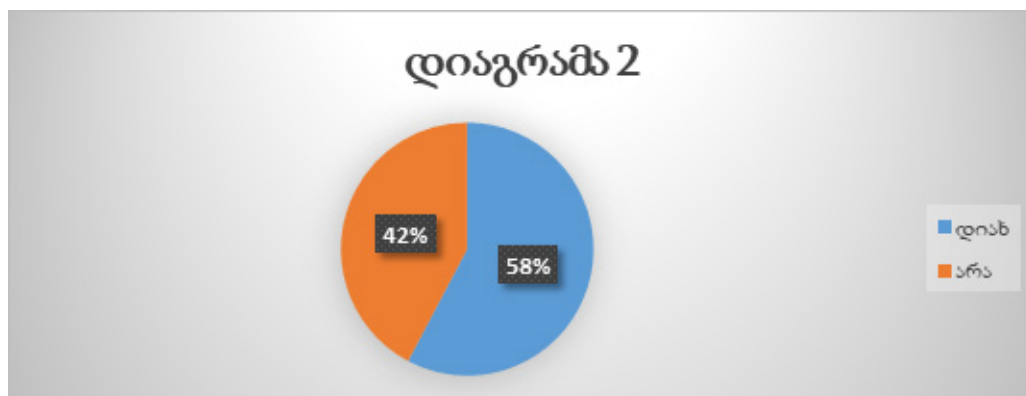
შეკითხვები მდგომარეობდა შემდეგში:

1. გსმენიათ თუ არა კსპ-ზე რამე

შეკითხვიდან გამომდინარე რესპოდენტთა რაოდენობამ 250-დან 187-მდე დაიკლო. გამოკითხულთა დაახლოებით 75%-მა იცოდა რა არის კსპ.

2. შეგიძენიათ თუ არა ერთხელ მაინც იმ კომპანიის საქონელი/მომსახურება, რომელიც ჩართულია სოციალურ აქტივობებში?

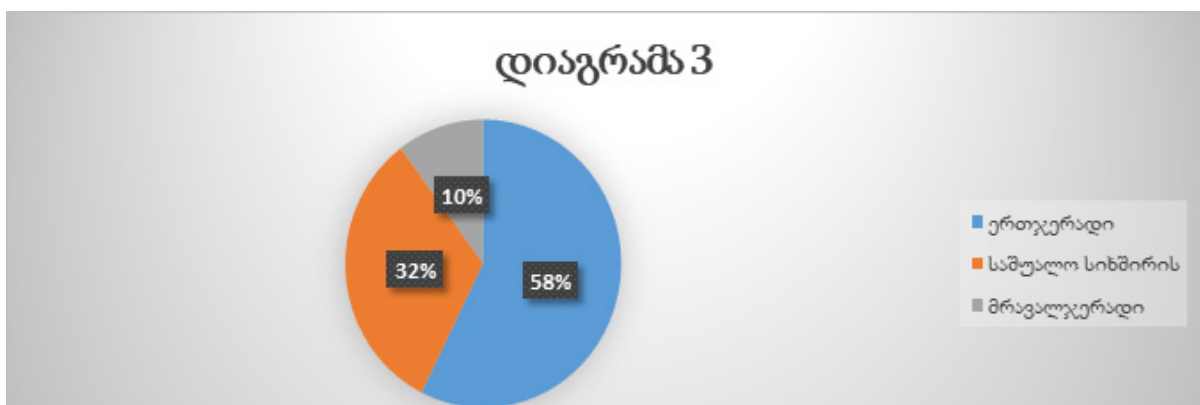

108 ადამიანი პასუხობს, რომ ერთხელ მაინც შეუძენია იმ კომპანიის პროდუქტი, რომელიც თავისი საქმიანობით უკავშირდება სოციალურ აქტივობებს.

ზემოთ ნახსენები 187 ადამიანიდან 102 იყო მამაკაცი და 85 ქალბატონი (რომელთაც პასუხი გასცეს, რომ იციან რა არის კსპ).

აღსანიშნავია, რომ გამოკითხული 108 ადამიანიდან, რომელიც ამბობს, ერთხელ მაინც შეუძენია კსპ-სთან დაკავშირებული პროდუქტი, 57 არის მამაკაცი, ხოლო 51 მანდილოსანი. პროცენტული მაჩვენებელი რომ ვაჩვენოთ, გამოკითხული მამაკაცების 55.9%-ს ($57/102 \cdot 100$) ერთხელ მაინც შეუძენია კსპ-სთან დაკავშირებული საქონელი. რაც შეეხება მანდილოსნების დადებითობის მაჩვენებელს შეადგენს 60%-ს ($51/85 \cdot 100$). აქედან გამომდინარე შეგვიძლია, ვივარაუდოთ, რომ ჰიპოთეზა 1 ნაწილობრივ დადასტურდა.

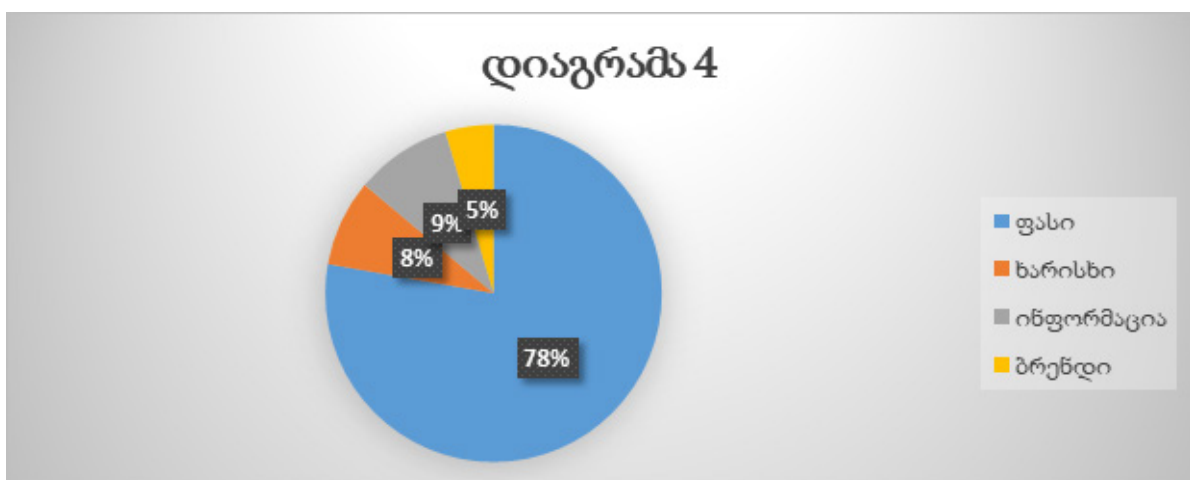
3. თქვენ მიერ განხორციელებული კსპ-სთან დაკავშირებული პროდუქციის შექმნა სიხშირის მიხედვით როგორია?

დიაგრამა 3-დან ჩანს, რომ რაღაც მიზეზით მომხმარებელთა 90% - 97 ადამიანი, ნამდვილად გაურბის ხანგრძლივი ვადით კსპ-სთან დაკავშირებული საქონლის/ მომსახურების შექმნას. ჩვენ მიერ დასმული ჰიპოთეზა 2, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ნამდვილად გამართლდა.

რაც შეეხება იმ მიზეზის კვლევის მიზნით, რატომ გაურბის კლიენტი მრავალჯერადად შეიძინოს კსპ-სთან დაკავშირებული საქონელი, დაფუსვით შემდეგი კითხვა.

3. მიზეზი რის გამოც თავს არიდებთ ხშირად შეიძინოთ კსპ-სთან დაკავშირებული პროდუქტი არის:

კლიენტთა 78%-ის აზრით, პროდუქციის შეძენისას გადამწყვეტი არის ფასი. აქედან გამომდინარე ჰიპოთეზა 3-იც დადასტურდა.

ინფორმაციის გადამოწმების მიზნით, კლიენტები ნამდვილად ერკვეოდნენ თუ არა კსპ-ში, ასევე ვკითხეთ თუ რომელი ბრენდი ასოცირდებოდა მათთვის სოციალურ საქმიანობასთან. კლიენტებმა დაასახელეს შემდეგი ბრენდები: კოკა-კოლა, ეფლი, ვოლტ დისნეი, ზოდი, ნოვა, თიბისი, საქართველოს ბანკი, ეივონი.

დამართლავ, კოკა-კოლა ჩართულია საქველმოქმედო საქმიანობაში და საოპერაციო მოგების 1%-ს სწირავს კეთილ საქმეებს, მ.შ წლიდან უზრუნველყოფს ახლო აღმოსავლეთის ლტოლვილების მომარაგებას გაფილტრული წყლით. არ შეიძლება ცნობილი ბრენდებიდან უგულვებელყოფით ეფლი, რომელიც ჩართულია ქალთა გაძლიერების პროგრამაში. ასევე ვოლტ დისნეი ჩართულია ქალთა განვითარების პროგრამაში და აგრეთვე 100000-ზე მეტ ავადმყოფ ბავშვს შეუსრულა აუხდენელი ოცნებები. ზოდის კომპანია აქტიურადაა ჩართული სისხლის დონაციის პროგრამაში. რაც შეეხება ნოვას, 65000 ლარი მილიონი გამოყო კორონა ვირუსის პანდემიის დროს. ის ასევე ჩართულია სიმსივნით დაავადებული ხალხის დახმარების პროგრამაში და ამასთანავე ეხმარება მოხუცთა თავშესაფრებს. როდესაც ვსაუბრობთ თიბისი ბანკზე, ყველას გვახსენდება 2017 წლის 20 აგვისტოს მომხდარი გაჩენილი ხანძარი ბორჯომის ტყე-პარკში, რა დროსაც კომპანიამ 10 ჰექტარის აღდგენაზე მზადყოფნა გამოთქვა, რაც ითვალისწინებდა 17000 ფიჭვის დარგვას. საქართველოს ბანკი ასევე ჩართულია პროგრამაში „სიცოცხლის ხე“, რომელიც უზრუნველყოფს შშმ პირების რეინტეგრაციას სოციალურში. ეივონი საერთაშორისო დონის ფირმაა, რომელმაც დაიმკვირდა ადგილი ქართულ ბაზარზეც, როგორც „ეივონ კოსმეტიკს საქართველო“. კომპანია საერთაშორისო მასშტაბით ხელს უწყობს ქალთა გაძლიერებას. ასევე აღსანიშნავია, რომ კოსმეტიკის გამოცდას არ ახორციელებს ცოცხალ არსებებზე და იყენებენ ხელოვნურად შექმნილ კანს. ხოლო რაც შეეხება უშუალოდ საქართველოში მოღვაწეობას, იგი ეხმარება მკერდის კიბოთი დაავადებულ ქალებს.

დასკვნა.

თავდაპირველად გამოკითხული 250 რესპოდენტის მეოთხედმა, ანუ 25%-მა აღნიშნა, რომ არ სმენია კსპ-ის შესახებ, რაც არც თუ ისე პატარა მაჩვენებელია. ჩვენი აზრით, ამ საკითხში კომპანიებმა უნდა იაქტიურონ, რათა გაიზარდოს საზოგადოების ცნობიარება.

მამაკაცების 55.6% და ქალების 60% ამბობს, რომ ერთხელ მაინც შეუძენია კსპ-სთან დაკავშირებული პროდუქტი. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტსაც, რომ მოსახლეობის 90% არ ყიდულობს ხშირად კსპ-სთან დაკავშირებულ საქონელს, საკითხი ნამდვილად პრობლემატურია. ვფიქრობთ, კომპანიებმა მეტად აგრესიული უნდა გახადონ რეკლამის როლი, თუნდაც იმიტომ, რომ საზოგადოებამ დაინახოს მათ მიერ გადახდილი თანხა სად მიედინება.

ვინაიდან მოსახლეობის უმეტესობა, რომელიც გრძელი ვადით გაურბის კსპ-სთან დაკავშირებული საქონლის შეძენას, პრობლემად ასახელებს ფასს, ვფიქრობთ, აქ პრობლემა არ არის მხოლოდ კომპანიის გადასაჭრელი. შესაძლებელია, სახელმწიფოს მხრიდანაც მოხდეს იმ კომპანიების სუბსიდირება, რომლებიც სოციალური აქტივობებით არიან დაკავებულები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Freeman, E. (1984). Strategic Management, A Stakeholder Approach. Pitman Press
2. Hsu K-T. The advertising effects of corporate social responsibility on corporate reputation and brand equity: Evidence from the life insurance industry in Taiwan [J]. Journal of Business Ethics. 2012, 109(2):189-201
3. McWilliams A, Siegel DS, Wright PM. Corporate social responsibility: Strategic implications [J]. Journal of Management Studies. 2006, 43(1):1-18.
4. Murray KB, Vogel CM. Using a hierarchy-of-effects approach to gauge the effectiveness of corporate social responsibility to generate goodwill toward the firm: Financial versus nonfinancial impacts [J]. Journal of Business Research. 1997, 38(2):141-59.
5. გიორგი შატაკიშვილი, ქართული კომპანიების კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის ამალგების გზები და მისი სრულყოფა-განვითარების ძირითადი მიმართულებანი, საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი მოამბე. გამოცემა XVII , თბილისი 2023, გვ. 52-59. (DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.03>)

რეზიუმე

გლობალურ გარემოში კომპანიები მიმართავენ უამრავ გზას, რათა მიიღონ მოგება. 21-ე საუკუნეში ეს გზა გადის კორპორატიულ სოციალურ პასუხისმგებლობაზე. ამიტომაც ეს სტატია საინტერესო იქნება როგორც იურიდიული ისე ფიზიკური პირებისთვის.

წინა კვლევა ჩატარებული იყო აღმოსავლეთ საქართველოს მასშტაბით, რომელშიც გამოკითხული იყო ბიზნესმენები და ასევე კომპანიებში მომუშავე პირები.

აღნიშნული კვლევა ჩატარებულია თბილისის მასშტაბით. კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობა შესწავლილია მომხმარებელთა მხრიდან.

კვლევას აქტუალურს ხდის ის ფაქტიც, რომ თუ ოდესმე სხვა მკვლევარი გადაწყვეტს ამ საკითხით დაინტერესდეს, შეუძლია მოცემულ კვლევაზე დაყრდნობით სხვა კვლევა მეტად გააფართოვოს.

SUMMARY

In the global environment companies refer to a number of ways to obtain profit. In the 21st century the ways take corporate social responsibility into consideration. This is why the article will definitely be engaging for legal entities and physical individuals as well.

The previous study was conducted in the entire eastern part of Georgia where businessmen and the employed were interviewed.

The above stated research was done in Tbilisi too. Corporate social responsibility has been studied from customers' point of view.

The survey will keep its relevance regarding to the fact that whether researchers make a decision to be interested in the subject, they will be capable of expanding other studies on the basis of the presented one.

თავისუფლება - სულიერების მტკიცე საყრდენი

ნინო გომართელი
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.05>

საკვანძო სიტყვები: თავისუფლება, მიმტევებლობა, ზნეობა, ქრისტიანული მორალი, ინტელექტუალური კულტურა, ევროინტეგრაცია.

შესავალი

საქართველო მთელი ისტორიის მანძილზე ყოველთვის მარტო იყო, გარშემორტყმული ძლიერი და დიდი იმპერიებით, რომლებიც თავიანთი ინტერესების გატარებას ცდილობდნენ. ჩვენი ქვეყანა კი იბრძოდა არსებობისათვის დამოუკიდებლობისათვის, თავისუფლებისათვის, სარწმუნოებისათვის... ჩვენი ქვეყნის ცხოვრება, ჩვენი განვლილი გზა განსაკუთრებული იყო, ძალზე რთული, ერთი მუჭა ხალხისა და ერთი ბეწო მიწისათვის. ხშირად იტყვიან ჩვენში, „ღმერთმა დალოცვილი და რჩეული მიწა გვიწყალობა“-ო, მაგრამ ამ დალოცვილ მიწას ბევრი მოცილე და მოძალადეც მოჰყვა. საქართველო მუდამ იბრძოდა რათა გზა გაეჭრა თავისუფალი სამყაროსაკენ, ვიბრძოდით და გადავრჩით...!

1992 27 აპრილს ჩვენ პირველად შევადეთ ევროპის კარი, რითაც დაიწყო ჩვენი დიდი ევროპული თავგადასავალი. დღეს, გვეძლევა საშუალება გავხდეთ დასავლური სამყაროს მნიშვნელოვანი ნაწილი, ევროინტეგრაციას, ალტერნატივა არა აქვს, ჩვენ გვინდა ევროპა.

ძირითადი ნაწილი

XXI საუკუნის 20-იან წლებში მსოფლიოს საზოგადოებამ ტკივნეულ ტრანსფორმაციას განიცდის. ძალთა ბალანსი იცვლება, ყალიბდება მრავალპოლუსიანი მსოფლიო-ახალი კონფიგურაციით, ძველი მსოფლიო წესრიგის მყიფე ნაგებობა იმსხვრევა, მაგრამ არავინ იცის, როგორი იქნება ახალი... პატარა ქვეყნებს დიდი შეცდომების დაშვების უფლება არ აქვთ, ჩვენი ქვეყანა უნდა გადარჩეს არამოლოდინით, არამედ, მოქმედებით. განსაცდელი, რომელიც XXI საუკუნის 20-იან წლებში მოევლინა სამყაროს, უნდა იქცეს ადამიანებისათვის შანსად, თავადაც შეიცვალოს და ქვეყანაც უკეთესობისაკენ შეცვალოს, მაგრამ ჩვენმა პოლარიზებულმა საზოგადოებამ პრობლემები ვერ აღიქვა. ძველ საქართველოში საერთო ჭირის დროს ეროვნული თანხმობა დგებოდა. დღეს ჩვენ ეს ვერ მოვახერხეთ - არ აღმოგვაჩნდა სათანადო პოლიტიკური კულტურა. „არ შეიძლება თევზისგან მოვითხოვოთ ფრენა - მახ ხომ თავი უძღური ეგონება“. (1,138) ადამიანმა თავად უნდა განსაზღვროს საკუთარი ძალა, ინტერესები, მისწრაფებები, სურვილები... შევეცადოთ ნაკლებად გავიხსენოთ მტკივნეული წარსული, ვიფიქროთ მომავალზე, როცა ვიფიქრებთ ხვალინდელ დღეზე, მსუბუქი იქნება დღევანდელიც... ადამიანებმა უნდა აღვადგინოთ ნდობა ჯერ ერთმანეთის მიმართ, მერე სხვა სახელმწიფოების მიმართ, ჯანსაღი პოლიტიკის, კანონების, წესრიგის მიმართ. „რაც დიდია ჩვენში ნდობის ფაქტორი, მით მაღალია ჩვენი შინაგანი კომფორტი და სიმშვიდის განცდა და რაც უფრო დაბალია ურთიერთნდობა, მით დაბალია ჩვენი შინაგანი კომფორტი და მაღალია შფოთვის და სულიერი განგაშის დონე“ - აღნიშნავდა XX საუკუნის ცნობილი სოციოლოგი ფრენსის ფუკუიამა. (2, 499) ცნობილია, რომ ცის მიზიდულობის კანონი ჯობნის გრავიტაციის კანონს. ჩვენი ქართული გენეტიკური კოდი ძლიერია. გავიხსენოთ იაკობ გოგებაშვილის „იავნანამ რა ჰქმნა?“ ქეთო დედის

სიმღერით დაბრუნდა მშობლიურ სივრცეში. ქართველებს ამგვარი გამოფხიზლება გვჭირდება. აგრესიას სულიერება არ მოაქვს. თუ რამე გვაახლოებს ევროპასთან ეს ჩვენი სულიერებაა და თუ რამე გვაშორებს, ეს ჩვენი დღევანდელი ყოფითი უკულტურობაა. არ უნდა დავივიწყოთ ვინ ვართ, საიდან მოვდივართ, რა გზით უნდა ვიაროთ... უნდა ვიყოთ იმ ჯანსაღი ტრადიციების ერთგული და მიმდევარი, რომელიც ისტორიულად ჩამოყალიბებულია და თაობიდან თაობას გადაეცემა თავისი რიტუალებით, ადათებით, წეს-ჩვეულებებით. ტრადიციას კი არ უნდა ვინარჩუნებდეთ, ტრადიცია ჩვენში თავისით უნდა იყოს შენივთებული, შესისხლხორცებული. ძალით შენარჩუნებული ტრადიცია დოგმატიზმია, დოგმატიზმი კი - პრიმიტივიზმი. მერცხალი თავის ბარტყებს ფრენას, ბუდის აშენებას ასწავლის. ჩვენი ვალია მომავალ თაობას გადავცეთ ის, რაც გადაგვარჩენს, ქართველობას შეგვინარჩუნებს. არაფერი არ არის ისეთი იოლი, როგორც სიძულვილის ენაზე საუბარი, არაფერი არ არის ისეთი მარტივი, როგორც ბოროტების ქმნა - არც ერთს ფიქრი არ ახლავს. ფიქრი თვითგანწმენდის პროცესია. კაცობრიობა ფიქრს გადაეჩვია, დროსტარებაზე გადავიდა, გაქრა ზნეობა, რწმენა... უზნეობამ იმსხვერპლა დიდი იმპერიები: ძველი რომი, ბიზანტია... ინფორმაციის სიჭარბეში დაკვარგეთ ორიენტაცია და ავციდით სწორ გზას. ჩვენ მცირერიცხოვანი ვართ, საჭიროა ერთმანეთის გვერდში დგომა, დახმარება, უნდა გავთავისუფლდეთ უაზრო, ეგოისტური ამბიციებით აღსავსე სურვილებისაგან. სულიერი რეგენერაცია ყველას არ შეუძლია, მხოლოდ გამორჩეულების ხვდრია საკუთარი არცოდნის და არასრულფასოვნების გაცნობიერება. გავიხსენოთ დიდი სოკრატე, რომელმაც წარმოთქვა თავისი უკვდავი ფრაზა „მე ვიცი, ის რომ არაფერი არ ვიცი“. ჩვენ უნდა შევძლოთ კარგისა და ცუდის გარჩევა. არ შეიძლება ათი მცნების ღირებულებათა რევიზია, არ შეიძლება ქრისტიანული მორალის თავდაყირა დაყენება. ჩვენ სულ მუდამ მესიას ვეძებთ, მაგრამ ჩვენი პრობლემები ყოველთვის სხვამ რატომ უნდა მოგვიგვაროს?! უმოქმედობა რეგრესის წინა პირობაა, ადამიანმა თუ ცხოვრებაში ვერაფერი გააკეთა, ვერც თავის თავს არგო და ვერც სხვას, ეს მის სისუსტეზე და უუნარობაზე მეტყველებს და არა უიღბლობასა და სასტიკ ბედისწერაზე. თითოეული ჩვენგანის სიცოცხლე ნოველასავით იწერება ჩვენი და ღმერთის თანაავტორობით. ცხოვრება შავ-თეთრ ზოლებად დაყოფილი. იგი თავსატეხი როდია, რომელიც უნდა ამოხსნა, იგი რეალობაა, რომელიც უნდა გამოსცადო. ფოლადი ცეცხლში იწრთობა სირთულეების გარეშე ცხოვრება ძნელი წარმოსადგენია. რობერტ უტარო აღნიშნავდა „არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს რამდენი ბოროტება ნახე შენი ცხოვრების მანძილზე, გაცილებით მნიშვნელოვანია ყველამ აღიქვას, რამდენად მეტია სინათლე ამ ქვეყნად, ვიდრე სიბნელე“ - ძნელია არ დაეთანხმო! (1, 144-145)

თავისუფლება სულიერების მტკიცე საყრდენია თავისუფლება ყველა ახირების დაკმაყოფილებას როდი ნიშნავს, იგი ნიშნავს აბსოლუტურ ძალაუფლებას საკუთარ თავზე. თავისუფალი - ნიშნავს აკონტროლებდე საკუთარი აზროვნების მექანიზმს, მართავდე საკუთარ თავს, ახდენდე შენი შესაძლებლობების რეალიზებას. დემოკრატიული ღირებულებები ყველაზე დიდ ქრისტიანულ იდეას - თავისუფლების მარადიულ იდეას უკავშირდება. თავისუფლება ყველაფრის გვირგვინია - ნიჭიერების, სათნოების, სიკეთის, სიყვარულის. ჯორჯ ვაშინგტონის აზრით: „თავისუფლება ეკუთვნის იმას, ვინც იბრძვის თავისუფლებისათვის“. ტომას ჯეფერსონის მტკიცებით: „სახიფათო თავისუფლება მირჩევნია მშვიდობიან მონობას“. (3, 451-452) თავისუფლება ხომ შინაგანი ნიჭი და პასუხისმგებლობაა და არა გარედან ნაბოძები საჩუქარი. დიდი აკაკი ბრძანებდა: „ჯობს მონობაში გადიდკაცებულს, თავისუფლების ძებნაში მკვდარი“. ჩვენი ქვეყნის თავისუფლება ბევრად უფრო ძველია, ვიდრე ბებერი ევროპა, ან ახალგაზრდა ამერიკა. პირველი ქართველი, ვინც

თავისუფლებისათვის იბრძოდა და ამ ბრძოლას შეეწირა აიეტის ძე აფსირტე იყო. მეცამეტე საუკუნეში, როცა ინგლისში „თავისუფლების ქარტიას“ ხელს აწერდნენ, ჩვენ უკვე გვყავდა უკვდავი შოთა რუსთაველი, რომელიც ყველას შთააგონებდა „მიეც გლახაკთა საჭურჭლე, ათავისუფლე მონები“... „ვეფხისტყაოსანი“ ფაქტობრივად ერთა ძმობისა და მშვიდობიანი თანაცხოვრების უნიკალური კონსტიტუციაა, რომელსაც ვერ შექმნიდა ერი, თუ არ ექნებოდა მაღალი სული და ინტელექტუალური კულტურა. ყველა ევროპული ეპოსის ნიმუშებიდან „სიმღერა ნიბელუნგებზე“, „სიმღერა როლანზე“, პოემა „ჩემს სიღზე“, „მეფე არტურის ლეგენდა“ და სხვა... უძველესია „ამირანის ეპოსი“ - კავკასიონზე მიჯაჭვული, მაგრამ თავისუფალი ამირანი - ამაზე ძველი თავისუფლების ჰიმნი ვფიქრობთ, არ არსებობს. მხოლოდ თავისუფალ ადამიანს შეუძლია სიყვარული, მისთვის ბედნიერება ბუნებრივი განცდაა, მიზეზი ამისათვის არ არის საჭირო, ბედნიერია იმიტომ, რომ არსებობს, თავისუფალია, უყვარს, ჰქმნის... ბედნიერება, როგორც ჭეშმარიტება მუდმივად აწმყოშია, მოცემულ მომენტში, რომელშიც იმყოფება და ეს წამი, ამავედროულად, მარადიულია. ჩვენ გვახასიათებს თავისუფლებისადმი დაუოკებელი სწრაფვა, სიცოცხლის უბადლო ნიჭი, შემწყნარებლობა, ანუ ყველაფერი ის, რამაც გადაგვარჩინა და დღევანდელ დღემდე მოგვიყვანა, როგორც ცივილიზებული სამყაროსათვის მიმზიდველი სულიერი ერთობა.

ქართველი ყოველთვის იყო მიმტევებელი. გავიხსენოთ უკვდავი ბაღდა „ვეფხისტა და მოყმისა“ – „წავიდე, მეც იქ მივიდე, სამძიმარ ვუთხრა შვილისა, იქნება ვეფხის დედაი, ჩემზედ მწარედა სტირისა...“ ჩვენს ტოლერანტობას ისიც ამტკიცებს, რომ, როცა ევროპაში რელიგიური ომები მძვინვარებდა და მიმდინარეობდა კაცთა კვლა, აქ, თბილისის შუაგულში ერთმანეთის გვერდით აღმართული იყო მართლმადიდებლური და კათოლიკური ტაძრები, მეჩეთი და სინაგოგა... ჩვენ შემწყნარებელი ერი ვიყავით ისტორიულად და ვართ დღესაც.

როგორ შეიძლება არ ვიამაყოთ ჩვენი უძველესი და თვითმყოფადი კულტურით: პირველი ევროპელი დმანისში დასახლდა სამი ათასწლეულის წინ, მეოთხე საუკუნის დასაწყისში ქრისტიანობა ოფიციალურ სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადდა, მეხუთე საუკუნეში ვახტანგ გორგასალმა ქართველებს ბერძენთა ანუ ევროპელთა სიყვარული უანდერძა, „ოქროს ხანად“ წოდებული მეთორმეტე საუკუნე „აღმოსავლური რენესანსის“ სახელითაც დამკვიდრდა, დიდმა თამარ მეფემ სიკვდილით დასჯის გაუქმების დეკრეტი გამოსცა... ჩვენი კულტურა ევროპული კულტურის ნაწილია, საკუთარი ანზანით, ჩვიდმეტე საუკუნოვანი ლიტერატურით, რუსთაველის პოეზიით, ჯვრით, სვეტიცხოველით, ვარძიით, ყინწყვისით, ფიროსმანით... მარადიულობის ერთგვარი კოდია დიდი ილიას შეგონება: „მამული, ენა, სარწმუნოება“, საზოგადოების განვითარების ერთგვარი მუხტია გენიალური ლადო ასათიანის სიტყვები: „ხო მ ლამაზია ეს საქართველო, მაგრამ მე უფრო ლამაზი მინდა“...

საქართველო მთელი ისტორიის მანძილზე ყოველთვის მართო იყო, გარშემორტყმული ძლიერი და დიდი იმპერიებით, რომლებიც თავიანთი ინეტერესების გატარებას ცდილობდნენ. ჩვენი ქვეყანა კი იბრძოდა არსებობისათვის დამოუკიდებლობისათვის, თავისუფლებისათვის, სარწმუნოებისათვის... ჩვენი ქვეყნის ცხოვრება, ჩვენი განვლილი გზა განსაკუთრებული იყო, ძალზე რთული, ერთი მუჭა ხალხისა და ერთი ბეწო მიწისათვის. ხშირად იტყვიან ჩვენში, „დმერთმა დალოცვილი და რჩეული მიწა გვიწყალობა“-ო, მაგრამ ამ დალოცვილ მიწას ბევრი მოცილე და მოძალადეც მოჰყვა. საქართველო მუდამ იბრძოდა რათა გზა გაეჭრა თავისუფალი სამყაროსაკენ, ვიბრძოდით და გადავრჩით...! (5, 164)

1992 27 აპრილს ჩვენ პირველად შევადეთ ევროპის კარი, რითაც დაიწყო ჩვენი

დიდი ევროპული თავგადასავალი. დღეს, გვეძლევა საშუალება გავხდეთ დასავლური სამყაროს მნიშვნელოვანი ნაწილი, ევროინტეგრაციას, ალტერნატივა არა აქვს, ჩვენ გვინდა ევროპა... გავიხსენოთ კოსმიური ძალის მქონე ვაჟა „აბა რა გითხრათ ქართველნო, გულზე მჭრის სამი იარა, წარსულზე დარდი მალონებს, აწმყოშიც არა ყრია რა და მომავალზე ფიქრებიც, არავინ გამიმზიანა...“ დღეს ქვეყანაში ბევრად უფრო რთული ვითარებაა... გავიხსენოთ ცნობილი დრამატურგისა და პუბლიცისტის, დიდი საზოგადო მოღვაწის რ. თაბუკაშვილის სიტყვები: „მაშინ გაქრება მკერდში იარა, და მაშინ გეტყვი იმ მთავარ სათქმელს, როცა დამინდობს ბედი კი არა, როცა ქართველი დაინდობს ქართველს!“

დასკვნა

მარადიული არაფერია ამქვეყნად - არც ომი და სამწუხაროდ, არც მშვიდობა. ამიტომ ჩვენი ვალაია, მშვიდობიანობის ჟამს ვიზრუნოთ ერთმანეთზე, სიფრთხილით წარმოვთქვათ ყოველი სიტყვა, გული არ ვატკინოთ ჩვენს გარშემო მყოფთ. უკანასკნელ დროს განვითარებულმა მოვლენებმა კიდევ ერთხელ უნდა შეგვახსენოს, რომ ამქვეყნად ყველაზე ძვირფასი რამ ადამიანის სიცოცხლეა, რადგან ყოველი სიცოცხლე განუმეორებელია, ერთადერთია და მეორედ მისი გავლის შანსს ვერავინ მიიღებს. გავუფრთხილდეთ ერთმანეთს, შევინარჩუნოთ მშვიდობა, თავისუფლება, ვიმოქმედოთ ჩვენი ეროვნული ინტერესის გავთავლისწინებით და მუდამ გვახსოვდეს, რომ ჩვენი ღვთისმშობლის წილხვედრი ქვეყნის შვილები ვართ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გომართელი ნ., საქართველო და საერთაშორისო პოლიტიკის აქტუალური საკითხები, თბ., 2021;
2. ფუკუიამა ფ., ისტორიის დასასრული, თბ., 1999;
3. ამერიკის ისტორიის ნარკვევები, მოსკოვი, 2021 (რუსულ ენაზე);
4. მჭედლიშვილი გ., ქართულ კულტურის რაობა და ცივილიზაციური კუთვნილება, იხ. შრომების კრებული „საქართველო ევროპულ სივრცეში“, თბ., 2018;
5. დაუშვილი რ., საქართველო და დასავლეთი თბ., 2019.

FREEDOM IS A STRONG PILLAR OF SPIRITUALITY

Nino Gomarteli

Doctor of Historical Sciences, Professor

Resume

Throughout history, Georgia has always been alone, surrounded by powerful and large empires that tried to pursue their interests. And our country fought for existence, for independence, freedom, faith... The life of our country, the path that we have traveled, was special, very difficult, for a handful of people and a piece of land. We often say: “God has mercy on the blessed and chosen land,” but this blessed land was followed by many ill-wishers and offenders. Georgia has always fought to break into the free world, we fought and survived...!

1992 On April 27 we arrived in Europe for the first time, starting our great European adventure. Today we are given the opportunity to become an important part of the Western world, there is no alternative to European integration, we want Europe.

Key words: freedom, forgiveness, morality, Christian morality, intellectual culture, European integration.

სამხრეთ კავკასიის ახალი გადაწყვეტილება - რუსეთის თანამედროვე დიპლომა

ქეთევან ჯოჯიშვილი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.06>

საკვანძო სიტყვები: რუსეთი, სამხრეთ კავკასია, პოლიტიკა

შესავალი

კავკასია აღიქმება როგორც ერთ-ერთი გამოწვევა და ცხელი წერტილი რუსეთის ფედერაციისთვის, მისი რთული ხასიათით, გეოგრაფიული მდებარეობითა და ტერიტორიული დავებით. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, მთელი კავკასია (ჩრდილოეთი და სამხრეთი) შეგვიძლია ვთქვათ რომ, იმყოფება არასტაბილურ და ქაოტურ ვითარებაში. იგი წარმოადგენს დინამიურ და ფეთქებადსაშიშ რეგიონს, თავისი ხანგრძლივი კონფლიქტებითა და საომარი მოქმედებებით. ცივი ომის დასრულებისა და საბჭოთა კავშირის დაშლისთანავე რუსეთის ფედერაციას დაუყოვნებლივ შეექმნა ისეთი პრობლემები, როგორცაა რელიგიური რენესანსი და ფუნდამენტალიზმი, ნაციონალიზმი, ტერიტორიული მთლიანობა და დავა მეზობლებს შორის. აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ აქტიურ ფაზაში შევიდა რელიგიური რენესანსი და ფუნდამენტალიზმი, რასაც მოჰყვა რუსეთ-ჩეჩნეთის ომები და დაღესტნის ცნობილი მოვლენები, რამაც სერიოზული საშიშაო და საგარეო პრობლემები გამოიწვია რუსეთის პოლიტიკურ ავანსცენაზე და ეს უკანასკნელი მთელ კავკასიის რეგიონთან ერთად, რელიგიური ფუნდამენტალიზმის რეალური საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდა. აღნიშნულმა მოვლენებმა რუსეთს შიდა პრობლემები შეუქმნა, რადგან ეს ჩრდილოეთ კავკასიის რესპუბლიკები იყვნენ და დღესაც არიან რუსეთის ფედერაციის შემადგენელი ნაწილები, ხოლო რაც შეეხება საგარეო ურთიერთობებს, რუსეთ-ჩეჩნეთის ომის გამო ევროპულმა სახელმწიფოებმა და ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა დაგმეს რუსეთის მიზანმიმართული ქმედებები ჩეჩნეთში, რამაც რუსეთის ჯერ არ დალაგებული საგარეო ურთიერთობების გაფუჭება განაპირობა. პარალელურად, სამხრეთ კავკასიის ეთნოპოლიტიკური კონფლიქტები ხდება საბჭოთა კავშირის დაშლის თანამდევნი, რომელიც რეგიონულ უსაფრთხოების პრობლემას წარმოადგენს. საბჭოთა იმპერიის სამართალმემკვიდრემ, რუსეთმა განაგრძო შეიარაღებული კონფლიქტების ინსპირირება აფხაზეთისა და ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიებზე, ხოლო, თავის მხრივ, ჩართული იყო მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტში სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის. ამასთან, რუსეთი ყველაფერს აკეთებდა იმისთვის, რათა მოეხდინა სამხრეთ კავკასიის კონფლიქტების მშვიდობიან დარეგულირებასთან დაკავშირებული სამშვიდობო პროცესის მონოპოლიზება და არ დაეშვა საერთაშორისო ორგანიზაციების აქტიური ჩარევა მშვიდობის, უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის ახალი არქიტექტურის ფორმირებაში.

რუსეთის ფაქტორი სამხრეთ კავკასიის რეგიონში

რუსეთისთვის, სივრცეში, რომელიც ოდესღაც საბჭოთა კავშირს შეადგენდა, დომინირება აუცილებელი პირობაა მრავალპოლუსიან სამყაროში დამოუკიდებელ გეოპოლიტიკურ ცენტრად პოზიციონირებისათვის. მისი საგარეო პოლიტიკა სამხრეთ კავკასიაში ევოლუციას განიცდის და ხშირად პრობლემას წარმოადგენს ახალ რეალობასთან მისადაგება. [2, გვ.9] თუ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ სამხრეთ კავკასია რუსეთ-დასავლეთის დაპირისპირების კონტექსტში განიხილებოდა, დღეს ვითარება ბევრად უფრო კომპლექსურია. რეგიონში ერთდროულად რამდენიმე ძალა არსებობს მულტიპოლარული ფორმატის ფარგლებში. აშშ, თურქეთი, ირანი, ჩინეთი, ევროკავშირი და რუსეთი - ეს ძალები განსხვავდებიან სამხედრო და ეკონომიკური პოტენციალით, მაგრამ 1990-იან წლებთან შედარებით შესამჩნევია განვითარების დინამიკა, რაც თითოეული მოთამაშის რეგიონის პროცესებში აქტიური ჩართვით გამოიხატება. შემთხვევითი არ არის, რომ სამხრეთ კავკასია უფრო „გლობალური“ გახდა, იქნება ეს ეკონომიკური კავშირები თუ ინფრასტრუქტურული პროექტები. ამასთან, აღნიშნულ პროცესში გარკვეული წვლილი შეიტანეს აზერბაიჯანმა, საქართველომ და სომხეთმა, რომლებიც გამოირჩეოდნენ სამხედრო თანამშრომლობით სხვადასხვა გლობალურ მოთამაშესთან. [12, გვ.16]

აღნიშნული პროცესი მსოფლიოში მიმდინარე გეოპოლიტიკური ძვრების გამოძახილია. ცივი ომის შემდეგ ბიპოლარულმა მსოფლიომ დაიწყო გადასვლა მრავალპოლარულ მსოფლიო წყობაზე, სადაც ორი ძირითადი პოლიტიკური აქტორის ნაცვლად მსოფლიო პოლიტიკას განსაზღვრავს რამდენიმე თანაბარი ძალის მქონე პოლიტიკური მოთამაშე. აღსანიშნავია, რომ ოცდამეერთე საუკუნე აშშ-ის და ჩინეთის დაპირისპირების ხანა იქნება და მათ გარშემო ბევრი სხვა ქვეყანა შეიკვრება, ევრაზიაში ასევე იარსებებს სხვა რამდენიმე გეოპოლიტიკური ცენტრი. ინდოეთი, თურქეთი, ირანი და რუსეთი შეეცდებიან თავის გარშემო გავლენის სფეროების აგებას. იქ, სადაც ეს გავლენის სფეროები გადაიკვეთება (მაგალითად, სამხრეთ კავკასიაში), ორი ან მეტი რეგიონული ძალა ახალი წესრიგის აგებას შეეცდებიან, რომელიც რეგიონალიზმის (არარეგიონული ძალების, ანუ დასავლეთის განდევნა) პრინციპზე იქნება დაფუძნებული. [6, გვ.11]

მაშასადამე, კავკასია წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე რთულ და ფეთქებადსაშიშ რეგიონს რუსეთის ფედერაციისთვის. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკებში დაიწყო მრავალი სახის კონფლიქტი ეთნორელიგიური - ჩეჩნეთის რესპუბლიკის კონფლიქტის შემთხვევაში, ხოლო ეთნოტერიტორიული კონფლიქტები აზერბაიჯანელებისა და სომხებისა და ქართულ-ოსური და ქართულ-აფხაზური კონფლიქტების შემთხვევაში. აღსანიშნავია, რომ ჩრდილოეთ კავკასიაში არსებული სიტუაცია ასე თუ ისე სტაბილურია, თუმცა სამხრეთ კავკასიაში კვლავ იგრძნობა მტრული და დაძაბული ატმოსფერო და სახეზე გვაქვს მთიანი ყარაბაღის მოუგვარებელი კონფლიქტი. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ყარაბაღის კონფლიქტი არა მხოლოდ მთელი რეგიონის უსაფრთხოებას ემუქრება, არამედ თვით რუსეთის ფედერაციის პანდორის ყუთად იქცა, რადგან მას ორივე რესპუბლიკასთან სტრატეგიული პარტნიორობა აკავშირებს. ამასთან, ბოლო დროინდელ მოვლენებიდან აშკარად იკვეთება სომხეთის ანტირუსული რიტორიკა და აზერბაიჯანის დაახლოვება თურქეთთან. [1, გვ.24]

ბორის ელცინის მმართველობის პირველივე წლებში ფართო საზოგადოებამ გააცნობიერა მოსკოვის ზრახვები იმის შესახებ, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცეს ძველებურად თავისი გავლენის სფეროდ თვლიდა და არც სამხრეთ კავკასია

გახლდათ გამონაკლისი. ამასთან, სამიზნე რეგიონში პოლიტიკური კლიმატი ფუნდამენტურად იცვლება. საბჭოთა კავშირის კოლაფსის შემდეგ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებთან მიმართებაში სხვა დიდი მოთამაშეების ინტერესები იკვეთება, რომლებიც „კავკასიაში გავლენების მოსაპოვებლად სამხედრო, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ძალისხმევას არ იშურებენ. [10, გვ.32]

სომხეთის წინა მთავრობამ, სერჟ სარქისიანის მეთაურობით, ყველაფერი გააკეთა იმისთვის, რომ შეენარჩუნებინა ქვეყნის ”ნაწილობრივ თავისუფალი” დანიშნულება, ხოლო, თავის მხრივ, მიზანმიმართულად ცდილობდა ურთიერთქმედების ფრთხილად დაკალიბრებული კურსის გატარებას როგორც რუსეთთან, ასევე დასავლეთთან. ამასთან, იგი ხშირ შემთხვევაში იყენებდა დიპლომატიას, რაც გამოიხატებოდა აზერბაიჯანთან შეიარაღებულ შეტაკების თავიდან არიდებაში, თუმცა რამდენიმე ინციდენტი მაინც მოხდა. თუმცა ხავერდოვანი რევოლუციისა და ნიკოლ ფაშინიანის ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე, ქვეყნის კურსის მკვეთრი ცვლილება და ანტირუსული ტალღის აგორება ხდება.

რაც შეეხება აზერბაიჯანის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტს, იგი ორიენტირებულია მეზობელთან სტრატეგიული და ურთიერთსასარგებლო ურთიერთობების განვითარებაზე და ცდილობს ევროპულ და ტრანსატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციას. ამას გარდა, აზერბაიჯანი ამჟამად ატარებს დელიკატურად დაბალანსებულ პოლიტიკას რუსეთსა და თურქეთს შორის. რაც შეეხება დასავლეთთან ურთიერთობას, ბოლო მოვლენებმა ცხადყო, რომ ქვეყანას ურთიერთობა დაეძაბა ევროპის რამდენიმე ქვეყანასთან და ის თავის ეგრედ წოდებულ მოძმე ქვეყანას - თურქეთს დაუახლოვდა, რომელიც არის ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის წევრი და ღიად ერევა მის შიდა საქმეებში. [8, გვ.1]

1991 წლიდან სამხრეთ კავკასიის სუვერენული ქვეყნების სათავეში ეროვნულ-პატრიოტული მოძრაობის ლიდერები მოდიან ზვიად გამსახურდიას, ტერ-პეტროსიანისა და აბულფაზ ელჩიბეის მეთაურობით. რეგიონზე კონტროლის შენარჩუნებისა და თავისი გეოპოლიტიკური ამბიციების განხორციელების მიზნით, რუსეთის ხელისუფლებამ არაერთხელ განიზრახა საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის დემოკრატი ხელისუფლების დამხობა. აღნიშნული პროცესების პარალელურად რეგიონის სამივე ქვეყანაში სამოქალაქო ომი მიმდინარეობდა, მათ შორის, ორი — აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის კონფლიქტი, საქართველოს, ხოლო „მთიანი ყარაბაღის“ კონფლიქტი კი, აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე. [4, გვ.2]

მეცნიერთა დიდი ნაწილი ერთმნიშვნელოვნად თანხმდება, რომ რუსეთის ფედერაცია დიდ როლს თამაშობდა აღნიშნული პროცესების მიმდინარეობაში, რომელიც შეთქმულებისა და პროვოკაციების გზით ცდილობდა რეგიონში ქაოსის, დესტრუქციისა და არასტაბილურობის პროვოცირებას.100 [7, გვ.43]

მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკის შეერთებული შტატები თავიდანვე მხარდაჭერას უცხადებდა სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების დამოუკიდებლობას, სუვერენიტეტსა და ტერიტორიულ მთლიანობას, ბილ კლინტონის ადმინისტრაცია საკმაოდ ფრთხილი პოლიტიკით გამოირჩეოდა რეგიონის კონფლიქტების ჭრილში. აშშ მაქსიმალურად ცდილობდა ნეიტრალურ პოზიციაში ყოფნას, რაც ნაკლებად ჩარევას ნიშნავდა აფხაზეთში, ცხინვალსა და „მთიან ყარაბაღში“ მიმდინარე მოვლენებში. სავარაუდოა, რომ აშშ-ის პოზიციაზე დიდწილად გავლენას ახდენდა რუსეთის ფაქტორი, რადგან მიუხედავად საქართველოს, სომხეთის და აზერბაიჯანის დამოუკიდებლობისა, 1990-იანი წლების პირველი ნახევარში, აშშ სამხრეთ კავკასიას რუსეთის გავლენის სფეროდ განიხილავდა და მაქსიმალურად თავს არიდებდა მასთან კონფრონტაციას. [11, გვ.15]

1992-1993 წლებში, სამხრეთ კავკასიის სამივე ქვეყნის (უპირველეს ყოვლისა, საქართველოსა და აზერბაიჯანის, ვინაიდან სომხეთის ხელისუფლება თავიდანვე მკვეთრი პრორუსული დამოკიდებულებით გამოირჩეოდა) ლიდერები ცდილობდნენ პროდასავლური პოლიტიკური კურსის გატარებას, მაგრამ განსაკუთრებულ სიფრთხილეს იჩენდნენ რუსეთთან მიმართებით, რათა მოსკოვის გაღიზიანება არ გამოეწვიათ. 2003 წლის საქართველოში მომხდარმა „ვარდების რევოლუციამ“ ფუნდამენტურად შეცვალა საგარეო პოლიტიკური მიმართულება არა მარტო სამხრეთ კავკასიაში, არამედ მთელ პოსტსაბჭოთა სივრცეში.[9, გვ.33]

ეს იყო საქართველოს პირველი, მკვეთრად გამოხატული მცდელობა ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის კუთხით, რომელიც, რასაკვირველია, წინააღმდეგობაში მოდიოდა რუსეთის საგარეო პოლიტიკურ კურსთან აღნიშნულ რეგიონში. ამის ნათელი ილუსტრაცია გახლდათ 2008 წლის რუსეთ და საქართველოს აგვისტოს ომი. [3, გვ.11] ზემოხსენებულმა ომმა მეზობელი ქვეყნების ურთიერთობები ჩიხში შეიყვანა. რუსეთმა საერთაშორისო საზოგადოებასა და, უპირველეს ყოვლისა, აშშ-ს დაანახა, რომ იგი არ აპირებს საკუთარი „გავლენის სფეროების“ დათმობას და, მით უფრო, დასავლეთს იქ „არაფერი ესაქმება“. სამხედრო ექსპერტ ვ. მაისაიას მოსაზრების მიხედვით, რუსეთის მთავარ ამოცანას საქართველოსა და უკრაინაში გავლენების მოპოვება წარმოადგენდა.101 რუსეთის საომარმა ქმედებებმა საქართველოში ძლიერ აღაშფოთა ცივილიზებული საზოგადოება. მათ დაინახეს, რომ რუსეთი, XX საუკუნეშიც ანგარიშგასაწევი ძალაა, რომელიც, არც საერთაშორისო სამართლის ნორმების უგულბელებოფას ერიდება და არც მშვიდობიანი მოსახლეობის დარბევას, თავისი ინტერესების განსახორციელებლად. [5, გვ.21]

გამომდინარე იქიდან, რომ სამხრეთ კავკასიაში მიმდინარე კონფლიქტებში რუსეთი და თურქეთი იყვნენ ჩართულნი, აშშ აღნიშნულ რეგიონში თავისი პოზიციების გამყარებას დიდი სიფრთხილით ეკიდებოდა. სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის „ყარაბაღის კონფლიქტის“ ხელოვნური „დაკონსერვებითა“ და მუდმივი სპეკულაციებით რუსეთი თითქმის 30 წლის განმავლობაში გავლენას ახდენდა თურქეთის მოკავშირე — აზერბაიჯანის რესპუბლიკაზე. სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის მორიგი დაპირისპირება ისევ რუსეთის სასარგებლოდ დასრულდა, ხოლო ყარაბაღის მესამე ომი მსოფლიოს ისტორიაში შევა, როგორც წარმატებით დამთავრებული ყველაზე სწრაფი ომი, სადაც აზერბაიჯანი 29 წლის შემდეგ ომით წაგებულს ომში გამარჯვებით იბრუნებს.

დასკვნა

1990-იანი წლებიდან მოყოლებული, რუსეთი სამხრეთ კავკასიაში თავისი გავლენის შენარჩუნებას ფართო ევრაზიულ ჭრილში განიხილავს – დარჩეს მთავარი ძალა იმ გეოგრაფიულ სივრცეში, რომელიც ერთ დროს საბჭოთა კავშირს წარმოადგენდა. კოლექტიურ დასავლეთთან მეტოქეობა, დიდი ძალის სტატუსის შენარჩუნების/აღდგენის სურვილი და, რაც მთავარია, მრავალპოლუსიანი მსოფლიო წესრიგისკენ სწრაფვა, ეს არის ის საგარეო პოლიტიკური ელემენტები, რომელიც სამხრეთ კავკასიაში რუსეთის სტრატეგიულ ამბიციებს აყალიბებს.

ნაშრომში გაანალიზებულია ისეთი დინამიური და რთული რეგიონის მნიშვნელობა, როგორიცაა სამხრეთ კავკასია და ისეთ დიდ მოთამაშეთა და სახელმწიფოთა მტკიცე და კონკურენტული სტრატეგიული ინტერესები, როგორიცაა რუსეთის ფედერაცია და თურქეთი. ბოლოდროინდელმა მოვლენებმა

ცხადყო, რომ რეგიონი იქცა დიდი პოლიტიკური მოთამაშეების ინტერესების სფეროს გატარების ობიექტად. აზერბაიჯანისა და სომხეთის ყარაბაღის მეორე ომმა უფრო დაასუსტა კავკასიის უსაფრთხოება და შედეგად რეგიონში რუსეთის ჯარი შემოიყვანა. მართალია, ომმა აჩვენა თურქეთის გავლენის ზრდა კავკასიაში, თუმცა რუსეთს რეგიონში გადამწყვეტი ძალის შანსი ჩაუგდო ხელში. მოსკოვმა შეძლო შეენარჩუნებინა კავშირი როგორც აზერბაიჯანთან ისე სომხეთთან, ხოლო თურქეთი მეორე ხარისხოვან ძალად გამოაჩინა.

რაც შეეხება ყარაბაღის მესამე ომს, რუსეთმა ორმაგი თამაშით გაწირა სომხეთი ფაშინიანის პროდასავლურობის გამო და გასაქანი მისცა აზერბაიჯანს, რომელმაც გავლენის სფეროები მოიპოვა. ამ ომში გამარჯვებული მხარე არ ჩანს, დღემდე მიდის ბრძოლა რუსეთსა და თურქეთს შორის. რომ შევაჯამოთ, ფაქტობრივად გამორიცხულია ამ კონფლიქტის სამხედრო გზით საბოლოო დასრულება, მაგრამ სომხეთის წარუმატებლობის შემთხვევაში, რაც ოპოზიციის მიერ ფაშინიანის გადაყენებით გამოიხატება, რეგიონში ცივილიზაციის საათი რამდენადმე უკან დაიხევს და გამყარდება რუსული გავლენა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მალაშხია, შ. „კონფლიქტების ანატომია“. თბილისი: გამომცემლობა „ფორმა“, 2011.
2. ტოროშელიძე, ი. „პუტინის საგარეო პოლიტიკა“. თბილისი: გამომცემლობა „სიდა“.
3. ყალიჩავა, კ. „რუსეთ-საქართველოს ომი 2008, ქართულ და ინგლისურენოვან ლიტერატურაში“. თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2016.
4. Avakian, S. „Nagorno Karabakh legal aspects“. Fifth edition. 2015. იხ. <https://efile.fara.gov/>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 05.05.2023.
5. Cornell, S.E., Nilsson, N. (2008) „Russia’s war in Georgia: causes and implications for Georgia and the world“. Silk Road Studies Program.
6. Donaldson, R.H., Noguee, J.L. „The Foreign Policy of Russia: Changing Systems, Enduring Interests, 2014“. Routledge, 2014.
7. Gvosdev, N.K., Marsh, C. „Russian foreign policy: Interests, vectors, and sectors“. CQ Press, 2013
8. Klein M. “Russia’s Military Capabilities, Great Power Ambitions and Reality”. SWP Research paper. 2009. იხ. <https://www.swp-berlin.org/>, უკანასკნელად იქნა გადამოწმებული 25.06.2023.
9. Mankoff, J. „Russian foreign policy: the return of great power politics“. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2009.
10. Trenin, D. (1996) „Russia’s Security Interests and Policies in the Caucasus Region“. Contested borders in the Caucasus.
11. Tsygankov, A.P. (2016). „Russia’s foreign policy: change and continuity in national identity“. Rowman & Littlefield.
12. Бочарников, И.В. „Кавказская политика России в ХРХХ веках“, Научно-исследовательский центр проблем национальной безопасности, Москва, 2013

რეზიუმე

რუსეთი, რომლის საგარეო პოლიტიკის გააგრესიულებასთან ერთად, პუტინისა და რუსეთის სხვა ლიდერების რიტორიკაში თავს იჩენს რუსული ნაციონალური ნარატივის ტრადიციული აქცენტები, მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს მასზე დაქვემდებარებული სახელმწიფოების პოლიტიკური დღის წესრიგს. ოფიციალური მოსკოვი მათ, ფაქტობრივად, საკუთარი „სისტემის ორბიტაში აქცევს“ გავლენის „ლიდერობიდან დომინირებამდე“ განვრცობის მიზნით. ისტორიულად, რუსეთის იმპერია ყოველგვარი საშუალებით ცდილობდა სამხრეთ კავკასიის რეგიონი თავისი გავლენის ქვეშ მოექცია, ვინაიდან აღნიშნულ რეგიონს, თავისი უნიკალური გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, რუსეთის იმპერიისთვის მზარდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ამდენად, სამხრეთ კავკასიის ფაქტორი რუსეთის საიმპერატორო კარისთვის განსაკუთრებულ დატვირთვას ატარებდა და მასზე კონტროლის შენარჩუნება მის ერთ-ერთ უმთავრეს პრიორიტეტს წარმოადგენდა.

NEW REDISTRIBUTION OF THE SOUTH CAUCASUS - RUSSIA'S MODERN DILEMMA

Ketevan Jojishvili
Caucasus International University,
Doctor of Political Science

Annotation

Russia's traditional accents of national narrative, which has become more aggressive lately, appear in the rhetoric of Putin and other Russian leaders and significantly determines the political agenda of the states subordinate to it. Official Moscow is effectively bringing them into its own "system orbit" in order to extend its influence "from leadership to dominance". Historically, Russian empire tried by all means to bring the region of the South Caucasus under his influence, since the mentioned region, due to its unique geographical location, was of increasing importance to it. Thus, the South Caucasus factor carried a special burden for the Russian Imperial Court, and maintaining control over it was one of its top priorities.

Key words: Russia, South Caucasus, politics

STYLISTICS AND CONTEMPORARY FICTION

Ekaterine Maruashvili

Georgian State teaching university
Of physical education and sport
Affiliated professor
Doctor of Philology

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.07>

Keywords: Stylistic Fiction, Contemporary Fiction, Literary Reading, Formalism, Pragmatic Stance, Immersion.

Stylistics is the study of language patterns in texts and of the meaningful relationship between linguistic choice and literary interpretation. Stylistic apply the most up to date theories from linguistics and language study to analyse both the production and interpretation of texts and aim to offer precise, robust and non-impressionistic accounts of literary reading. The discipline's roots can be traced right back to classical studies of rhetoric and, in the twentieth century, to traditions and practices developed in both Europe (e.g., Formalism, Structuralism) and the United States (e.g., New Criticism) all of which made the language of the text being analysed a central consideration. Over time, stylistic have continued to draw on the latest insights from linguistics, adopting those theories, methods and frameworks which have proved to have the most currency and, above all, are inherently practical. In turn, a set of working practices and principles for the field has been identified.

First, stylistics takes a distinctive methodological stance in that it aims to adhere to what Paul SimpsonFootnote1 calls the “3Rs”: rigorous in terms of drawing on an established set of concepts and tools; retrievable in that analyses are set out in an organised and transparent manner using commonly shared terminology not idiosyncratic expression; and replicable in that other researchers can test the same methods on the same text to understand how an interpretation was arrived at, or use those methods more broadly on other texts.

Second, stylistic take a pragmatic stance when it comes to choosing the most appropriate tools for analysis and view “eclecticism” Footnote2 as a positive attribute. The focus for stylistic always depends on which theories and methods are most suitable for the task at hand and this flexibility is reflected in the sheer range of theories and tools that researchers have drawn on. One of the most influential recent advances in the field has come from the field of cognitive science and specifically cognitive linguistics, which offers radical ways of reconceptualising the relationship between mind, body, language and meaning. Cognitive approaches have enabled stylistic both to explore familiar ideas from literary studies through new lenses and to discuss important (but what previously seemed intangible) concepts related to literary reading such as imagination, immersion, ethics, and personal response in systematic and principled ways. This emergence of cognitive poeticsFootnote3 has been one of the most important and exciting avenues for stylistics over the last twenty years.

Third, stylistics is sensitive to context. Moving from analyses that focused on smaller units of language, contemporary stylistics now has the tools to treat context seriously both by integrating notions of culture or history that appear in traditional literary scholarship, and by examining the

contexts of reception through the empirical study of readers. In this respect stylistics aims to treat the reader as more than simply a theoretical concept and has established a tradition of examining civilian reader responses as well as those of professional academic critics in order to generate insights into how texts are interpreted and discussed. These studies are fully contextualised in that they draw attention to the range of situations in which interpretations are shared and meanings negotiated, for example in online review sites, reading groups and educational settings.^{Footnote4} These responses can be analysed alongside textual features to gain greater insight into how language positions readers to respond in certain ways, to verify theoretical accounts of meaning, and to examine how interpretative effects are articulated in specific social contexts.

The articles in this special issue use concepts, methods and approaches in modern stylistics to examine contemporary fiction, a diverse genre that reinforces, disrupts and refreshes readers' understanding of character, structure and style, bringing together a number of research strands to investigate distinctive style choices and the effects of those choices on readers. Covering a range of topics that represent some of the current trends in contemporary stylistic research such as clue-burying and misdirection, character enactors and the modelling of fictional minds, this special issue focuses on different text genres such as crime fiction, speculative fiction, autofiction and interconnected short stories. Overall, the contributors examine and outline how stylistic frameworks can effectively account for how we read, respond to and experience contemporary fiction.

Jessica Norledge opens the special issue with an analysis of the dystopian text *Hollow Kingdom* by Kira Jane Buxton. For Norledge, dystopia is “inherently concerned with human experience, presenting nightmarish extrapolations that revolve around such salient topics as political deviance, tyranny, systematic discrimination, genocide or war”. In *Hollow Kingdom*, the human population has been subjected to an unnamed disease which has allowed animals to take over. To capture the nonhuman experience of this new world, the text is narrated through a number of nonhuman narrators. In her cognitive stylistic analysis, Norledge examines two of the recurring narrative voices in the novel, drawing together existing narratological approaches to the representation of nonhuman experiences to explore how these two narrators display “various permutations of animal consciousness presentation”, marked by expressive and creative stylistic choices. These permutations affect how readers map the human-to-animal qualities of specific narrators and how they construe the wider networking of the *umwelt* across the novel. Norledge reflects on the implications these choices have for a reader's ability to empathetically engage with and successfully mind-model the characters contribute to the successful creation of worlds in dystopian fiction.

Christiana Gregoriou's article outlines a diachronic study of crime fiction writing and re-writing. Misdirection and clue burying are noted to be particular stylistic strategies employed in the creation of a successful “whodunit”. Red herrings, for example, are identified as an effective means of misdirection as their irrelevance is revealed retrospectively at the point of (re)solution and remain as potentially misleading clues until confirmed otherwise. With reference to early drafts and notes of crime writer Peter Robinson's popular *Inspector Banks* novels, Gregoriou examines how Robinson re-wrote and redrafted his novels to include a higher number of clues. These clues include the creation of false suspicion surrounding particular (innocent) characters through the manipulation of narrator focalisation, sympathy alignment and the representation of (un)reliability. Gregoriou's analysis demonstrates how Robinson plays with schematic expectations and cultural character stereotypes, as well as employing other strategies such as repetition, under-specification and “giving items false significance”, which work together to obfuscate the real identity of the characters instrumental in the crime. Gregoriou concludes with a reflection on reader expectations

of the crime fiction genre, which can be influenced by individual experiences and schemata as well as knowledge and awareness of the author's work, and how knowledge of these stylistic mechanisms may provide helpful context for writing crime fiction.

A different type of text is under consideration in Chloe Harrison and Marcello Giovanelli's account of Olive Kitteridge, which explores the role of characterisation within the short story cycle format. The eponymous character in Olive Kitteridge is responsible for the interconnections and cohesion across the segmented narratives across the text, which falls somewhere between a "novel in stories" and a short story collection. Readers of this text are shown to emotionally respond to Olive's character: she is a rounded and multi-faceted character who takes on a life of her own beyond the pages of the book. Harrison and Giovanelli contextualise stylistic approaches to characterisation, and consider how processes of mind-modelling and text-external templates help readers to build up richer conceptualisations of characters in fiction. Their analysis traces Olive's development through the text, from how she is perceived externally by other characters through to the direct presentation of her mind as afforded through closer focalisation and unmediated mind-casting. They further argue that these processes of mind-modelling and mind-casting function at the local and macro levels of the text, spanning the self-contained narratives that constitute the story cycle to create a reading experience that is both immersive and resonant.

The next two articles consider texts which problematise categorisations of genre and form. First, Andrea Macrae's article explores the metafiction text Multiple Choice by Alejandro Zambra. Formally arranged as a multiple-choice examination, the novel mimics the format of the Academic Aptitude Test, a requirement for thirty years for students applying for university in Chile. The novel takes the form of a number of comprehension questions which ask readers to create their own connections of relevance between and across concepts. Meaning is created through how readers respond to and interact with these questions. As the novel progresses, readers completing the examination are able to "guide and restrict ways of thinking". These stylistic strategies establish a text that is both playful and subversive in its formal conventions and its social critique of Augusto Pinochet's dictatorship. Macrae specifically draws on Relevance Theory, which outlines the importance of inferences in construing literary meaning, in order to analyse the ways in which the novel challenges pragmatic processing and disrupts meaning making.

Alison Gibbons' article focuses on a similarly innovative, and problematic, genre through an extension of her recent studies of autofiction, a literary genre in which the line between fiction and autobiography becomes blurred, primarily through the inclusion of a character who resembles, and/or whom readers interpret as, the work's author. In contrast to literary-critical treatments of the genre, Gibbons adopts a cognitive approach drawing on Text World Theory, Conceptual Blending Theory and reader response data to examine the experience of reading Michelle Tea's Black Wave. Gibbons argues that readers, aware of the auto fictional stance they adopt in reading Black Wave, integrate mental representations triggered by the language of the novel with extra-textual knowledge they hold about the author to create a cognitive model that drives their responses to the novel and their assigning of auto fictional status to it. Gibbons examines how this approach can help to account for the perceived effects of reading the genre, namely the sense of aligning a character with an author whilst still being aware of the "ontological duplicity of autofiction". Her chapter provides a convincing account of how readers are positioned to respond to Black Wave and, through the introduction of two new concepts, "the author model" and "cognitive dissonance", offers a template for future researchers interested in autofiction, readers and cognition.

In the final paper of the collection, Peter Stockwell outlines the development of science fiction from its origins in the nineteenth century through to its contemporary forms. For Stockwell, the genre is differentiated from other forms of modernism in that its experimental style is a more

recent phenomenon. One of the key arguments that Stockwell raises is that experimentalism within the genre is not simply a part of the text's composition but instead has a more central function in the creation of texturally distinct worlds. Stockwell outlines how experimental style choices display iconicity, and thus highlight inseparable connections between form and meaning. His analysis considers how such experimental choices create distinct functional effects such as the estrangement of consciousness representation, explorations of the symbolic relationship between signifiers and signified, the positioning of readers through the disruption of layout, and the creation of cognitive overload through layering of semantic choices and optionality. These effects create immersive experiences that invite readers to enact and become complicit in the worlds of the text and create readings and interpretations which hinge on "the feeling of world-building, its felt texture, rather than its mere inventory of objects", effects that are distinctive to the science fiction genre.

Together, the articles in this special issue provide a showcase of work in stylistics that draws on latest advances in the discipline, including cognitive approaches and empirical methods to literary reading. The articles demonstrate the value of modern stylistic scholarship to research on contemporary fiction and also, we hope, to the literary scholar coming to stylistics for the first time.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Simpson, Paul. *Stylistics: A Resource Book for Students*. 2nd ed. London: Routledge, 2014.
2. Stockwell, Peter. *Cognitive Poetics: An Introduction*. 2nd ed. London: Routledge, 2020.
3. Stockwell, Peter, and Sara Whiteley. "Introduction." In *The Cambridge Handbook of Stylistics*, edited by Peter Stockwell, and Sara Whiteley, 1–9. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
4. Whiteley, Sara, and Patricia Canning. "Reader Response Research in Stylistics." *Language and Literature* 26, no. 2 (2017): 71–87.
5. Boroditsky, Lera; Liberman, Mark (13–23 December 2010). "For and Against Linguistic Relativity". *The Economist*. The Economist Newspaper Limited. Archived from the original on 15 February 2012. Retrieved 19 September 2019.

SUMMARY

The articles in this special issue use concepts, methods and approaches in modern stylistics to examine contemporary fiction, a diverse genre that reinforces, disrupts and refreshes readers' understanding of character, structure and style, bringing together a number of research strands to investigate distinctive style choices and the effects of those choices on readers. Covering a range of topics that represent some of the current trends in contemporary stylistic research such as clue-burying and misdirection, character enactors and the modelling of fictional minds, this special issue focuses on different text genres such as crime fiction, speculative fiction, autofiction and interconnected short stories. Overall, the contributors examine and outline how stylistic frameworks can effectively account for how we read, respond to and experience contemporary fiction.

რეზიუმე

ამ სტატიაში განხილულია ისეთი კონცეფციები, მეთოდები და მიდგომები, რომლების გამოიყენება თანამედროვე სტილისტიკაში თანამედროვე მხატვრული ლიტერატურის შესასწავლად. მრავალფეროვანი ჟანრი ეხმარება მკითხველის გაიგოს პერსონაჟის, სტრუქტურისა და სტილის შესახებ. ის აერთიანებს უამრავ კვლევით მიმართულებას გამორჩეული სტილის გამოსაკვლევად. მოიცავს თემების მთელ რიგს, რომლებიც წარმოადგენს თანამედროვე სტილისტური კვლევის ზოგიერთ აქტუალურ ტენდენციებს, როგორცაა მინიშნება, გონების მოდელირება. ეს ფოკუსირებულია ტექსტის სხვადასხვა ჟანრზე, როგორცაა კრიმინალური ფანტასტიკა, სპეკულაციური ფანტასტიკა, ავტო ფიქცია და ურთიერთდაკავშირებული მოთხრობები. ჩვენ განვიხილეთ და ხაზი გავუსვით, თუ როგორ შეუძლია სტილისტურ ჩარჩოებს მოახდინოს ზეგავლენა თანამედროვე მხატვრულ ლიტერატურაზე.

პუბლიცისტი სამსონ ფირცხალავა პოლიტიკური ჩეალოზის პირისპირ

მაია ბრეგაძე
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის
სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტი

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.08>

საკვანძო სიტყვები: პუბლიცისტიკა, დამოუკიდებელი საქართველო, სამსონ ფირცხალავა, დემოკრატიული რესპუბლიკა, მედიაპლატფორმა, პრესა, 1918-19 წლები

სოციალ-ფედერალისტების პოლიტიკური სპექტრი და კვლევის პროტოგამოცდილება

გაზეთი „სახალხო საქმე“ საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტიის ყოველდღიური ორგანოა, ამიტომ თავად ამ პარტიაზე ვიტყვით, რომ იგი პირველი ეროვნული მიმართულების პოლიტიკური ორგანიზაციაა საქართველოში და ეს ცოტას არ ნიშნავს. მისი წარმოშობა უკავშირდება „ახალგაზრდა ივერიელთა“ დაჯგუფებას და თარიღდება 1895 წლით. სწორედ აქედან შეიქმნა პარტიის საინიციატივო ჯგუფი, რომელმაც 1903 წელს პარიზში გამოსცა გაზეთი „საქართველო“. 1904 წელს ქენევის კონფერენციაზე საბოლოოდ გაფორმდა საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლუციო პარტია, რომელმაც პირველმა წამოაყენა საქართველოს ეროვნული სახელმწიფოს აღდგენის მოთხოვნა.

რას წარმოადგენდა სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტიის იდეოლოგია? მათი უმაღლესი იდეალი საქართველოში სოციალიზმის დამკვიდრება გახლდათ, რითაც სურდათ ადამიანები გაეთავისუფლებინათ ყოველგვარი ჩაგვრის, დისკრიმინაციისა და ეკონომიკური ექსპლუატაციისაგან. ამასვე ადასტურებს მკვლევარი ი. ირემიძე საკუთარ ნაშრომში, რომელიც მან დემოკრატიული რესპუბლიკის პარტიებს მიუძღვნა.

ისტორიკოსიმაღალხაზმაგაბერიძე, საქართველოს პოლიტიკურისისტემისერთ-ერთი სერიოზული მკვლევარი განავრცობს, რომ ფედერალისტების მსოფლმხედველობა გულისხმობდა აბსოლუტურად თანასწორუფლებიან საზოგადოებას, რომელშიც ადამიანები ვალდებულნი იქნებოდნენ, სხვებთან ერთად თანაბრად მიეღოთ მონაწილეობა საზოგადოებრივი კეთილდღეობის მშენებლობაში.

პარტიის ძირითადი პრინციპის თანახმად, როგორც ოფიციალურ წყაროში ვეცნობით, უნდა გაუქმებულიყო კერძო საკუთრება, ყოველგვარი ინდივიდუალური სიმდიდრე, რითაც მოისპობოდა ორგანიზაციების კლასობრივი ხასიათი. ეს საკითხი სიღრმისეულად შეისწავლა დემოკრატიული რესპუბლიკის მკვლევარმა, ისტორიკოსმა ოთარ ჯანელიძემ.

დიდი დახმარება გაგვიწია დიმიტრი შველიძის ისტორიულმა მონოგრაფიამ, რომელიც მან საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პოლიტიკური პარტიების, უშუალოდ კი ფედერალისტების კვლევას მიუძღვნა.

ასეთი გახლდათ სოციალისტ-ფედერალისტების კონცეფცია და მსოფლმხედველობა, რომელსაც ისინი მიზანმიმართულად ავითარებდნენ და აწვდიდნენ საზოგადოებას საკუთარი პარტიული პერიოდული ორგანოს „სახალხო საქმის“ მეშვეობით.

სტატია ფედერალისტთა ლიდერის სამსონ ფირცხალავას პუბლიცისტური დისკურსის ჩვენების მცდელობას წარმოადგენს. რაკი აღნიშნული პიროვნების

ჟურნალისტური მოღვაწეობა ფაქტობრივად შეუსწავლელია, მწირია რელიევანტური ლიტერატურაც. კვლევისას დავეყრდენით გურამ შარაძის წიგნს „უცხოეთის ცის ქვეშ“ და თანამედროვე მკვლევრის მარი წერეთლის მონოგრაფიულ კრებულში „დროის პარალელები“ წარმოდგენილ მოკლე პორტრეტულ ანალიზებს.

სამსონ ფირცხალავა - სოციალ-ფედერალისტთა სახე

ისტორიკოსი ოთარ ჯანელიძე თავის ერთ-ერთ ნაშრომში შემდეგი სიტყვებით იწყებს სამსონ ფირცხალავაზე საუბარს: „საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტების პარტიის ლიდერთა შორის სამსონ ფირცხალავა ერთ-ერთი გამორჩეული ფიგურაა. მისი როლი და ავტორიტეტი პარტიასა და სრულიად საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში 1910 წლიდან განსაკუთრებით გამოიკვეთა.“ (ჯანელიძე. სამსონ ფირცხალავა)

სამსონ ფირცხალავას, როგორც შემდგარი ჟურნალისტისა და გამოჩენილი პუბლიცისტის პორტრეტი მეტად საინტერესოა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ იგი ცნობილია არამარტო მწერალი. მან ადგილი დაიმკვიდრა პერიოდულ გამოცემათა დაარსებითა და რედაქტორობითაც. პარტიული ორგანოს - „სახალხო საქმის“ გამოცემამდე აქტიურად თანამშრომლობდა და რედაქტორობდა შემდეგ სერიოზულ გაზეთებს: „ცნობის ფურცელი“, „გლეხი“, „მიწა“, „მზე“, „ფასკუნჯი“. ასევე, იგი ბევრი სამეცნიერო და პოლიტიკური ხასიათის წიგნის ავტორია.

როგორც „სახალხო საქმის“ რედაქტორი, სამსონ ფირცხალავა ინტენსიურად აქვეყნებდა საავტორო სტატიებს. სწორედ აღნიშნული საპროგრამო ხასიათის პუბლიკაციები მოექცა ჩვენი თვალთახედვის არეში და გახდა ჩვენი კვლევის მთავარი წყარო.

სამსონ ფირცხალავას ყველა სტატიას საინტერესო და ინფორმაციული სათაური აქვს. მაგალითად მოვიყვანოთ რამდენიმე, ხოლო წინამდებარე ნაშრომში ჩავუღრმავდებით თითოეულ მათგანს: „ეროვნება და ეროვნული თავისუფლება“ (№249) „საკუთარი ძალა“ (№311) „მთავრობა და თვითმმართველობა“ (№323) „ნახული და გაგონილი“ (№365) „იარაღი“ (№420) „ბრძოლა სახელმწიფოსთვის“ (№414) „მომმეთასისხლი“ (№411) „რევოლუცია თუ რეაქცია“ (№395) და ბევრი ასეთი.

გვინდა გაგაცნოთ, თუ რა საკითხებზე წერდა აღნიშნული პიროვნება და როგორ შეიძლება დავალაგოთ მისი ტექსტები შინაარსის თვალსაზრისით: რაკი ჩვენი კვლევის პერიოდი 1918-19 წლების მედიატექსტებს მოიცავს, ამიტომ ჩვენც სამსონ ფირცხალავას სტატიების თავმოყრა და მათი ანალიზი 1918 წლის 26 მაისიდან დავიწყეთ.

სახალხო საქმის რედაქტორი ქვეყანასა და მსოფლიოში მიმდინარე ყველა პრობლემურ და აქტუალურ საკითხზე წერს. მისი სტატიები არაა ძალიან ვრცელი. ხშირ შემთხვევაში ორ ან სამ საგაზეთო სვეტს მოიცავს. ამას იმიტომ ვუსვამთ ხაზს, რომ მოცულობის მიუხედავად, პუბლიკაციები შინაარსობრივად ღრმა და მრავლისმთქმელია. წერილები, უმეტეს შემთხვევაში, ანალიტიკურია და არა მხოლოდ ინფორმაციული. ავტორს ადებული აქვს რომელიმე მნიშვნელოვანი მოვლენა ან ფაქტი და მის გარშემო ავითარებს კრიტიკულ მსჯელობას. გამოკვეთს მიზანს, სვამს კითხვებს და ეძებს პრობლემის გადაჭრის საშუალებებს.

როდესაც თემატიკა ზოგადსაკაცობრიოა, აქაც რედაქტორის მსჯელობა ვარირებს პიროვნულ სუბიექტივიზმსა და ანალიტიკურ რაკურსს შორის.

ჩვენ მიერ შესწავლილი პუბლიკაციებიდან სამსონ ფირცხალავა წერს სამხედრო საკითხზე, ერის თვითმყოფადობასა და თავისუფლების ფენომენზე, გერმანიასა და საქართველოს ურთიერთდამოკიდებულებაზე, ეთნიკურ და რელიგიურ ტოლერანტობაზე.

სამსონ ფირცხალავას ნააზრევი სახელმწიფოს თავისუფლების შემეცნების კუთხით პროგრესულია და ინდივიდუალურ კონცეფციას ქმნის. იგი ქართველი ერის თავისუფლებას ქართული დემოკრატიის მონაპოვრად მიიჩნევს.

ჩვენ გავეცანით სამსონ ფირცხალავას სიტყვას, რომელიც მან ეროვნული საბჭოს კრებაზე 1918 წლის 17 ივნისს წარმოთქვა და მომდევნო დღეს გამოცემულ №259-ში დაიბეჭდა. სოციალ-ფედერალისტური პარტიის ლიდერი სრულ მხარდაჭერას უცხადებს ხელისუფლებაში მოსულ სოციალ-დემოკრატებს, ოღონდაც მათ ქართული დამოუკიდებლობა შეინარჩუნონ: „ვუცხადებთ სრულ ნდობას რესპუბლიკის მთავრობას, რომელსაც დავეხმარებით ჩვენი ძალით იმ მძიმე და პასუხსაგებ საქმეში, რომელიც თავს იდვა დღევანდელ ყოვლად მწვავე და რთულ პირობებში.“ (№259.18 ივნისი. გვ 2)

დღეს, როდესაც თანამედროვე მედიაპროდუქცია მეყსეულად იქმნება და თითოეული ინდივიდი შესაძლებელია იყოს არა მარტო მომხმარებელი, არამედ პროდუქტის ავტორიც, უფრო მეტად აქტუალურია სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების კონტროლირება. ეთიკის ნორმებსა და განსაზღვრულ ჩარჩოებზე სამსონ ფირცხალავა საუკუნის წინ ავითარებს საკუთარ მოსაზრებას:

„თავისუფლება არ ნიშნავს ყველაფრის მოქმედებას და თქმას. არის საზღვარი სახელმწიფოებრიობისა, რომლის გადალახვაც არ ძალუძს არავითარ დემოკრატიულ წყობილებას და რომლის იქით არსებობს მხოლოდ ანარქია და დარღვევა. ჩვენში მრავალმა ისე გაიგო ბეჭდვის თავისუფლება, რომ მოურიდებლად წერენ ყველაფერს, ყველანაირ სიცრუესა და ცილისწამებას.“ (380,10 ნოემბერი, 2)

საქართველოს დამოუკიდებლობის სრული გააზრებისათვის ავტორი არ იშურებს მაგალითებს წარსულიდან, ცდილობს, აჩვენოს საზოგადოებას, თუ რამხელა ბედნიერება გვხვდა წილად და დაანახოს სირთულე მთელი რიგი საპასუხისმგებლო საკითხებისა.

დღეს სწორედ იმაზე აპელირებენ, რომ ქართველებს უცხოელებისაგან ბევრი რამ გადმოაქვთ, ითვისებენ მათ ჩვევებს, შეხედულებებს, ჩაცმულობას. „სახალხო საქმის“ რედაქტორის მხერა ამ მხრივაც უსწრებს ეპოქას: „ერი ვითარდება საკუთარი გზით, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ერმა არავინ მიიკაროს და შეითვისოს, არ ისესხოს უცხო კულტურიდან რამე. ერი მოითხოვს გადმოიღოს უცხოელთა ღირსება, წესი, ცოდნა-გამოცდილება, ეს ყოველივე უნდა გადაადნოს ერმა თავის გულში და ისე მიაწოდოს თავის შვილებს.“ (ფირცხალავა, სახალხო საქმე, 1918) ესეც ევროპეიზმის იდეის სწორი ინტერპრეტაცია და ევროპული ღირებულებებიდან საუკეთესოს შესწავლის ერთ-ერთი სწორი და პრაგმატული მიდგომაა.

249-ე ნომერში სტატიის „ეროვნება და ეროვნული თავისუფლება“ გაგრძელებაში ავტორი საუბრობს ქართველთა წარმომავლობაზე და ხაზგასმით მოუწოდებს მკითხველს, ყველა მოვალეობაზე წინ ერის თავისუფლება დააყენოს: „ეს ჩვენი მოვალეობაა გარდასულ თაობათ წინაშე“, და აქვე სვამს შეკითხვას: „ეს უნდა განხორციელდეს დაუყოვნებლივ, გაბედულად და ამის შესახებ კამათი შეუძლია მხოლოდ მონობაში დაბადებულ ცოცხალ მკვდრებს, მაგრამ რა სახით უნდა განხორციელდეს და რა ფორმით უნდა ჩამოყალიბდეს ქართველი ერის თავისუფლება?“ (ფირცხალავა, ეროვნება და ეროვნული თავისუფლება, 1918)

№250 სტატიაში ქვეყნდება ავტორის პასუხი ამ შეკითხვაზე - გზასამნაირი არსებობს: სრული დამოუკიდებლობა; ავტონომია უნიტარულ ან ფედერაციული რუსეთის სახელმწიფოში და ავტონომია დამოუკიდებელ ფედერაციულ ამიერკავკასიაში.

ჩვენი ანალიზის შედეგად, ვფიქრობთ, კარგად იკვეთება, რომ სოციალ-ფედერალისტებს და მათ ლიდერს ერის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად

იდეალურ ფორმად სრული სეპარაცია, დამოუკიდებლობა, რუსეთისა და კავკასიისგან გამოყოფა და საკუთარი სახელმწიფოებრივი ერთეულის დაარსება მიაჩნიათ. ეს ოდნავადაც არ ეწინააღმდეგება ფედერალიზმის იდეას, რომელიც კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, ქვაკუთხედი მათი მსოფლმხედველობისა.

საჭიროდ მიგვაჩნია ვისაუბროთ სამსონ ფირცხალავას დამოკიდებულებაზე გერმანიის პროტექტორობის მიმართ. ფედერალისტების ლიდერს ეს ევროპული სახელმწიფო ნაკლებად სტაბილურად მიაჩნია და ბოლომდე არ ენდობა და არც ეყრდნობა. აქვე სამსონ ფირცხალავა გამოთქვამს ეჭვს, რომ თუკი გერმანიის ინტერესი სხვა სახელმწიფოსკენ გადაინაცვლებს, საქართველო დაუცველი და დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი არსებობისათვის სრულიად მოუმზადებელი აღმოჩნდება. ამიტომ, „ნაკლებ დავეყრდნოთ გარეშე ძალას და რაც შეიძლება მეტი ვიზრუნოთ საკუთარი მოქმედებისათვის.“ (ფირცხალავა, სახალხო საქმე, 1918)

დემოკრატიული ღირებულებების რეფლექსირებისას ვცდილობთ, წინ წამოვიწიოთ ყველა ის საკვანძო საკითხი, რომელთა მიხედვითაც საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი გახდება დასკვნებისა და შეფასებების გამოტანა. ამიტომაც, რომ სამხედრო თემა, ერთ-ერთ ძირითად მასალას წარმოადგენს არა მარტო „სახალხო საქმის“ რედაქციისათვის, არამედ სახელისუფლებო და სხვა პარტიული საგამომცემლო ორგანოებისთვისაც.

ქართული არმიის შექმნისა და გაძლიერების აუცილებლობაზე სამსონ ფირცხალავას რამდენიმე საკვანძო სტატია აქვს დაწერილი: „ჯარის საჭიროება“ (№314), „იარაღი“ (№420), აღნიშნული საკითხი მას გამოტანილი აქვს ვრცელ სტატიაშიც „ეროვნება და ეროვნული თავისუფლება“ (№250).

„ჯარი თუ გვეყოლება ყველაფერი გვექნება და შეგვრჩება, ხოლო უჯაროდ ერთ მტკაველ მიწასაც ვერ შევინარჩუნებთ.“ (ფირცხალავა, ჯარის საჭიროება, 1918).

სხვა მხრივ, ზემოთ აღნიშნულ საკითხებზეც ეს გულანთებული მამულიშვილი საკუთარი განათლებიდან, გამოცდილებიდან და მხოლოდ და მხოლოდ ეროვნული ინტერესებიდან გამომდინარე წერს.

„მისი პუბლიკაციები გამოირჩევა აზრის სიღრმითა და სიცხადით, სადა და ფართო მკითხველისათვის გასაგები სტილით.“ (ჯანელიძე, ბეჭდური სიტყვა თბილისში)

დასკვნა

სამსონ ფირცხალავას მთელი საქართველოს საზოგადოება და პოლიტიკური სპექტრი უდიდეს პატივს სცემდა, გარდა ქართული ბოლშევიკური პარტიის წარმომადგენლებისა. ჩვენ არ მოვიყვანთ აქ ფილიპე მახარაძის შეფასებებს, ეს არ არის ჩვენი კვლევის მიზანი, მაგრამ მისი სიტყვები, რომ სამსონ ფირცხალავას „გარეშე ეროვნებისა არც არაფერი სწამს და არც არაფერი მიაჩნია“, შეურაცხყოფის ნაცვლად ხაზს უსვამს „სახალხო საქმის“ რედაქტორის ეროვნულ სულისკვეთებას.

ჩვენ მიერ გამოკვლეული სამსონ ფირცხალავას პუბლიცისტური ნიმუშები კი დასტურია სანდრო შანშიაშვილის შეფასებისა: „სამსონ ფირცხალავა სამშობლოს დიდი მოამაგე და ჭეშმარიტი მამულიშვილი იყო და მისი პუბლიცისტური წერილები დიდ გავლენას ახდენს მკითხველ საზოგადოებაზე.“ (ს. შანშიაშვილი, თქვენც რომ გახსოვდეთ, ახალგაზრდებო, მოგონებები, თბილისი, 1977, 41, 38)

სამსონ ფირცხალავას მიერ დატოვებული კულტურული მემკვიდრეობიდან ძალიან მნიშვნელოვანია მისი პუბლიცისტიკა და კრიტიკა, რომელიც, როგორც დავრწმუნდით, საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრების თითქმის ყველა საკვანძო საკითხს მოიცავს და მის გარეშე არასრულყოფილი იქნება დამოუკიდებელი საქართველოს პერიოდის წარმოდგენა.

ბიბლიოგრაფია:

1. ბენდიანიშვილი ალ, ეროვნული საკითხი საქართველოში 1801-1921, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1980
2. ირემაძე, ი. პოლიტიკური პარტიები და პარტიული სისტემა 1917-21 წლების საქართველოში, ჰაინრიხ ბიოლის გამომცემლობა, თბილისი, 2021
3. მაცაბერიძე მ, საქართველოს პოლიტიკური სისტემა, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2019
4. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა - ენციკლოპედია-ლექსიკონი (1918-1921), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2018
5. საქართველოს სოციალ-ფედერალისტთა პროგრამა, პარტიული სტამბა, თბილისი, 1918
6. ფირცხალავა ს, ეროვნება და ეროვნული თავისუფლება, მთავრობის სტამბა, თბილისი, 1918
7. შარაძე გ, უცხოეთის ცის ქვეშ, გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი, 1993
8. ცხადაია ზ, „ბოლშევიზმი და ქართული ლიტერატურა გასაბჭოებიდან მეორე მსოფლიო ომამდე 1921-1941), გამომცემლობა „მწიგნობარი“, თბილისი, 2016
9. წერეთელი მ, დროის პარალელები, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2017
10. „სახალხო საქმე“ 1918-1919 წლის ყველა ნომერი

აბსტრაქტი

1918-21 წლების დამოუკიდებელ საქართველოს ბევრი საზოგადო მოღვაწე, პოლიტიკოსი და პუბლიცისტი წარმოაჩენს, რომელთა საქმეები და სახელებიც კი მრავალი წლის მანძილზე ქართულ საზოგადოებას არც კი გაეგო.

ერთ-ერთ ასეთ ფიგურას წარმოადგენს სოციალ-ფედერალისტური პარტიის ლიდერი, ამავე პარტიის ბეჭდური ორგანოს „სახალხო საქმის“ რედაქტორი და მთავარი პუბლიცისტი, პარლამენტის წევრი და ღვაწლმოსილი პედაგოგი, მრავალი შრომის ავტორი - სამსონ ფირცხალავა, რომელიც საინტერესო და მრავალმხრივ შესასწავლი პიროვნებაა როგორც პოლიტიკოსი, პედაგოგი, საზოგადო მოღვაწე, მაგრამ ჩვენი ხედვა ამ შემთხვევაში მის ჟურნალისტურ საქმიანობაზე ფოკუსირდება.

წინამდებარე სტატია ემსახურება სამსონ ფირცხალავას პიროვნების პოლიტიკური რეალიზმის ობიექტურ ასახვას, მისი ღვაწლისა და როლის გამოკვეთას, თავისუფალი სიტყვის, ჟურნალისტური ეთიკის, დახვეწილი ოპონირებისა და დემოკრატიული პრინციპების წარმოჩენას ქართული ჟურნალისტიკის ისტორიაში.

კვლევის ფარგლებში ვეცდებით იმ ფასეულობებისა და ორიენტირების გამოვლენას, რომლებმაც განაპირობა სამსონ ფირცხალავას პუბლიცისტური დისკურსი.

კვლევის თეორიული საფუძველი ეყრდნობა როგორც ისტორიული, ასევე ლოგიკური რეალური ერთიანობის ზოგადმეთოდოლოგიურ პრინციპებს - შედარებით და სისტემურ ანალიზს. ჩვენი კვლევის ძირითადი ნაწილი თვისებრივია თავისი ბუნებით, რადგანაც საკვლევი მასალა ისტორიული წარსულიდან მომდინარეობს. კონტენტანალიზის მეშვეობით გამოვყავით ერთეული დოკუმენტები, მეორადი მონაცემები და ვცადეთ მათი შეგროვება, კლასიფიცირება, სინთეზირება, შეფასება და ინტერპრეტირება.

კონკრეტულ შემთხვევაში, რელევანტური ლიტერატურის მიმოხილვა განვამტკიცეთ

გაზეთ „სახალხო საქმის“ ფურცლებზე დაბეჭდილი პირველადი ოფიციალური წყაროებით. ვგულისხმობთ, სამსონ ფირცხალავას ავტორობით გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებს.

ABSTRACT

Maia Bregadze
Student of Mass Communication PHD Program
Caucasus International University

It is worth noting that in the not-so-distant past, it was not only prohibited to scrutinize and document the activities of many leaders but even to mention their names. One such luminary is Samson Firtskhalava, the leader of the Social-Federalist Party, the editor, and chief publicist of the party's official publication, «People's Affairs.» He was also a parliament member and an esteemed educator, renowned for his prolific body of work.

Samson Firtskhalava's multifaceted person holds intrigue from various angles. He is a captivating figure as a politician, educator, and public personality. However, our focus in this exploration centers on his role as a journalist.

This article aims to provide an objective analysis of the political realism embodied by Samson Firtskhalava. It sheds light on his accomplishments and contributions, emphasizing the principles of free speech, journalistic ethics, astute opposition, and democratic ideals within the context of Georgian journalism history.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В ВОПРОСЕ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГРУЗИИ

Гурам Мархулия

Доктор истории, ассоциированный профессор, Сухумского государственного
университета (Грузия)

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.03.09>

Введение. На рубеже XIX-XX веков Южный Кавказ и Центральная Азия превратилась в «лабиринт» мировой политики, в котором происходило неминуемое столкновение интересов великих держав, стремившихся заполнить регион своим влиянием. Эта политика продолжилась и на рубежах XX – XXI столетия. СССР как мировая держава, глобальное лидерство которой начало размываться с 80-их годов XX в., а к концу столетия и вовсе распалась. Новая Россия в поисках утраченного равновесия развязала кровопролитные войны в бывшем геополитическом пространстве с целью сохранения своего влияния.

Южный Кавказ обладая уникальностью геополитического положения представляет собой некую микромодель мира, в котором границы и мосты во всех этих сферах переплетаются в сложнейший исторический и геополитический узел. В этом контексте данный регион как точка соприкосновения международных интересов стран Запада и Востока представляет особое значение. Быстрое превращение стран Южного Кавказа из объектов в субъекты международных отношений стало военно-политическим крахом России.

Ключевые слова. Геополитика, Международные отношения, Центральная Азия, Южный Кавказ, Казахстан. Грузия.

Разрушение мирового порядка

Геополитические беспорядки возникшие после распада социалистической системы было на руку всем ведущим геополитическим игрокам в международных отношениях. Состоянием хаоса воспользовалась также и новая Россия в надежде, что она сохранит за собой страны постсоветского пространства. С этой целью Россией были инспирированы все конфликты, которые не разрешены и сегодня. Первоначально США и Запад в целом мало противостояли России в своей геополитической игре, бывало, что Москва действовала с их молчаливого согласия, а иногда в завуалированной форме, даже в купе с ней. Эта политика привело к оккупации грузинских областей Абхазети и Сев. Картли (т.н. Южная Осетия) где около полумиллиона человек стали беженцами в своей же стране.

Мировой порядок установленный после второй мировой войны был разрушен, а руководствоваться Уставом ООН те державы, которые создали эту организацию, не очень то спешили, так как они сами так или иначе были причастны ко всему этому.

Грузия и в целом Южный Кавказ представляет собой регион, находящийся в эпицентре доминирующих геополитических потоков. Основные геополитические силы — США и Россия ведут борьбу за Южный Кавказ для приобретения своего геополитического и геоэкономического пространства, где нефть и газ Каспия являются приоритетными аспектами их политики. Правительство Грузии вынуждено было после оккупации Россией исторических областей страны взять внешнеполитический курс на Запад наивно полагая, что цивилизованная Европа со своим военно-политическим блоком помогут

стране с вопросом восстановления территориальной целостности государства. Однако геополитическое противоборство США и России привело к тому, что оккупированные области Грузии в 2008 году были признаны Россией в качестве «независимых государств» это было ответом на признание Косово Западом. В Кремле полагали, что этим актом наказали Грузию, однако в Москве не учли, что для грузинского народа не имеет значение под каким статусом будут оккупированные области страны, их освобождение является вопросом лишь времени!

Молчание и бездействие мирового сообщества привели к тому что Россия без стыда и совести оккупировала Крым, создала из украинских областей т.н. ДНР и ЛНР, а затем и вовсе открыто начала войну с целью захвата Украины.

Таким образом вопрос Грузии был принесен в жертву геополитическим играм Держав. В грузинском обществе прекрасно понимают, что проблема справедливости и справедливого государства относится к числу «вечных проблем», проходящих через все историю существования человеческого общества. В разных эпохах развития человеческой цивилизации этот вопрос волновали отдельных личностей, целых народов и государств. К великому сожалению сегодня XXI веке государства мира еще не достигли той степени развития, где возможно было установление справедливых международных отношений. Не даром классик английской эссеистики Уильям Хээлит в свое время писал: «Если бы человечество стремилось к справедливости, оно бы давно ее добилось».

Человеческие страдания для большой геополитики это как шалости маленького ребенка, «цивилизованная» Европа кичилась тем, что они создали универсальные государства, а к страданиям грузин или других народов постсоветского или постсоциалистического пространства они были равнодушны. Полагаем, что не удивительно тяготение грузинского и всего постсоветского общества к европейской сообществе, дабы вновь не подпасть под влияние не меняющейся России.

С течением времени роль и значение Центральной Азии и Южного Кавказа заметно выросли. Главными преимуществами регионов стали их уникальные возможности по транзиту углеводородов и других товаров из Азии в Европу по Каспийскому и Черному морям. Отсюда и все геополитические шаги, которые не соответствуют интересам РФ!

Сегодня идет борьба за новую систему международных отношений, за новый международный порядок и в этой геополитической борьбе активное участие принимает Китайская Народная Республика которая предлагает свои геоэкономические проекты которые позволят сбалансировать отношения Держав.

Грузия и Казахстан в контурной карте геополитики

Грузия в своей борьбе за государственную независимость столкнулась с геополитическими интересами России, вследствие чего 22% территории страны были оккупированы, а затем области Грузии были признаны в качестве «независимых государств» все это сопровождалось ростом напряженности как в политическом так и в экономическом отношений. Если добавить к этому вмешательство многих внешних игроков, а также воздействие нефтяной политики, то картина становится на редкость сложной. Все это ставит перед грузинским руководством, весьма масштабные задачи.

На фоне роста взаимосвязи и взаимозависимости между государствами в современном мире наблюдается активизация политической деятельности субъектов международной жизни, направленная на реализацию национальных интересов. Как следствие - обостряется

геополитическое противоборство, изменяя характер сбалансированного отношения политических, военных и экономических отношений, обостряется борьба между отдельными странами за обладание природными ресурсами, достижение более высокого жизненного уровня для своих граждан.

Геополитические противоречия между великими державами и союзами государств, если их своевременно не разрешать, могут привести к глобальному геополитическому противостоянию. Именно геополитические интересы великих держав является причиной тех войн которые происходят сегодня на наших глазах, именно эти войны и являются способом разрешения глобальных геополитических противоречий между ними.

Геополитическое положение Грузии и Казахстана, государств Центральной Азии в целом его влияние на современное геополитическое противоборство свидетельствуют о том, что наши страны сохраняют объективные параметры, позволяющие занимать особое место в системе глобальных пространственно-силовых отношений. Однако его эффективность может и должна быть повышена в случае принятия необходимых мер структурно-организационного и содержательного плана. Для этого у наших государств имеются все необходимые ресурсы, и многое будет зависеть от политической воли государственного руководства, активной позиции граждан, чьи интересы и реализуются, прежде всего, в процессе обеспечения национальной безопасности государств Центральной Азии и Южного Кавказа.

В современных условиях любой геополитический субъект участвует в той или иной форме противоборства. Ведущие же субъекты, великие державы, региональные лидеры используют всевозможные формы геополитического противоборства для достижения своих национальных целей и задач. Современное геополитическое противоборство по своей природе является объективно-субъективным, где переплетаются независимые от сознания социальных субъектов природно-географические факторы с факторами субъективного характера, смысл которых состоит в единстве географических, политических, военных и экономических аспектов.

Анализ ретроспективного и современного компонентов системы современного геополитического противоборства позволяет не только наиболее верно характеризовать те или иные политические, экономические, культурные и прочие шаги государства в отношении других государств, но и прогнозировать наиболее вероятные сценарии дальнейшего развития геополитических процессов.

Грузия за последние годы выработало и ведет сбалансированную политику в отношениях геополитических центров так как необходимо ориентироваться, в первую очередь, на поиск методов решения долгосрочных политических и экономических вопросов, безусловно в комплексе международной политики государства.

При обозначении приоритетов внешней политики Грузия исходит из уникального сочетания геополитических факторов, определяющих характер развития региона и требующих повышенного внимания к развитию всесторонних отношений с соседними странами – Азербайджаном, Арменией, Россией, Турцией. Грузия в этой политике руководствуется ценностями мировой цивилизации – демократией, свободой личности и верховенством закона. Отсюда исходит и концепция внешней политики страны, направленной на построение равноправных и взаимовыгодных отношений со всеми государствами мира и обеспечение собственного геополитического пространства для многих геоэкономических проектов.

Вместе с этим следует отметить, что руководство Грузии не собирается подписывать новый Георгиевский трактат с Россией, хотя предприняла попытку улучшения отношения

с Россией, однако без деокупации территории Грузии о нормальных отношениях между Грузией и Россией не следует ожидать. Отсюда и геополитическая ориентация на Запад.

Южный Кавказ, Грузия в частности небольшой по площади и населению регион, который превратился в настоящее время в одну из зон геополитической борьбы. Политика Москвы в этом регионе продиктована тем, что происходящие здесь процессы имеют для Российской Федерации важное значение, так как Грузия - это ключ к Кавказу и Черноморского региона, поэтому Россия ни при каких обстоятельствах не может добровольно отказаться от контроля над пространством Грузии. В правительственных и академических кругах Грузии это прекрасно понимают, но без восстановления территориальной целостности нормализация политических отношений исключена.

Одним из последствий распада Советского Союза явилось провозглашение и международное признание государственной независимости республик Средней Азии и Казахстана, ставшее началом формирования их внешнеполитической субъектности и открывшее центр евразийского континента для международно-политических взаимодействий. Сквозь «хаос» разновекторных, а порой и противоречивых международных процессов, развернувшихся в начале 1990-х гг. как в пределах самого азиатского «фрагмента» бывшего СССР, так и в смежных и переплетающихся с ним комплексах межгосударственных взаимодействий, со временем проступили контуры магистральной тенденции - становления в азиатской части постсоветского пространства, получившей название «Центральная Азия», региональной подсистемы международных отношений. Изменчивость и неустойчивость международной ситуации в Центральной Азии, превращение региона в поле пересечения интересов соседних стран и удаленных «центров силы», усиливающаяся склонность центральноазиатских государств к проведению активной внешней политики и балансированию между разнонаправленными внешними воздействиями обуславливают интерес к региону как в экономическом так и в геополитическом плане.

Актуальность Казахстана и региона в целом определяется, в первую очередь, все возрастающим значением, которое Центральная Азия играет в современных международных отношениях, являясь точкой пересечения интересов крупнейших мировых акторов - России, США, Китая, ЕС, и, одновременно, полем соприкосновения, взаимопроникновения и столкновения ценностей крупнейших мировых цивилизаций:

Центральная Азия - не только ключевой регион на карте мира, установление контроля над которым позволяет управлять глобальным транзитом углеводородов и других видов стратегического сырья для крупнейших развивающихся экономик (прежде всего, Китая) и, как следствие, влиять на их экономический рост, совокупную мощь и направления экспансии. Центральная Азия - это перекресток цивилизаций, контроль над которым, как считалось на протяжении веков, позволяет властвовать над миром. Это свое исключительное геополитическое значение регион сохраняет и сегодня.

Известно, что у Европы отсутствуют стратегические запасы углеводородов, поэтому она всеми силами стремится к тому, чтобы поток энергоресурсов Каспия пошел не на восток в Китай, не на север в Россию, не на юг в Иран, а на запад через Азербайджан, Грузию и Турцию в ЕС. Все это позволяет утверждать, что Центральная Азия постепенно превращается в самостоятельный и важный фактор мировой политики и экономики. Данная объективная реальность может служить точкой отсчета при определении роли и места центрально-азиатских государств в системе современных международных отношений.

Становление и развитие внешней политики Республики Казахстан происходило на фоне разрушительных последствий распада Советского Союза, но благодаря президенту Н. Назарбаеву Казахстан сумел сохранить мир и порядок внутри страны, что дало возможность

развитию страны.

Токаев К.К. считает: «Геополитическое расположение Республики Казахстан на стыке Азии и Европы, экономические и военно-политические цели и интересы определили место Казахстана в системе международных отношений как крупного регионального государства, заинтересованного в создании в своем окружении зоны добрососедства на принципах взаимной безопасности, уважения суверенитета и территориальной целостности. В этих целях перед казахстанской дипломатической службой ставятся задачи включения страны в мировые и региональные структуры экономического и политического взаимодействия». [17, с. 15-19].

Как один из крупнейших в мире производителей и экспортеров энергоресурсов, Казахстан привлекает к себе повышенное внимание со стороны западных партнеров. Они заинтересованы в устойчивом экономическом развитии страны и сохранении в ней внутривнутриполитической стабильности. Поэтому в Вашингтоне и Брюсселе придают большое значение укреплению политических контактов с Астаной.

Внешняя политика Казахстана, особенно в вопросах безопасности, никогда не опускалась до уровня механической рефлексии на возникающие ситуации. Для внешней политики Казахстана характерны такие моменты, как многовекторность, сбалансированность, миролюбие, настрой на компромисс без ущерба долгосрочным национальным интересам. С самого начала существования Казахстан заявил о своем стремлении развивать многостороннее и взаимовыгодное сотрудничество с соседними государствами, прежде всего, с Россией и Китаем, что несомненно способствовало укреплению его позиций в мировом сообществе. В то же время в Казахстане понимают значение развития связей и с Западом.

Ныне Республика Казахстан, активный член мирового сообщества, является авторитетным субъектом международных отношений. Позитивные результаты экономического роста, политической стабильности, межнационального согласия, деятельности общественных и неправительственных организаций стали своеобразным символом демократического и устойчивого развития Казахстана. За столь короткий по историческим меркам срок были успешно проведены политические, экономические, социальные реформы, которые оцениваются как наглядный пример эффективной внутренней и внешней политики руководства страны.

Через нефтепровод Баку-Тбилиси-Джейхан Азербайджан и Грузия получили выход на европейские энергетические рынки, что заложило основу нашего геополитического союза. Кроме того, Азербайджан и Грузия создают Южно-Кавказский коридор для богатых природными ресурсами стран Центральной Азии. Казахстан медленно, но верно движется к тому, чтобы задействовать этот маршрут для экспорта своей нефти на западные рынки.

Маршруты экспорта нефти и газа, направленные на Запад, соответствуют национальным интересам Казахстана, так как они дают доступ к прибыльным европейским рынкам. Они также укрепляют позиции страны в ее торговле с Россией и обеспечивают возможность партнерства с Западом. Южно-Кавказский энергетический коридор играет в этом отношении особую роль. Он позволяет транспортировать казахстанскую нефть и потенциально газ в Европу в обход России.

Трубопровод КТК, доставляющий казахстанскую нефть на Запад через Россию, не способен пропускать увеличивающийся объем поставок. Увеличение пропускной способности трубопровода в течение долгого времени тормозилось из-за позиции России, так как Кремль стремился контролировать трубопровод. Казахское правительство, а также нефтедобывающие компании, работающие на Тенгизе и Кашагане, обеспокоенные

отсутствием прогресса в этом вопросе, обратились к транскаспийскому варианту. В 2007 году Казахстан запустил проект ККТС, создав инфраструктуру для транспортировки нефти морским путем в Азербайджан танкерами и баржами. Национальная компания Казахстана

«КазМунайГаз» начала покупать активы на Черном море, чтобы получить доступ к европейским рынкам, вероятно с этой же целью Батумский порт с терминалом был куплен «КазТрансОйл»-ем.

Правительство Казахстана постепенно наращивало инвестиции в экономику Грузии, прежде всего в энергетику, строительство и телекоммуникационный сектора. Казахстан стал третьим крупнейшим инвестором в Грузии и поддерживает очень хорошие отношения с Тбилиси.

Турция желает и способна внести свой вклад в урегулирование конфликта и укрепление региональной безопасности на Южном Кавказе. Интересы Анкары соответствуют интересам ЕС и Казахстана, и она также стремится к достижению согласия с Россией.

В то же время необходим определенный уровень решимости продолжать развивать энергетические проекты. В распоряжении ЕС значительно больше ресурсов (финансовых, технических и организационных), чем у России, поэтому он может лучше обеспечить поддержку своим проектам. И ЕС, и Казахстан глубоко заинтересованы в развитии Южно-Кавказского коридора. Инфраструктура и связи, которые уже построены, и которые будут созданы, не только удовлетворят потребности добывающих компаний, транзитных государств и потребителей нефти, но и будут способствовать улучшению отношений и укреплению безопасности как Центральной Азии так и Южного Кавказа.

Для ЕС особенно важно транспортировать центральноазиатский и казахстанский газ в Европу в рамках запланированного проекта Южный газовый коридор, которому придается приоритетное значение. Вероятность реализации этих проектов весьма велика, что усилит геополитическую безопасность двух регионов в международных отношениях. Более того КНР предлагает весьма интересный проект «один пояс и один путь» при реализации которых еще более возрастет значение наших регионов, что позволит укрепить геополитическую безопасность стран входящих в наши регионы.

Казахстан и Грузия - стратегические перспективы

Одним из последствий распада Советского Союза явилось провозглашение и международное признание государственной независимости Казахстана. Сквозь «хаос» разновекторных, а порой и противоречивых международных процессов, развернувшихся в начале 1990-х гг. как в пределах самого азиатского «фрагмента» бывшего СССР, так и в смежных и переплетающихся с ним комплексах межгосударственных взаимодействий, со временем проступили контуры магистральной тенденции - становления в азиатской части постсоветского пространства, получившей название «Центральная Азия», региональной подсистемы международных отношений. Изменчивость и неустойчивость международной ситуации в Центральной Азии, превращение региона в поле пересечения интересов соседних стран и удаленных «центров силы», усиливающаяся склонность центральноазиатских государств к проведению активной внешней политики и балансированию между разнонаправленными внешними воздействиями обуславливают интерес к региону как в экономическом так и в геополитическом плане.

Актуальность Казахстана и региона в целом определяется, в первую очередь, все возрастающим значением, которое Центральная Азия играет в современных международных отношениях, являясь точкой пересечения интересов крупнейших мировых акторов -

России, США, Китая, ЕС, и, одновременно, полем соприкосновения, взаимопроникновения и столкновения ценностей крупнейших мировых цивилизаций:

Казахстан - не только ключевая страна на карте мира, но и является локомотивом для других государств региона, установление контроля над которым позволяет управлять глобальным транзитом углеводородов и других видов стратегического сырья для крупнейших развивающихся экономик (прежде всего, Китая) и, как следствие, влиять на их экономический рост, совокупную мощь и направления экспансии. Казахстан - это перекресток цивилизаций, контроль над которым, как считалось на протяжении веков, позволяет властвовать над миром. Это свое исключительное геополитическое значение регион сохраняет и сегодня.

Крушение социалистической системы открыло путь для беспрепятственного развития унификационных процессов в экономике и политике, которые превращают мир в глобальную цивилизационную целостность. Но данный процесс сопровождается столкновением цивилизаций, которое происходит не только на уровне военного противостояния или экономической экспансии, но, прежде всего, на уровне противостояния и подавления духовных составляющих и доминант локальных цивилизаций вроде грузинского геополитического пространства. В подобных обстоятельствах особую значимость приобретает геополитика как инструмент цивилизационного измерения мира. Ведь всякая цивилизация имеет свое территориальное ядро, в котором создаются ее главные ценности, где проживает стабильное большинство носителей данной культуры. Поэтому геополитический анализ не может абстрагироваться от собственно цивилизационных измерений. Поэтому для нас важно чтобы страна была подключена ко всем важным геоэкономическим проектам для геополитической безопасности.

Растущая геополитическая напряженность, необходимость диверсификации торговых партнеров и маршрутов должны подталкивать Казахстан и Грузию к еще большему сотрудничеству. Активизация двусторонних встреч на уровне политических элит, бизнес сообществ и институционализация экономического сотрудничества в виде казахстанско-грузинского экономического союза и дорожной карты сотрудничества способствуют динамике роста товарооборота, инвестиций и даже туристических потоков между странами. Тем не менее, сотрудничество между Грузией и Казахстаном реализуется не в полной мере в силу глобальных и региональных ограничений.

Сегодня для двух стран важно двустороннее сотрудничество, выходящее за рамки общего исторического прошлого прошлых десятилетий советской власти, что должно основываться на дальнейшем усилении торгово-экономических и даже культурных двусторонних отношениях.

Дипломатические отношения между Грузией и Казахстаном были установлены 23 июля 1992 года, после обретения обеими странами независимости в 1991 году. Поиск дальнейшей модели сотрудничества должен выходить за рамки общего «постсоветского» прошлого, которое сейчас оценивается более критично, чем когда-либо прежде, после многочисленных заявлений российских официальных лиц, ставящих под сомнение территориальную целостность и суверенитет обеих стран.

Одним из важнейших столпов дипломатических отношений между двумя государствами является четкая позиция Казахстана о непризнании грузинских областей оккупированных Россией, грузинское общество ценит и благодарен правительству Казахстана, казахскому народу.

Следует отметить, что грузино-казахстанские отношения всегда были дружественные, значительно укрепились экономические связи Казахстана и Грузии. В 2022 году исполнилось

30 лет со дня установления дипломатических отношений между странами., Экономические же связи начали развиваться лишь в 2006, когда Казахстан начал инвестировать в экономику Грузии. В 2021 году с возникновением казахстанско-грузинского экономического союза торгово-экономические отношения двух стран получили новый импульс., эти события заставили страны пересмотреть и логистические цепочки. Новые вызовы и новые возможности - так можно охарактеризовать экономическое партнерство Казахстана и Грузии, в прошлом 2022 году товарооборот между двумя странами увеличилось сем раз, в этом году эта тенденция набирает силу и сулит развитием грандиозных планов.

Известно, что у Европы отсутствуют стратегические запасы углеводородов, поэтому она всеми силами стремится к тому, чтобы поток энергоресурсов Каспия пошел не на восток в Китай, не на север в Россию, не на юг в Иран, а на запад через Азербайджан, Грузию и Турцию в ЕС. Все это позволяет утверждать, что Центральная Азия постепенно превращается в самостоятельный и важный фактор мировой политики и экономики. Данная объективная реальность может служить точкой отсчета при определении роли и места центрально-азиатских и южно-кавказских государств в системе современных международных отношений.

В этом контексте геэкономической и геополитической головоломкой является строительство глубоководного нового порта Анаклия. Решение о строительстве глубоководного порта в Анаклия было принято властями Грузии для увеличения транзитного потенциала страны и для подключения к проекту “Нового Шелкового пути”, который должен был соединить Восток и Запад еще в 2016 году. Порт Анаклии – важный для Грузии инфраструктурный проект, поскольку он откроет путь для переброски грузов из Центральной Азии в Европу и наоборот. Строительство этого порта превратило бы Грузию в логистический хаб, а, страна окончательно сформировалась бы в качестве морского государства.

Строительство нового порта в Анаклия началось в декабре 2017 года, но через полгода, когда уже началось углубление акватории, работы были заморожены. Правительство Грузии приостановило работу по строительству порта из-за геополитических проблем.

Дело в том, что Анаклия расположена в двух шагах от российских оккупационных войск в Абхазети поэтому ясно, во-первых что строительство порта не в интересах России, более того порт станет конкурентом российским портам. Во-вторых США считают, что Анаклия должна быть построена американскими инвесторами, то есть Западом, и в него не должны входить китайские компании из-за политической опасности глубокого проникновения Китая в регион. В 2019 году госсекретарь США Майк Помпео заявлял, что порт Анаклия «поможет Грузии наладить отношения с развитыми экономиками, что позволит избежать влияния России и Китая..». В третьих американско-европейскую конкуренцию вокруг евразийских портов и других важных объектов инфраструктуры.

Также надо учитывать, что существует более широкое евразийское измерение геополитического значения Анаклии, что будет способствовать тому, что проект, вероятно, сохранится в повестках дня основных региональных акторов. Хотя Пекин и Вашингтон в последнее время добились прогресса в торговых вопросах, геополитическая конкуренция между ними вряд ли снизится. По всей вероятности, императив Вашингтона состоит в том, чтобы ограничить усиливающуюся экспансию Пекина в центре Евразии. Одним из выражений данного противостояния является то, что США ограничивают китайские шаги по получению контроля над важной инфраструктурой, такой как дороги, порты и железные дороги. Как стратегически расположенный порт, Анаклия стала частью этой конкуренции, что хорошо отразилось в выше приведенном заявлении госсекретаря США Майка Помпео.

Поскольку США и Китай имеют принципиально разные взгляды на будущее моделирование Евразии, часто утверждается, что эта конкуренция подрывает перспективы строительства Анаклии. Однако та же геополитическая борьба и возможность попадания порта Анаклия в руки КНР того, будут способствовать сохранению интереса США к порту. Как будут развиваться события в будущем покажет время, но ясно, что вокруг порта Анаклия геополитическая головоломка еще не разрешена. Сегодня в мире идет война за контроль над торговыми путями и наступает интересное время для того, чтобы Грузия обрела важную функцию. Мы прекрасно понимаем глобальные процессы и мировую экономическую ситуацию. Сегодня идет настоящая война за контроль над торговыми путями. Надеюсь, что европейцы и китайцы создадут коридор, проходящий через нашу страну. Именно это обеспечит Грузии стратегическую функцию.

В складывающейся конфигурации у Грузии есть возможность стать мостом между Европой и Азией. Причем, это имеет обоюдоважное значение для обоих глобальных проектов.

Китай заинтересован во всех инфраструктурных проектах, осуществляемых в Грузии. В их числе и строительство первого грузинского глубоководного порта в Анаклия. В целом инфраструктурные проекты «Один пояс — один путь» и «Средний коридор» являются предметом приоритетного интереса со стороны китайских компаний.

Сегодня геополитика вновь в центре внимания, и Грузия стремится воспользоваться открывающимися возможностями в качестве страны-транзитера. Возобновившаяся дискуссия вокруг порта «Анаклия» пока не привела к конкретным результатам, однако стремительно меняющийся геополитический ландшафт и осуществление проектов, которые ранее казались маловероятными, сигнализируют о том, что ничего невозможного нет.

Таким образом всесторонний анализ места и роли геополитических интересов государств Центральной Азии и Южного Кавказа в современном политическом процессе показал, что приоритетным в их содержании является обеспечение национально-государственной безопасности, политической стабильности и справедливых международных отношений при сохранении стремления отдельных стран к контролю над территориями и ресурсами, имеющими стратегическое значение.

Общей чертой геополитической конфронтации и консолидации на современном этапе развития является то, что в их основе лежит пересечение геополитических интересов как основных детерминант современного политического процесса.

Имеющийся социально-экономический и военно-политический потенциал государств Центральной Азии позволяет обеспечить себе достойное место в мире, активное участие в геоэкономических проектах позволит и Грузии обезопасит свое геополитическое пространство.

Геополитические интересы держав, как правило, прагматичны, если не сказать эгоистичны. В борьбе интересов за выживание, за безопасность нации, цели достигаются насилием, кровопролитием, войной. Безопасность государства выступает доминирующим геополитическим интересом. Национальная безопасность, является одним из элементов национального интереса государства, обеспечивающего ему наряду с другими элементами оптимальное существование, поэтому геополитическая и геоэкономическая безопасность государств Центральной Азии является залогом безопасности государств Южного Кавказа.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF CENTRAL ASIA FOR GEORGIA'S GEOPOLITICAL SECURITY

Guram Markhulia

Doctor of History, Associate Professor, Sukhumi State University (Georgia)

Summary

At the turn of the 19th and 20th centuries, the South Caucasus and Central Asia became a “labyrinth” of world politics, where the interests of the great powers seeking to fill the region with their influence inevitably clashed. This policy continued at the borders of the 20th and 21st centuries. The USSR as a world power, whose global leadership began to erode in the 1980s, disintegrated by the end of the century. The new Russia, in search of its lost equilibrium, unleashed bloody wars in the former geopolitical space in order to maintain its influence.

The South Caucasus, with its unique geopolitical position, is a kind of micro-model of the world, where borders and bridges in all these spheres are intertwined in a complex historical and geopolitical knot. In this context, the region is of particular importance as a point of contact between the international interests of Western and Eastern countries. The rapid transformation of the South Caucasus countries from objects to subjects of international relations was the military and political collapse of Russia.

The geopolitical turmoil that followed the collapse of the socialist system was in the hands of all the leading geopolitical players in international relations. The new Russia also took advantage of the chaos, hoping to hold on to the post-Soviet countries. To this end, Russia instigated all the conflicts that are still unresolved today. Initially, the US and the West in general did not oppose Russia much in its geopolitical game, there were times when Moscow acted with their tacit consent and sometimes in a veiled form, even in tandem with them. This policy led to the occupation of the Georgian regions of Abkhazia and North Kartli (so-called South Ossetia), where about half a million people became refugees in their own country.

The post-World War II world order was shattered, and the powers that created the UN Charter were in no hurry to be guided by it, since they themselves were involved in one way or another.

Georgia and the South Caucasus as a whole is a region at the epicentre of the dominant geopolitical currents. The main geopolitical powers - the US and Russia - are fighting over the South Caucasus in order to acquire their geopolitical and geo-economic space, with Caspian oil and gas at the forefront of their policies. The geopolitical position of Georgia and Kazakhstan, of the Central Asian states in general, and their influence on the current geopolitical confrontation prove that our countries have objective parameters that allow them to occupy a special place in the system of global power relations. However, their effectiveness can and should be increased if the necessary structural, organisational and substantive measures are taken. The relevance of Kazakhstan and the region as a whole is determined, first of all, by the growing importance of Central Asia in modern international relations as a point of intersection of the interests of the world's largest players - Russia and the United States,

Central Asia is not just a key region on the world map, the control of which will allow major emerging economies (especially China) to manage the global transit of hydrocarbons and other strategic raw materials, and thus influence their economic growth, aggregate power and areas of expansion. Central Asia is a crossroads of civilisations, the control of which, it has been believed

for centuries, allows one to dominate the world. The region retains this exceptional geopolitical importance today.

Thus, a comprehensive analysis of the place and role of the geopolitical interests of the Central Asian and South Caucasian states in the modern political process has shown that their priority is to ensure national and state security, political stability and fair international relations, while preserving the aspirations of individual countries to control territories and resources of strategic importance.

Литература:

- [1]. Токаев К.К. Казахстан в мировом сообществе // Международная жизнь.-№7.-2001.
- [2].Абдулпатаев С. И. Первые шаги казахстанской дипломатии // Акикат. -1995. -№3.
- [3]. Кыдырбекулы Д. Б. Роль США в мировой политике: влияние на Казахстан. Алматы: ТОО «Комплекс», 1999.
- [4]. Марина Изория. Геополитика сепаратизма. Кавказ и Мир. Международный научный журнал. №25, Тб, 2022.
- [5]. Юрий Бондарь. Агрессия против Грузии и Украины: контекст и параллели. Кавказ и Мир. Международный научный журнал. № 25, Тб, 2022.
- [6]. Гурам Мархулия. США и Российская Федерация в геополитической борьбе за Южный Кавказ. Международный научный журнал. Кавказ и Мир. № 23, Тб, 2021